

ПРОГРАМА

ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА

ОТПАДЪЦИТЕ

НА ОБЩИНА ЛОМ

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Въведение.....	4
1.1. Обхват на програмата.....	
1.2. Принципи на програмата.....	
1.3. Нормативна уредба.....	
2. Обща характеристика на община Лом.....	5
2.1. Географска характеристика на община Лом.....	
2.1.1. Климат.....	
2.1.2. Поземлени и горски ресурси.....	
2.1.3. Водни ресурси.....	
2.1.4. Защитени територии и чувствителни екосистеми.....	
2.1.5. Геоложки и хидрогеоложки особености.....	
2.2. Административно-териториална характеристика.....	
2.3. Социално- демографска характеристика.....	
2.4. Икономическо развитие на община Лом. Стопански дейности.....	
2.4.1. Сравнителни характеристики на Община Лом по Общински индекс на човешко развитие, според Националния доклад на ПРООН за развитието на човека “България 2001”.....	
2.4.2. Водоснабдяване и канализация.....	
2.4.3. Промисленост.....	
2.4.4. Търговия и услуги.....	
2.4.5. Селско стопанство.....	
2.4.6. Туризъм.....	
2.4.7. Транспорт.....	
2.5. Кратка екологична характеристика.....	
Съществуващо състояние и практики по управление на отпадъците.....	24
3. Данни за генерирани отпадъци в община Лом.....	
3.1. Описание на съществуващата система за управление на отпадъците.....	
3.2. Администриране на дейностите по управление на отпадъците.....	
3.3. Финансиране на дейностите по управление на отпадъците.....	
3.4. АНАЛИЗ НА СЪЩЕСТВУВАЩОТО ПОЛОЖЕНИЕ /SWOT анализ/.....	
4. Основни мерки и задачи за периода на действие на програмата	30
4.1. Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците.....	
4.1.1. Икономически стимули за намаляване образуването на отпадъци....	
4.1.2. Популяризиране на схемите за „еко-маркировка” и повишаване на екологичното съзнание на купувачите.....	
4.1.3. Контрол върху спазването на изискванията, въведени в наредбите за масово разпространени отпадъци.....	
4.1.4. Контрол върху спазването на забраните за изхвърляне в общия отпадъчен поток на опасни домакински отпадъци.....	
4.2. Разделно събиране и увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци.....	
4.2.1. Отпадъци, за които се прилага принципът „замърсителят плаща”.....	
4.2.2. Отпадъци, за които има забрани и ограничения за депониране.....	
4.3. Подобряване на организацията по събиране и транспортиране на отпадъците.....	
4.3.1. Нормативна база.....	
4.3.2. Оптимизиране на системата за събиране и транспортиране на	

4.3.2.	отпадъците.....
4.4.	Екологосъобразно обезвреждане на отпадъци.....
	Битови отпадъци и производствени отпадъци, които се обезвреждат
4.4.1.	съвместно с битовите.....
4.4.2.	Строителни отпадъци.....
	Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с
4.5.	отпадъци.....
	Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване
4.6.	прилагането на законодателството и политиката в областта.....
4.7.	Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците.....
	Укрепване на административния капацитет на общинската
4.8.	администрация.....
4.9.	Участие на обществеността.....
	ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ.....
	ФИНАНСОВ ПЛАН.....
	ИНДИКАТОРИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА ПРОГРАМАТА.....

Списък на използваните съкращения:

БО	Битови отпадъци
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ДБ	Държавен бюджет
ЕС	Европейски съюз
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИСПА/ISPA	Инструмент за структурни политики за предприсъединяване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
МЗГ	Министерство на земеделието и горите
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НСИ	Национален статистически институт
ОА	Общинска администрация
ОО	Организация по оползотворяване
О	Оператор
ОП	Обществена поръчка
ОПУО	Общинска програма за управление на отпадъците
ПСО	Претоварна станция за отпадъци
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
ТБО	Такса за битови отпадъци

1. Въведение

1.1. Обхват на програмата.

Настоящата програма обхваща дейностите по поддържане на чистотата на обществените места, събиране, извозване и обезвреждане на битовите и строителните отпадъци, осъществяването на контрол върху тях и върху съхраняването и обезвреждането на промишлени и опасни отпадъци, образувани от дейността на предприятията на територията на общината.

Закона за управление на отпадъците /ЗУО/ определя общинските съвети като орган по приемане общински програми за управление на отпадъците, а общинска администрация отговорна за изпълнението им и за дейностите по управление на отпадъците на територията на общината. Произтичащите от това задължение на общината са:

➤ опазване на околната среда от вредното въздействие на отпадъците и на населението от замърсяване на околната среда;

➤ организиране предоставянето на законосъобразни услуги по отпадъците.

Задълженията създават и възможности за поставяне началото на индустрия по отпадъците и изместване на акцента от управление на разходите по депониране на отпадъците към инвестиции в рециклиране на вторични суровини.

Приходи за системата към настоящият момент се осигуряват от такса „битови отпадъци“. Приходите зависят от размера на таксата и от събираемостта ѝ. Таксата може да се определи като справедлива, ако е свързана с качеството и обема на предоставяната услуга. Целта по отношение на таксата битови отпадъци е достигане на пълна събираемост и покриване на разходите по услугите, свързани с битовите отпадъци.

Освен битовите отпадъци ЗУО определя следните други видове отпадъци: производствени, строителни, опасни. Подзаконовни нормативни актове регламентират третирането на болничните и клиничните отпадъци.

Съществуват законови предпоставки да се получават преки плащания от индустрията за депониране на строителни, производствени и опасни отпадъци.

1.2. Принципи на програмата.

Основни принципи при разработването на програмата са:

➤ Постигане на трайни резултати с икономически разумни решения;

➤ Законосъобразно управление на всички видове генерирани отпадъци;

➤ Минимизиране на отпадъците на всички нива: проектиране, производство, потребление;

➤ Привличане на обществеността и всички заинтересовани страни за постигане на горепосочените цели.;

➤ Устойчиво развитие;

➤ Превантивни мерки – предимство на предотвратяването на замърсяване пред последващо отстраняване на вредите, причинени от него;

➤ Самостоятелност при управлението на отпадъците;

➤ Най-добра налична техника, която не изисква прекомерни разходи;

➤ Интегрирано управление на отпадъците;

➤ Всяко решение по оптимизирането на дейностите по управление на отпадъците в общината трябва да води до системи, които да отговарят следните критерии:

- да са икономически достъпни, т.е. системата да е в състояние да генерира нужните приходи за посрещане на разходите;
- да са универсални или всеобщо приложими;
- да имат привлекателен вид;
- да отговарят на потребностите на потребителя;
- да са удобни при ползване;
- да осигуряват трудова заетост или с други думи отдава се предпочитание на трудоемките технологии;
- да са с ниски капиталови разходи;
- да се финансират с минимален финансов риск;
- да предлагат прозрачност при вземане на решение;
- да са устойчиви във времето;
- да са законосъобразни;
- да създават възможности за икономическо развитие.

➤ Участие на обществеността

1.3. *Нормативна уредба.*

Мерките в настоящата програма са набелязани в съответствие с изискванията на действащото към средата на 2007 г. законодателство и изпълнението им следва да се съобрази с изискванията на следните нормативни актове:

1. Закон за опазване на околната среда;
2. Закон за управление на отпадъците;
3. Закон за устройство на територията;
4. Закон за местните данъци и такси;
5. Наредбата № 3 за класификацията на отпадъците;
6. Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци
7. Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци;
8. Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци;
9. Наредба № 9 за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за воденето на публичния регистър на закритите обекти и дейности;
10. Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки;
11. Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на отпадъците от производство на титанов диоксид;
12. Наредба за реда и начина за внасянето, изнасянето и транзита на отпадъците и за случаите, в които се изисква банкова гаранция или застраховка;
13. Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието;
14. Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти;
15. Наредба за изискванията за третиране на отпадъците от моторни превозни средства;
16. Наредба за изискванията за пускане на пазара на батерии и акумулатори и за третиране и транспортиране на отпадъци от батерии и акумулатори;
17. Наредба за изискванията за пускане на пазара на електрическо и електронно оборудване и третиране и транспортиране на отпадъци от електрическо и електронно оборудване;
18. Наредба № 7 за хигиенните изисквания за здравна защита на селищната среда;
19. Наредба за условията, реда и методите за извършване на екологична оценка на планове и програми;
20. Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда;
21. Наредба за реда за извършване на търговска дейност с отпадъци от черни и цветни метали.

2. *Обща характеристика на община Лом.*

2.1. *Географска характеристика на община Лом.*

Община Лом е разположена в Северозападна България на площ от 323, 894 км², което представлява 8,9% от територията на Област Монтана. Община Лом е втората по големина след Община Монтана в областта, както по територия, така и по население.

Тя попада в областта на Западната Дунавска равнина. На север граничи с р. Дунав, която е северната държавна граница на Република България. Река Дунав, преминавайки през територията на осем държави, съединява Централна с Югоизточна Европа и се явява удобна свързка за Близкия Изток. В град Лом, който е административен център на общината е изградено второто по големина речно пристанище в Република България с наличие на 13 корабни места, 1 400 м кейови стени и с над 25 бр. кранове за извършване на товаро-разтоварни дейности.

Общината включва в своите граници административния център Лом, десет населени места - девет села и един град.

Общински център е град Лом, който е разположен на десния бряг на река Дунав при устието на река Лом. Намира се на 43° и 49' северна ширина и 23° и 13' източна дължина в така наречената Ломска падина или депресия. Има надморска височина 33 м.

По отношение на релефа, северния район на черноземната област е слабо пресечен, леко вълнообразен, със слабо наклонени от север към юг равнинни форми. Много отношения човешката дейност е променила посоката на почвообразуване. Изсичането и унищожаването на горите и разораването на площите е довело до промяна както на растителния, така и на климатичния фактор.

2.1.1. Климат.

В климатично отношение общината спада към северния климатичен район на Дунавската хълмиста равнина. Този район обхваща най-ниската част на Дунавската равнина, като южната му граница около 30 – 40 км от р. Дунав.

Климатът е умереноконтинентален със студена зима и горещо лято. Най-ниските температури достигат -24° С, а най-високите - +30° - 40° С. Броят на дните с мъгла през годината е 30. Зимните застудявания обикновено са придружени с чести ветрове, които в района на гр. Лом са северозападни.

Първата снежна покривка се образува средно към 5 –10 декември, а в отделните години може и по-рано.

По-долу е направен преглед на метеорологичните характеристики на района, в който е разположена общината:

❖ Ветрови процеси.

Режимът на вятъра над територията се определя от редица фактори, основните от които са атмосферна циркулация, формите на релефа, характеристика на постилащата повърхност.

Районът се характеризира като ветровит. Основно въздушният пренос е от северозапад с честота на проявление на северозападни ветрове – 40%. На второ място е северният – 22% и североизточният –12%. Най-слабо проявление имат югоизточните –1,8% и източните ветрове – 3,3%.

За гр. Лом променливостта на средната месечна скорост на вятъра има добре изграден годишен ход с максимум през зимните и минимум през летните месеци. През зимният период се случва силните ветрове да продължават няколко денонощия.

Средната скорост на вятъра е 2м/сек.

Таблица 1 Сила на приземният вятър по скалата на Бофор

Бала по Бофорт	Словесно описание	Скорост на вятъра		Спецификация на наблюденията
		м /сек	възли	
0	тихо	0 – 0,2	до 1	Тихо, димът се издига вертикално
1	много слаб вятър	0,3 – 1,5	1 - 3	Посоката на вятъра може да се определи по отнасянето на дима, но не може по ветромера
2	лек вятър	1,6 – 3,3	4 - 6	Вятъра се усеща по лицето, листата шумолят, ветромера се задейства
3	слаб вятър	3,4 – 5,4	7 - 10	Листата на малките клончета са в постоянно движение, леките флагове се развяват
4	умерен вятър	5,5 – 7,9	11 – 16	Вятъра вдига прах и хартии, малки клони се клатят
5	свеж вятър	8,0 – 10,7	17 – 21	Малките дървета с листа се люлеят, във вътрешните водоемите се образуват вълнички
6	засилен вятър	10,8 – 13,8	22 - 27	Дебелите клони се движат, телеграфните жици свистят, носенето на чадъри е трудно
7	почти силен вятър	13,9 – 17,1	28 - 33	Целите стволоче на дърветата се люлеят, вървенето срещу вятъра е затруднено
8	силен вятър	17,2 – 20,7	34 - 40	Чупят се клончета, вятърът пречи въобще на движението
9	много силен вятър	20,8 – 24,4	41 - 47	Леки повреди по сградите, вдига керемиди и покриви на комини
10	щорм	24,5 – 28,4	48 - 55	На сушата се случва рядко, изкоренява дървета, нанася значителни повреди по постройките
11	ожесточен щорм	28,5 – 32,6	56 - 63	Случва се много рядко, съпроводен е с големи щети
12	ураган	32,7 и повече	64 и повече	

❖ **Атмосферно налягане.**

Най-стабилно атмосферно налягане има през летните месеци и при антициклонално състояние на времето. При преминаване на циклони най-често през пролетния и зимният сезон, се наблюдават резки промени в стойностите на барометричното налягане.

❖ **Температура на въздуха.**

Средногодишната температура е 21,1° С. Зимата е студена. Средната температура през зимните месеци е -0,2° С, а най-ниската измерена температура е -29,9° С. Лятото е горещо. Средната температура е 22,4° С, а най-високата е достигала 42,3° С.

❖ **Валежи.**

Районът се отличава с по-слаби валежи от средните за страната. Средната годишна валежна сума за Лом е около 610л/сек при 672 за цялата страна. В разпределението на валежите през годината се наблюдават добре проявен континентален режим – летен (юнски) максимум и зимен (февруарски) минимум. През лятото падат 80% от годишните валежи. Средната дата на образуване на снежната покривка е около 5 – 10 декември. Характерно е по-ранното натрупване и по-късното топене на снежната покривка. Броят на дните със снежна покривка е 59, броят на дните със снеговалеж е 21. Макар и рядко през периода април – октомври падат интензивни поройни дъждове. Опасността от тях е както голямото количество валеж за кратко време, така и силният вятър и градушки.

Снежни бури и обледявания се проявяват през месеците декември, януари и февруари, вследствие на които може да се създадат бедствени положения със затрупани коли и хора, спиране на движението и изолиране на населени места. Най-изразено е проявлението на снежните бури в районите на кметствата: с. Ковачица, с. Станево и в района между гр. Лом и с. Расово. Снегонавяване и поледици най-често възникват на териториите на посочените по-горе райони.

❖ **Мъгли.**

Мъглата е състояние на въздуха в приземният слой, при което хоризонталната видимост е по-малка от 1км. В гр. Лом мъглите се образуват предимно през студената част на годината. Максимумът им е през ноември и декември и съвпада с максимума на относителната влажност. Броят на дните с мъгла варират от 24 до 30 дни, като най-висока е през месеците ноември и декември.

Продължителността на мъглата е друга основна характеристика. Най-често са мъглите с продължителност до 3 часа и от 3 до 6 часа. Наблюдават се мъгли в продължителност на няколко денонощия. Те затормозяват транспорта, трудовата дейност в много отрасли и води до повишаване концентрациите на много замърсители в приземният въздух.

❖ **Влажност на въздуха.**

Средната относителна влажност на въздуха е 75.1%, като по-ниска е през месеците юли и август – 60%, а най-висока през месеците декември и януари – 85%.

Относителната влажност в съчетание с температурата и вятъра оказват влияние върху поведението на аерозолните частици, т.е върху степента на замърсяемост на атмосферният въздух в града, особено през зимния сезон.

2.1.2. Поземлени и горски ресурси.

Таблица 2 Разпределението на поземления фонд по населени места от територията на Община Лом

№	Землище на гр./с. (*след име по данни от остатъчен регистър) име	ЕКНМ	Обработваема земя	Пустеещи земи в бивши блокове на ТКЗС	Ливади, мери и пасища	ДФФ (обработваема земя)
			дка	дка	дка	дка
1	Лом	44238	34 398	17 190	3 647	2 938
1.1	кв. "Младеново"	99078	34 262	0	1 342	43

1.2	кв. "Момин брод"	99182	7 957	446	430	211
Общо за гр. Лом:			76 617	17 636	5 419	3 192
2	Добри дол	21436	9 623	1 474	1 990	433
3	Долно Линево	22695	7 739	0	851	110
4	Замфир	30291	18 951	0	2 151	66
5	Ковачица	37544	39 945	1 797	4 326	1 100
6	Орсоя	53970	13 566	0	1 763	1 023
7	Сливата	67310	12 185	4 336	967	155
8	Сталийска махала	68672	23 330	749	2 419	330
9	Станево	68758	25 181	4 506	7 162	652
10	Трайково	72940	24 359	0	2 439	756
Всичко			251 496	30 498	29 487	7 817

Средните и големите земеделски стопани обикновено са специализирани в отглеждането на зърнени и технически култури. Малките стопанства имат по-скоро смесен производствен профил, въпреки че и при тях преобладаващо се отглеждат зърнени култури.

На територията на Община Лом функционира "Държавно лесничейство" създадено през 1906 година като "Ломско-Белоградчишко лесничейство". През 1998 г. "Държавното лесничейство" Лом преминава като поделение към РУГ Берковица и включва пет общини – Лом, Брусарци, Вълчедръм, Медковец и Якимово. Общата площ на стопанисваните гори от лесничейството е 6 600 хектара.

Площта на горите в Община Лом е 1 890 хектара и включва широколистни видове. Държавен горски фонд са 1 249 хектара, общинска собственост – 26 хектара и частна собственост – 615 хектара.

Горите играят важна роля за ограничаване на ерозионните и свлачищни процеси. Те са източник за добив на дървесина и поддържат екологичния баланс в почвата, водите и въздуха. На територията на общината се извършва залесяване предимно с топола. Особено внимание трябва да се отдели на дейности, свързани със залесяване на горски терени, което да осигури работни места и увеличи в бъдеще потенциала на гората. Важен елемент в този смисъл са всички съпътстващи дейности – събиране на липов цвят, производство на мед и др. Това са алтернативни възможности за заетост и източник на доходи за част от населението на общината.

През 2002 г. са залесени с топола 145 дка, 2003 година – 251 дка и през 2004 година – 138 дка от "Държавно лесничейство" Лом. През пролетта на 2005 г. съвместно с община Лом са залесени 89 дка общински ерозирани терени в местността "Червен брег", кв. "Младеново", гр. Лом, с медодайни растения – акация.

Горското стопанство се явява резерв за развитието на важни дейности в общината като дърводобив, дървопреработване, туризъм и др.

2.1.3. Водни ресурси.

❖ Повърхностни води.

През територията на Лом преминава първоначално в южна посока, а след това в северна посока река Лом и се влива в река Дунав. Реката е с дължина 15 км, ширина 5 –10 м. Скорост на течението от 0.4 – 10 м/сек и преминава през районите на с. Сталийска махала, с. Трайково и с. Замфир. В по-голямата си част речното легло е запълнено с наносни материали и стръмни склонове. Водният режим се определя от дъждовните води и снеготопенето. Състоянието на речното корито през града не е много добро – има участъци, които не са почиствани и са обрасли с растителност, което намалява оттока, други участъци са замърсени с битови отпадъци или са затлачени с наноси.

На територията на община Лом е извършено е вземане на проби от водите на река Дунав. Наблюдението и контролът върху състоянието на водите на реката се осъществява от РИОКОЗ – гр.Монтана. Измерванията се извършват по показатели – цвят, рН, амониев йон, нитрати, шест валентен хром, арсен, олово, минерални масла, ПАВ, феноли, фосфати, стоящи и плуващи предмети, общо колиформни, фекални колиформни и фекални стрептококи, като

водната проба е в съответствие с Наредба №11/25.02.2002г. на МЗ и МОСВ за качеството на водите за къпане.

❖ Подземни води

Сведения за подземните водоизточници на територията на Община Лом са представени в приложение №1.

Всички водоизточници се подготвят предварително за херметизиране. За целта се осигуряват средства и материали. За осигуряване на населението от общината с питейна вода се организира:

- извършване на херметизация на водоизточниците и водоснабдителните системи;
- лабораторен контрол на водата през 12 часа;
- преминаване на специален режим на работа на пречиствателните станции за питейна вода - "Ломско пиво" ЕООД;
- изключване на водоснабдяването от водоизточници с открито завишаване на съдържание на радиоактивни изотопи.

Министерството на търговията организира увеличено производство и доставка на бутилирана вода и безалкохолни напитки за децата, бременните жени, болните и населените места, останали без водоснабдяване.

2.1.4. Защитени територии и чувствителни екосистеми.

В община Лом биоразнообразието е повлияно от човешката дейност.

Основен природен ресурс за поддържане на биоразнообразието е р. Дунав. Десния Дунавски бряг е подложен на непрекъснати ерозионни сили. Заливната горска растителност от месните видове допринася за укрепване на бреговете и способността за намаляване на ерозията. На Дунавските острови се срещат повече от 1 100 животински вида. Над 65 вида риби се срещат в реката и островните блата. Тази част на реката е най-важното местообитание за 6 вида есетрови риби.

След унищожаването на повечето крайречни блата, влажни зони и заливни гори по периферията на островите остават най-важните местообитания за фитофилни и планктоноядни риби, както и единствените алтернативни места за размножаване на видове, чиито жизнен цикъл е свързан със стоящи води. Заливните местообитания са от критично значение за рибните популации в р. Дунав, които от своя страна са важна хранителна база за рибоядните птици. От 1950 г. на р. Дунав и неговите притоци са построени изкуствени басейни, с цел регулиране на наводненията, корабоплаване, използване на водата за битови и промишлени нужди. Резултатът от това е значителното намаляване местообитанията, промяна в хидрологичния режим, който води до загуба способността на самопречистване и загубата на биоразнообразие. Влажните зони, имащи орнитологична значимост в община Лом са "Рибарници Орсоя".

Орсойското блато има територия 24 606 дка от землищата на селата Орсоя, Сливата и Добри дол. Пресушавано е през 1980 г. чрез изграждане на предпазна дига с дължина 8 238 м. Растителността в "Рибарници Орсоя" е изградена главно от хигро- и хидрофитни видове. По песъчливите места се развива добре *багриална айважива - Alkanna tinctoria* (защитен вид). Доминиращите видове са *обикновената тръстика, водна лилия, щитолистна какичка, топола и върба*. Досега са установени 163 вида птици в блатото. По време на миграцията блатото е от международно значение за *белооката потапница, малкия корморан, червен щъркел, сива чапла* и др. Срещат се различни видове бозайници: *видра, дива котка* и др.; земноводни: *дървесница, зелена крастава жаба*; влечуги: *водна костенурка, зелен гушер, лъстър смок*. Редки и защитени видове са *белооката потапница, малък корморан, розов пеликан*.

На територията на община Лом са определени като природни забележителности следните вековни дървета:

- Чинар, находящо се в гр. Лом, ул. „Дунавска“, с обиколка 4 м, височина 20 м, на 105 години;
- Летен дъб, находящо се в с. Замфир, м. „Горуня“, с обиколка 5,90 м, височина 25 м, на 300 години;
- Цер, находящо се в с. Добри дол, м. „Под моста“, с обиколка 4,90 м, височина 12 м, на 350 години;
- Цер, находящо се в с. Добри дол, м. „Под моста“, с обиколка 5,10 м, височина 25 м, на 350 години;

- Цер, находящо се в с. Добри дол, м. „Гробище”, с обиколка 2,10м, височина 17 м, на 150 години.

На територията на Общината има редки и застрашени от изчезване видове като Блатното кокиче, Гинко белоба, които са вписани в червената книга на България. В досегашната политика при управлението на защитените територии у нас, приоритет беше предимно консервация на биологичното разнообразие, посредством охрана на природните ресурси. Основния акцент беше поставен върху забраната за намеса на човешки фактор върху развитието на биосистемата. При тази ситуация отношението на мастното население към опазване на биосистемата е по-скоро негативно и резултат от прилагането на тези мерки е далеч от търсения ефект. Силното ограничение върху ползването на дървесни и животински ресурси предизвиква като ответна реакция браконьерството. Подобни са и проблемите с незаконното събиране на билки и генетичен материал от тях.

2.1.5. Геоложки и хидрогеоложки особености.

Черноземните почви са характерни за северната част на Дунавската равнина, непосредствено на юг от река Дунав, в който район е и Ломската Община. Черноземните почви в Ломската Община се отличават с по-голяма активност на биологичните процеси, което довежда до ускоряване на кръговрата на веществата, в това число и по-бързо минерализиране на органичното им вещество, което обуславя и разликата от класическия чернозем в Източна Европа. По песъчливите разновидности на тези черноземи имат по-разтегнат преходен хумусен хоризонт, което е съставена предимно от съобщества от типа андропогетум, отличаващ се с по-дълбока коренова система. Важен диагностичен показател за по-песъчливите разновидности на тези почви е активната дейност на ровещите животни и дъждовни червеи. Черноземообразуването и степента на излужването се изменят и обуславят образуването на някои основни подтипови различия: карбонатни, типични, излужени, деградирани. Всички те са разпространени в Ломска и съседните на нея общини. Главната особеност на карбонатни чернозем, който е основния подтип за землището на община Лом, заема около 80% от площта на землището. Съдържанието на карбонати, присъства още от повърхността на почвата, това обуславя на този почвен подтип РН – 7,3-7,8, хумусно съдържание в горния слой на почвата- 2,5-4,5 %, в долната част 1-2 %. В обработваемите площи хумусния хоризонт ежегодно намалява поради дългогодишно използване само на химични торове и пестициди, от нарушената система за устойчиво развитие на земеделието, лошо фитосанитарно състояние, които комплексно са довеждали до непрекъснатото изчерпване на органичното вещество.

По механичен състав почвата е леко до средно песъкливо-глинеца. Тя притежава добри физикомеханични свойства, слаба пластичност, слабо набъбва при навлажняване, не се спича и напуква при изсъхване. Обемната плътност е значително ниска и с малки колебания. Общата порьозност е висока, като голяма част от нея е вътреагрегатна.

Водните свойства на тези почви се определят от механичния им състав и наличието на органичното вещество, което има свойството да задържа на повърхността подпочвената вода.

Тъй като органичното вещество е крайно малко, то почвите в Ломска община е беден. Известно е, че карбонатните черноземи независимо от значителното им съдържание на общ фосфор, имат неблагоприятен фосфатен режим, слабо са запасени с усвоим фосфор. Те имат само добър калиев режим.

Поради това, че не се прилагат научно обосновани норми за торене, не се използват органични торове, не се използва дори и остатъчната растителност, налице е значителен дефицит на основните хранителни вещества в почвата, ензимен състав, биогенни химични елементи, микроелементи и богата микрофлора. Почвите в Ломска община са изложени на непрекъснати атмосферни влияния: вятър, вода и слънце и поради драстичното намаляване на органичното вещество в тях са ерозирани от 10% в равнината част до 80% в наклонените терени.

Унищожени са значителни декари плодородна земя, станали жертва на ветровата, водната и слънчева ерозия, поради изчерпването от тях на органичното им вещество.

В община Лом, в землището разположено на юг от р. Дунав, в селата Орсоя, Сливата и Добри дол, е разположена черноземновидна-ливадно-блатна почва със средно мощен хумусен хоризонт. Под него е добре изразен галеев хоризонт, изпъстрен с ръждиви петна.

Подпочвената вода в тях е на 50 – 100 см под повърхността. Имат тежък механичен състав. Хранителните им вещества са повече от черноземно-карбонатните почви. Към тези почви трябва да се подхожда със специални агротехнически и мелиоративни мероприятия, най-вече отводняване и дрениране.

Много голям проблем за гр. Лом и селата е почистването и рекултивацията на земи, замърсени с твърди битови отпадъци (ТБО) и строителни отпадъци. В общината са образувани множество незаконни сметища, с което са замърсени над 100 дка обработваема земя. За гр. Лом, това са земите разположени главно зад бившия Месокомбинат, коритото на р. Лом, устието на р. Дунав. Обработваемата земя намалява в резултат на замърсяване на почвата с ТБО

Проблем е замърсяването на почвата с трупна маса от животновъдни стопанства и предприятия за производство на месо и месни продукти. Не са редки случаите, когато умрели животни престояват с дни. Умрелите животни не се загрубят и под въздействието на атмосферните условия започват да се разлагат, което е предпоставка за замърсяването на почвата със спори от болестотворни бактерии.

Най-голям принос в замърсяването на градската среда и респективно на почвите има автомобилният транспорт, изхвърлящ около 50% от замърсителите, като при определени климатични условия се включва и вторичното замърсяване от праха по уличната мрежа.

Замърсяването на въздуха от автомобилният транспорт е основен фактор, влияещ натрупването на тежки метали в повърхностните почвени слоеве в близост до натоварени транспортни потоци.

Средното съдържание на олово за страната е 25 мг/кг фоново съдържание на олово за Лом варира от 5 – 10.

В почвата оловото има следното поведение, закрепва се в октоедрите и поради големият си йонен радиус се свързва активно с органичното вещество, като разпределението му в почвеният профил се характеризира с акумулиране в хумусно-акумулативният хоризонт, съединенията на оловото, фосфати, карбонати, хидроокиси и други слабо разтворими. Установено е, че оловото при незамърсени почви е равномерно разпределено между всички гранулометрични фракции, а при замърсени почви участието на оловото нараства.

Важна особеност при замърсяването на почвите с олово е постоянният процес на самопречистващата способност по отношение на тежките метали, като оловото може да остане в нея над 1000 години. Пречистването се ускорява с отглеждането на растения които го натрупват в корените си. Растенията усвояват най-вече онази част от оловото, която се намира в разтворено състояние в почвеният разтвор. Натрупването на оловото в различните части на растението е следното: най-много олово акумулират корените, след това листата и най-малко семената. По тази причина при изследвания е доказано, че при замърсени почви с олово отглеждането например на житни не води до замърсяване на растителната продукция, докато отглеждането на кореноплодните-моркови, картофи и др. е свързано със силно замърсяване на продукцията.

2.2. Административно-териториална характеристика.

На територията на общината има 10 населени места: 1 град и 9 села.

Таблица 3 Урбанизирана територия на община Лом в дка

НАСЕЛЕНО МЯСТО	ДКА
ЛОМ в т.ч. град Лом – 5 672,750 кв. "Младеново" – 3 237,434 кв. "Хумата" – 163,000 кв. "Момин брод" – 750,621	9 823,805
ДОБРИ ДОЛ	695,000
ДОЛНО ЛИНЕВО	730,171
ЗАМФИР	1 014,620
КОВАЧИЦА	2 195,642
СЛИВАТА	899,611
СТАЛИЙСКА МАХАЛА	2 041,849
СТАНЕВО	1 355,332
ТРАЙКОВО	1 524,436
ОРСОЯ	233,532
ОБЩО ОБЩИНА ЛОМ	20 513,998

Общинският съвет и неговият изпълнителен орган – общинска администрация и кмет имат пряко отношение към управлението на отпадъците. Годишният бюджет за дейностите по

управление на отпадъците, както и размерът на таксата смет, се приемат на сесия на общинския съвет.

Към общинска администрация към сферата на опазване на околната среда работят: Зам. кмет на технически отдел, главния инженер на общината и еколог.

2.3. Социално-демографска характеристика.

❖ Демографски профил на Община Лом.

От последни данни броят на населението в Общината е 33 485 жители, за административния център 26 668 жители. От тях мъже - 16 193, трудоспособни – 10 255 и жени – 17 292, трудоспособни – 9 008. Към 31.05.2005 година :

- Равнище на безработица – 27.6%
- Население в трудоспособна възраст - 19 263
- Икономически активно население – 16019
- Общ брой регистрирани безработни - 4836
  - в т.ч. жени – 2326
  - младежи до 29 г. – 1381
  - трудоустроени – 297
  - включени в програми – 445
  - включени в мерки – 72
  - продължително безработни от 1-2 г. – 843
  - продължително безработни над 2 г. – 2887

Таблица 4 Естествен и механичен прираст на населението в Община Лом към 01.01.2005 година

Населено място	Постоянно население	Естествен и механичен прираст			
		родени	починали	изселени	заселени
Лом	28 392	202	520	888	223
Трайково	1 087	2	12	-	1
Сталийска махала	1 527	-	28	-	2
Ковачица	1 367	1	34	-	-
Замфир	1 122	-	19	-	-
Долно Линево	290	1	10	-	2
Станево	386	1	10	-	-
Сливата	249	-	7	-	-
Орсоя	141	-	22	-	-
Добри дол	327	1	16	-	2
Общо:	34 000	209	678	888	230

Таблица 5 Наети по трудово и служебно правоотношение и средна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение по отрасли в община Лом*

Отрасли	2001		2002		2003	
	Наети	Средна работна заплата	Наети	Средна работна заплата	Наети	Средна работна заплата
общо	5 320	2 275	5 389	2 577	5 546	2 774
Селско, ловно и горско стопанство	187	2282	134	2248	84	2528
Преработваща промишленост; Снабдяване с електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода	1386	1920	1375	2097	1500	2195
Строителство	99	2158	114	2492	114	2973
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки за домакинството	623	1444	770	1549	756	1732
Хотели и ресторанти	135	1084	118	1106	134	1373
Транспорт, складиране и съобщения	728	2619	757	2927	654	3008
Финансово посредничество	50	4472	44	4696	35	5244
Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност и бизнес услуги	66	1897	68	2076	42	2025

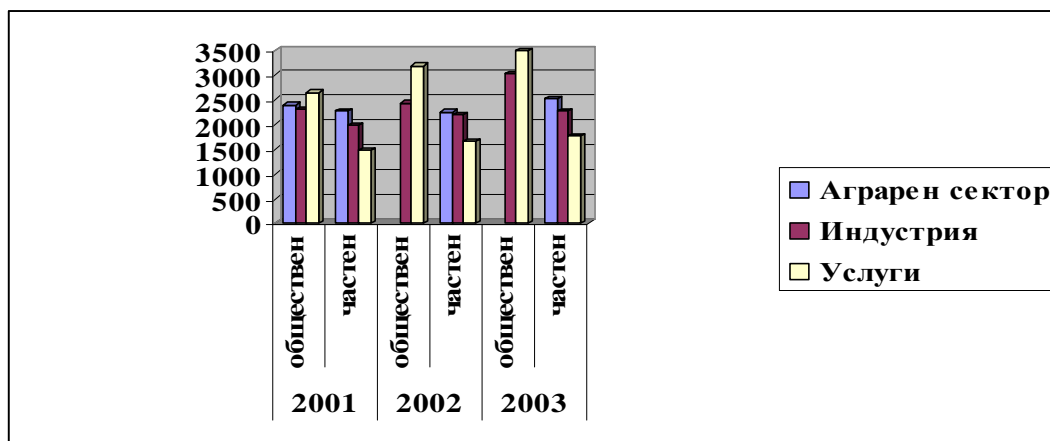
Държавно управление и отбрана; задължително обществено осигуряване	253	3662	245	4413	352	4507
Образование	871	2585	859	3098	835	3304
Хуманно здравеопазване и социални дейности	702	2487	698	3167	651	3968
Други дейности, обслужващи обществото и личността	220	1604	207	1904	389	1624

*данните са взети от ТСБ Монтана

Най-висок относителен дял на заетост се отчита през 2003 г. в отрасъл “Финансово посредничество” следван от “Държавно управление и отбрана”, „Задължително обществено осигуряване”, “Хуманно здравеопазване и социални дейности” и “Образование”. В отрасъл “Хотели и ресторанти”, в сферата на услугите, е отчетена най-ниска средна работна заплата за разглеждания период.

По отношение на наети по трудово и служебно правоотношение, в отрасъл „Преработваща промишленост, снабдяване с електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода” броят на наетите е най-голям и за трите години, като за 2003 г. спрямо 2001 г. се е увеличил с 114. За периода, броят на наетите по трудови и служебни правоотношения в общината, се е увеличил за 2003 г. спрямо 2001 г. с 4%.

Таблица 6 Съотношение по години на средна работна заплата по отрасли и сектори

Анализът на динамиката на средната работна заплата по сектори показва изпреварващ ръст на заплатите в обществения спрямо частния сектор. Нивото на заплащане в обществения сектор продължава да е по-високо от това в сектора на частните фирми и предприятия. Това заедно с по-високия брой заети в обществения сектор подобрява социално-икономическия облик на общината. Като цяло обаче, делът на доходите от работна заплата е сравнително нисък в сравнение със средните за страната стойности. Увеличава се делът на социалните доходи, което говори за нарастваща зависимост на населението от социална защита. Висок е делът на доходите от домашно стопанство, което е тенденция към икономическо затваряне на домакинствата. Една от възможности за пряко въздействие върху динамиката на работните заплати е определянето на минималната работна заплата. Повишаването на минималната работна заплата се отразява изцяло на динамиката на средната работна заплата. В същото време, обаче, трябва да се има предвид, че прекалено бързото нарастване на минималната работна заплата би могло да увеличи разходите на работодателите за нискоквалифициран труд и да доведе до съкращаване на работни места, особено в район с постоянно по-високи нива на безработица от средната за страната.

2.4. Икономическо развитие на община Лом. Стопански дейности.

Състоянието на икономиката и характерът на икономическата политика са от жизнено значение, когато се оценяват възможностите на човешкото развитие. Икономическият растеж сам по себе си не гарантира по-добър жизнен стандарт, по-широк избор или по-сигурно съществуване.

2.4.1. Сравнителни характеристики на Община Лом.

Таблица 6 Сравнителни характеристики на Община Лом по Общински индекс на човешко развитие, според Националния доклад на ПРООН за развитието на човека "България 2001"

община	Общ индекс на записване		грамотност	Очаквана продължителност на живот		Преразпределени БВП на човек		Комбиниран образователен индекс	Индекс на очаквана продължителност на живот		Индекс на БВП	Индекс на човешко развитие		Място			
	2000	1999		1997	1996	1999	1998		2000	1999		1997	1996	1999	1998	2001	2000
Монтана	0,933	0,918	98,8	69,91	70,68	6428	6790	0,970	0,965	0,748	0,761	0,695	0,704	0,804	0,810	22	32
Лом	0,922	0,910	98,6	70,23	69,50	5387	7349	0,965	0,961	0,754	0,742	0,665	0,717	0,795	0,806	52	46
Вършец	0,905	0,903	98,1	69,80	71,16	3831	5895	0,956	0,955	0,747	0,769	0,608	0,680	0,770	0,802	142	67
Берковица	0,864	0,852	97,5	69,51	70,44	4489	6447	0,938	0,934	0,742	0,757	0,635	0,695	0,772	0,795	135	88

Според Националния доклад за развитието на човека на ПРООН за 2003 година община Лом е на 53 място по общински индекс на човешко развитие с индекс 0,784.

Общинският индекс на човешко развитие е комплексен показател по отношение на три фактора – здраве, образование, икономика. За оценка на тези фактори се използват статистически променливи: очаквана продължителност на живот, коефициент на грамотност и коефициент на записване, общински брутен вътрешен продукт на човек от населението. Индексът на човешко развитие представлява алтернативен измерител на развитието в допълнение към икономическите индикатори.

Характеристиките на човешко развитие на общинско ниво позволява да се направят сравнения както за статистичните, така и за динамичните различия между общините.

2.4.2. Водоснабдяване и канализация.

❖ Водостопанска инфраструктура.

Понастоящем 68% от водоснабдяването в страната е на загуба. По-голямата част от тази загуба е поради течове и други технически пропуски в разпределителната система, както и слаба поддръжка. Друг проблем е в това, че някои от наличните водни ресурси не се използват напълно. Поради загуба на вода, съчетано с продължително засушаване, почти 500 селища с общо население 1 167 608 жители са подложени на някакъв вид воден режим. Според изчисленията на национални експертни органи необходима е инвестиция от общо 6 млрд. евро,

за да се промени тази ситуация, като 72% от нея трябва да бъдат заделени за водоснабдителни съоръжения и тръби.

❖ Питейно-битово водоснабдяване.

Съществуващи водоснабдителни системи (водовземни съоръжения), помпени станции, външни довеждащи водопроводи и напорно – изравнителни резервоари за град Лом.

- Водоснабдителна система „Добри дол“;
- Водоснабдителна система „Боруна“;
- Водоснабдителна система „Младеново – североизточна средна зона“;
- Водоснабдителна система „Младеново - югоизточна средна зона“;
- Водоснабдителна система от „Стара помпена станция“;
- Водоснабдителна система от помпена станция „Замфир“.

❖ Улична разпределителна водопроводна мрежа на град Лом.

Уличната разпределителна водопроводна мрежа е изградена в продължение на много години от различни тръби – чугунени, стоманени, азбестоциментови и полиетиленови.

Значителна част от съществуващата мрежа е амортизирана и в хидравлично отношение (диаметри, дебити и напори) не отговаря на актуалните консуматори в различните квартали.

Поради разнообразния релеф (респективно улични нивелети) на града, водопроводната мрежа в хидравлично отношение се разделя на 3 зони –ниска, средна и висока.

Изградената нова водопроводна мрежа за висока зона в квартал „Младеново“ не може да се захрани с вода от работещите понастоящем водоснабдителни системи, чиито НИР са на пониски коти. Съгласно разработения проект през 1997 г. тази зона трябва да се захранва с вода от нов НИР 1000 м³ над квартал „Младеново“ и нов напорен водопровод от ПС „Замфир“, чиято вода следва да се пречиства. Възниква въпроса за спешно изграждане на пречиствателна станция или търсене на нов водоизточник.

❖ Хидрогеоложки възможности за осигуряване на нови водоизточници в района на град Лом.

В хидрогеолошко отношение районът около град Лом е общо взето добре проучен. През последните няколко десетилетия са провеждани многобройни сондажи хидрогеоложки и други проучвания за различни цели (Ломски въглищен басейн, хидротехническо застрояване на река Дунав, проучване за нефт и газ, питейни и промишлени водоснабдявания и др.) и от различни ведомства.

Натрупан е значителен по обем, но разнороден по качества и несистематизиран фактически материал. От хидрогеоложка гледна точка в района на град Лом са установени подземни води, формирани в най-малко два водоносни хоризонта: алувиален водоносен хоризонт от чакъл и пясъци в терасите на река Лом (предимно в дясната тераса, южно от град Лом – около кв. „Момин брод“, кв. „Младеново“ и с. Замфир, където са изградени системи от шахтени и тръбни кладенци за старото питейно-битово водоснабдяване на града и сега не се експлоатират) и в терасата на река Дунав (на 24 – 25 км северозападно от град Лом, в района на с. Орсоя, с. Сливата, с. Добри дол чрез кладенци тип „Раней“, откъдето се осъществява настоящото водоснабдяване на града, значително амортизирани и с влошени техникоикономически параметри). Неогенския водоносен хоризонт с напорни подземни води, формирани в дребнозърнести до фини пясъци с глинести и въглищни прослойки. Дълбочината му на залегане зависи от хипсометрията на релефа и е от 40 – 60 м до над 120 –150 м от терена, а средната дебелина е около 80 –100 м. Установените водни нива са на абсолютни коти 40 +/-10 м. Неогенския водоносен хоризонт има повсеместно площно разпространение, значителни експлоатационни ресурси, но противоречива качествена характеристика.

Необходимо е издирване, събиране и цялостно обобщаване на наличната хидрогеоложка информация по съществуващи данни (без допълнителни сондажни проучвания, а да се спестят средства) с оценка на количествата и качествата на подземните води в района на град Лом и на перспективите, възможностите и проблемите при използването им чрез изграждане на система/системи от подходящи водовземни съоръжения за питейно-битово водоснабдяване (фаза: предпроектни проучвания).

❖ Основни изводи.

За водоснабдяването на град Лом са изградени 6 водоснабдителни системи с общ среднодневен дебит на водата 212 л/сек. В действие са 4 системи с общ дебит 150 л/сек, от който 87% се осигурява от водоснабдителна система „Добри дол“, която е амортизирана и

водата и е с висока себестойност. Спрени са 2 системи с общ дебит 62 л/сек, които за да се използват, трябва да се изградят към тях съответни пречиствателни станции.

За осигуряването на град Лом с необходимата му питейно-битова вода през следващите години трябва да се предприемат спешни инвестиционни действия за рехабилитация на водоснабдителната система „Добри дол” или за рехабилитация на водоснабдителните системи от „Стара помпена станция” и помпена станция „Замфир” с изграждане на пречиствателни станции към тях и изграждане на нова допълваща система с водоизточник в района на град Лом или за някоя друга комбинация от водоснабдителни системи. При всяка алтернативна схема трябва да се решава и въпроса за хранене с вода на високата зона на кв. „Младеново”.

Изборът на бъдещите водоснабдителни системи на град Лом следва да се направи на базата на техникоикономически сравнения на възможните алтернативни решения. Този избор ще определи обема и насоките на инвестициите за рехабилитация на довеждащите водоснабдителни системи и на уличната разпределителна водопроводна мрежа на град Лом.

На територията на общината има около 2 200 бр. домакински кладенеца.

2.4.3. Промисленост.

Сектор “Промисленост” в общината по статистически данни от НСИ е реализирал нетни приходи от продажби за 2003 г. в размер на 17 607 хил.лв. или 20,14% от общия дял. Нетните приходи от продажби в сектор “Индустрия” за област Монтана са 245 891 хил.лв., като 7,2% от тях са приходи реализирани от стопански субекти в община Лом.

Структурата на промислеността се определя от отраслите: производство на метални изделия, машини и превозни средства, лека промисленост и хранително-вкусова промисленост.

❖ Производство на метални изделия, машини и превозни средства.

От общините в област Монтана икономиката на община Лом бе най-силно повлияна от процесите на реструктуриране.

Комбинатът за електрокари “Дунав” – Лом, като структуроопределящо предприятие, като най-големият на Балканския полуостров за производство на електро- и мотокари с международна реализация на произведената продукция, работещ с пълна мощност до началото на 90 години, поради неблагоприятната икономическа обстановка в страната и стеснен пазар, освобождава голям брой квалифицирана работна ръка и производствени мощности.

Предметът на дейност на **“БАЛКАНКАР ДУНАВ” АД ЛОМ** от 1994 г. е производство на кари, производство на платформени електрокари, електроповдигачи, електровлекачи, атракционни електрокари и резервни части за тях. Поради загуба на пазари дружеството работи изключително на ишлеме, като 90% от продукцията е за износ и само 10% за вътрешния пазар. Структурата на собственост е: 70% държавно участие, 23% акционери Холдинг “Балканкар” и 3% други. Дружеството има разкрити 106 постоянни работни места.

Предприятието **“АРКУС” АД гр. Лясковец – ОП Лом** съществува от 2000 г. с основен предмет на дейност – специализирано машиностроене. Разкрити постоянни работни места - 215. Продукцията е изцяло за външния пазар.

Фирма **“СИЛПА” ООД** се намира в гр. Лом и развива дейност основно свързана с производство, търговия, монтаж, гаранционен и извънгаранционен сервиз на вентилаторните конвертори KLIMA по италиански лиценз. Фирмата разполага с висококвалифицирани специалисти и съществува от 2004 г. Във фирмата работят 16 лица. Продукцията си реализира на вътрешния и външния пазар.

“СЛЪНЦЕ - С” ООД е дружество с основна дейност: проектиране и производство на електрически табла. Собствеността е изцяло частна, но сградния фонд е под наем. Разкритите работни места са 18 броя – постоянни. Продукцията се реализира само на вътрешния пазар.

През юни 2005 г. в град Лом се учредиха две нови предприятия с чуждестранно участие: **“БЪЛГАРСКИ МЕТАЛНИ ТРЪБИ” ООД**, с основен предмет на дейност – производство на метални тръби за водопровод и метални конструкции. Собствеността на дружеството е 100% частна. Разкрити са 43 постоянни работни места. Дружеството е с 34% украинско и 66% българско участие и фирма **“РУА БЪЛГАРИЯ” ЕООД** - предприятие за производство на чугунени топки за топкови, валцови мелници. Предприятието е разкрило 40 работни места и е все още в процес на подготовка на производството. Фирмата е със 100% украинско участие.

В града има 5 действащи фирми за производство и монтаж на пластмасова и алуминиева дограма, които осигуряват 25 постоянни места.

❖ Лека промишленост.

Леката промишленост представлява съвкупност от промишлени сектори, произвеждащи стоки за потребление. Секторът в община Лом включва: *шивашка промишленост, дървообработваща и мебелна промишленост.*

В общината са концентрирани 9 шивашки предприятия за конфекция, които работят предимно на ишлеме – работно и специализирано облекло, дамска и мъжка конфекция. В бранша са разкрити около 1 400 постоянни работни места. Основната част от продажбите на продукцията се реализират на външния пазар, предимно за страните членки на ЕС. Основното конкурентно предимство пред фирмите са ниските разходи за производство и географската близост до основния партньор – Европейският съюз. Конкурентният натиск върху производителите е интереса на възложителите от поръчки на все по-ниска цена за единица продукт и ориентацията им към страни като Китай, Турция, Румъния, Украйна и др. Основно направление за развитие пред представителите от шивашката промишленост е постепенното преминаване от работа на ишлеме към усвояване на производството по цялата верига на добавената стойност, създаване на собствени изделия и търговски марки. Това от своя страна предполага консолидация на производителите и увеличаване на разходите за разработване на модели, маркетинг и реклама. Като се има предвид големия брой шивашки фирми, развиващи дейност на територията на общината и областта, създаването на обединение на фирмите от бранша - **регионален клъстер “Дрехи”** – ще даде възможност за координация, защита на интереси, повишаване на производителността на труда, чрез: обучения за повишаване на квалификацията, подобряване организацията на производство и въвеждане на нови технологии, машини и оборудване, поддържане на продукта дълго време печеливш и конкурентно устойчив на вътрешния и външния пазар.

Отрасълът „Дървообработване и мебелостроене“ е слабо застъпен в общината, имайки предвид географската характеристика на района. В общината работят 6 дървообработващи предприятия и едно за производство на мебели. Развитието на отрасъла е обусловено от увеличеното търсене на стоки за дълготрайна употреба и производството на голямо разнообразие на продукцията.

❖ Хранително-вкусова и преработвателна промишленост.

Основните продуктови производства на община Лом по отрасли са следните: производство на млечни произведения, колбаси, вина и спиртни напитки, безалкохолни напитки, пивопроизводство, фуражи, брашно, хляб, хлебни и сладкарски изделия.

В сферата на млекопреработка на територията на общината от 1993 г. функционира фирма **“МИЛКОМ” ЕООД**, с основна дейност: изкупуване на сурово мляко и преработка, с производство на млечни продукти (кисело и прясно мляко, кашкавал и сирене). Млечната суровина се изкупува основно от млекопроизводители на територията на Община Лом и се транспортира със собствен превоз. Готовата продукция се реализира само на вътрешния пазар.

Основен представител на месодобивната и месопреработвателната промишленост е фирма **“МИТИ” ООД**, със 100% частна собственост, която осъществява основната си дейност от 2002 г.. Годишният обем достигнати продажби за 2004 г. възлиза на 500 000 лева. Разкрити постоянни работни места към декември 2004 г. – 40 броя. Приоритетите на фирмата за бъдещи интереси са насочени към осъществяване на контакти с нови доставчици и клиенти, въвеждане на нови технологии и стандарти за качество.

“Винарна Поломие” ЕООД е новоизградено предприятие в сферата на преработка и бутилиране на вино и спиртни напитки. За разширяване дейността и осигуряване на необходимата суровина през 2000 г. фирмата закупи 2 000 дка. общинска земя с цел създаване на винен лозов масив. Годишните производствени мощности на фирмата през последната година са в размер на 10 000 т. вино. Продукцията се реализира, както на вътрешния така и на международния пазар: бившите Съветски републики, Полша, Германия, Белгия, Израел, САЩ и Япония. Разнообразният асортимент на “Винарна Поломие” – ЕООД включва над 40 вида вина и високо-алкохолни напитки. Фирмата осигурява постоянна и временна (сезонна) заетост на 300 лица.

Производството на бира в Лом датира от 1894 г. с построяването на фабрика за пиво, която е една от първите в България. Постепенно фабриката увеличава мощностите си като през 1911 г. достига капацитет 1000 т. През 1997 г. производството достига 4 722 т., през 1999

г. капацитетът е 13 458 т., през 2000 г. е 14 500 т., през 2001г. е 15 200 т. а с направеното разширение през 2002 г. се очаква производство в рамките на 17 000 т. Чрез въведените в „Ломско пиво“ АД нови мощности, се произвеждат 3 вида пиво със следните разновидности: светло пиво - 10%; светло пиво - 11,7% оригинално; светло пиво - 12% лукс; тъмно специално - 12%; червено пиво специално - 11,5% и наливно в кегове - 30 L и 50 L. В общината и областта се реализира 64% от произведената продукция. Останалите 36% се реализира на вътрешният пазар в други области.

От 2001 година **„Симерс груп“ ООД** осъществява дейност с основен предмет: производство на захарни и шоколадови изделия. В цеха на фирмата има три технологично самостоятелни линии за производство на валови бисквити, щанцови бисквити и вафли. Фирмата е със 100% частна собственост, реализира продукцията си изцяло на вътрешния пазар. Годишния обем на продажби за 2004 г. възлиза на 200 000 лева. Във фирмата работят над 70 работника. Основните приоритети и бъдещи интереси са насочени към осъществяване на контакти с нови клиенти, разрастване на пазарния дял в страната и развитие на експортния дял, както и въвеждане на стандарти за качество.

Представители на хлебопроизводителите в общината са 16 на брой фирми за производство на хляб и хлебни изделия, които реализират продукцията си, както на територията на общината така и в съседни общини и области. В бранша работят над 130 човека.

В града работи „Ломски мелници“ АД София с производство на брашна, изкупуване, съхраняване и заготовка на зърнени храни. Тенденцията е разширяване на производството на пшенични брашна, разработване на нова технология за производство на царевични брашна и комбинирани фуражи.

Отрасълът **„Храни и напитки“** има съществена специфика, която я отличава от останалите. В голямата си част производствените фирми предлагат завършен продукт на крайните си потребители, т.е. за да формират достатъчна конкурентноспособност за по-дълъг период, те трябва да притежават мениджърски, организаторски, технически и маркетингови умения, които да поддържат продукта им дълго време печеливш и устойчив на пазара. Отрасълът е първи по значение според дела в общите промишлени продажби. Той се развива доста динамично и има значителен потенциал за бъдещо развитие. Евентуален проблем пред производителите е съобразяването с екологичните изисквания, свързани с приемането ни в ЕС, което ще наложи те да направят допълнителни инвестиции и е възможно производството им да остане нерентабилно за дълъг период от време. Хранителната промишленост все още е предимно ориентирана към задоволяване потребностите на вътрешния пазар и страда от силна нелоялна конкуренция. Самостоятелното излизане на чужди пазари не е възможно за малките фирми по много причини – липсват контакти, собствениците не знаят чужди езици, нямат необходимия капацитет, за да изпълнят исканите количества, което ще наложи създаването на междуфирмено обединение (клъстер „Храни и напитки“), гарантиращо необходимото количество, качество, срок на доставка, защита на интереси, подпомагане на бизнеса и др.. Ето защо производителите все по често се замислят за създаване на клъстери като начин да се противопоставят на конкуренцията и да оцелеят. Засилената конкуренция на стоки от ЕС в България ще се увеличи, при вероятно много по-слаб конкурентен натиск на българските стоки на пазара на ЕС. Темата става все по-актуална с приближаващото отваряне към европейските пазари.

Състоянието на **сектор „Аграрен“** в общината определя в най-голяма степен и състоянието на хранително-вкусовата промишленост, тъй като тя черпи суровини от него. Делът на нетните приходи от продажби, формирани от аграрния сектор за 2003 г. на областно ниво, представляват 10,3% от общите приходи от продажби за областта –17 188 хил. лв.. В общинските приходи за същия период, делът му е 1 767 хил.лв. или 2% от общите общински приходи от продажби. Секторът е база за развитие на преработвателната промишленост, но за успешното му функциониране са необходими инвестиции в нова техника, производствени технологии, подобряване на сортовете в растениевъдството и породния състав на животните.

В годините на стабилизация на българската икономика, селското стопанство в община Лом се развива неустойчиво и изостава в своето развитие от останалите сектори. Изоставането на селското стопанство би могло да се интерпретира като естествен резултат от реструктурирането на икономиката. Селскостопанският сектор е с най-ниска ефективност на използвания труд.

Основни показатели за стопанските единици по отрасли в община Лом - приложение №2

За 2003 година най-висок относителен дял при сформирани на „Приходи от дейността“ заема отрасъл „Търговия“ с 62,17%, следван от отрасъл „Преработваща промишленост“ с 20,56% и отрасъл „Хуманно здравеопазване и социални дейности“ с 5,93%.

2.4.4. Търговия и услуги.

Категоризирани обекти на територията на община Лом са 106 броя, с категория: една и две звезди.

Таблица 7 Заведения за обществено хранене

Заведения за обществено хранене	брой
Хотели, мотели и други средства за подслон	9
ресторанти	11
кафе-аперитиви	68
сладкарници	5
гостилници, закусвални, бюфети	8
бърза закуска	5
общо	106

В Община Лом значително се промени структурата на предлаганите услуги. Те се извършват предимно от частни фирми. Ателиетата за фризьорски услуги и козметични студия, зали за фитнес и бодибилдинг и са разположени предимно в централната част на града. Там също са съсредоточени и фотографски ателиета.

През последните години значително се увеличи броят на бензиностанции, газо-станции, автомивки и авто-работилници.

По отношение на информационните технологии в община Лом има четири лицензирани доставчика на интернет. Няма специализирани фирми за разработване и внедряване на софтуер за предоставяне на електронни услуги. Липсва разработена технология и практика за междуправителен електронен обмен на данни с цел извършване на интегрирани услуги на граждани, бизнес и администрации.

2.4.5. Селско стопанство

Селското стопанство в общината с растениевъдно-животновъдна структура. Застъпено е във всички селища на общината и има важна роля за цялостното ѝ развитие. Независимо от значителното намаляване на произведената продукция през 90-те, този отрасъл остава основен източник на доходи в селата и база за хранително-вкусовата промишленост на града.

Обществеността, посредством Областна и Общинска служба „Земеделие и гори“, общинска администрация и Дирекция „Бюро по труда“ Лом, се информира периодично за развитието на земеделието в общината и възможностите за участие в програми и мерки за насърчаване на земеделските производители. Подава се информация за новите програми на ДФ „Земеделие“, новите мерки на програма „САПАРД“ и програмите на МТСП. Програма „САПАРД“ е особено полезна за интегрираното развитие и ориентира аграрния бизнес към инвестиции, предвиждайки мерки за разнообразяване на икономическия живот. Необходимо е не само стимулиране на аграрния сектор, но и за бизнеса от останалите отрасли. Мнозинството от хората не се занимават с пазарно земеделие и за тях е особено важно подпомагащите програми да създават заетост чрез инвестиции в местни аграрни и неаграрни производства. В регулационните граници на селските места съществуват свободни терени, които създават условия за изграждане на малки предприятия с незамърсяващи производства. За развитието на такъв бизнес е необходимо предприемане на редица мерки за стимулиране на населението, а именно: финансови облекчения при инвестиране в такива производства и реструктуриране; програми за насърчаване заетостта в земеделските стопанства; преференциална кредитна политика за закупуване на земеделско оборудване, която да е насочена най-вече към млади предприемачи; информационна осигуреност, относно възможностите за финансиране на инициативи и за реализация на продукцията. Подпомагащите програми трябва да имат пряк ефект върху създаването на заетост в селата и да бъдат целенасочени към малките производители, включително и за тяхното самообединение и реструктуриране. Един от начините за повишаване ефективността на аграрния сектор е да се стимулира обединяването

на малките производители в производствени групи, уедряването на земята и изграждането на устойчиви сдружения.

❖ Растениевъдство.

Община Лом разполага с добри естествени ресурси за развитие на земеделие – наличие на плодородна земя, което е предпоставка за развитие на зърнопроизводство.

По данни на НСИ земеделската земя в рамките на общината за 2003 година възлиза на 264 074 дка, което е 81,53% от общата територия. Обработваемата площ е 240 056 дка, като 24,72% от нея заемат поливните площи. На човек от населението в общината се пада средно по 6,65 дка обработваема земя.

Основен проблем, който стои пред развитието на аграрния сектор е високата себестойност на произвежданата продукция. Средната изкупна цена при повечето селскостопански стоки се движи в граници много близки до производствените разходи. Така преимуществената част от селскостопанските производители не успяват да реализират печалба и това допълнително ги демотивира да развиват своята производствена дейност. В резултат на това се увеличава делът на необработваната земеделска земя. Необработваемата земя в общината заема площ от 30 498 дка – това са предимно изоставени ниви и ерозирани земи, които не подлежат на обработка и са оставени безстопанствени.

Към 31.03.2005 г., според регистъра на земеделските земи, 33 369 дка от общия фонд са стопанисвани или са собственост на Община Лом, в т. ч. остатъчен (резултативен) фонд по чл.19 от ЗСПЗЗ е в размер на 9 439 дка

Таблица 8 Данни за земеделските земи (по вид и населени места)

№ по ред	Землище на гр./с. (*след име по данни от остатъчен регистър) име	ЕКНМ	общинска собственост				остатъчен фонд по чл.19 ЗСПЗЗ		ИМОТИ стопанисвани от общината	
			частна		публична		имоти	площ	имоти	площ
			имоти	площ	имоти	площ				
			бр.	дка	бр.	дка	бр.	дка	бр.	дка
1	Лом	44238	7	246			180	5 056	497	2 691
2	Добри дол	21436	17	351			23	252	266	2 090
3	Долно Линево	22695	11	180			17	62	17	46
4	Замфир	30291	39	1 062			13	39	320	893
5	Ковачица	37544	59	1 599			54	363	604	2 519
6	Орсоя	53970	15	609			51	406	72	409
7	Сливата	67310	11	536	1	4	105	1 590	153	863
8	Сталийска махала	68672	61	905			7	12	290	1 306
9	Станево	68758	55	1 740			83	1 337	222	486
10	Трайково	72940	44	827			16	48	1 172	1 860
11	кв. "Младеново"	99078	69	1 951			5	19	105	335
12	кв. "Момин брод"	99182	10	359			31	255	81	67
Всичко:			398	10 365	1	4	585	9 439	3 799	13 565

Държавният поземлен фонд (обработваема земя) е 7 817 дка.

Селскостопанското производство в общината се развива в стопански структури: кооперации, сдружения и арендатори, земеделски производители и индивидуални стопани. Голяма част от индивидуалните стопани не се водят на отчет. Те са съсредоточени предимно в селата. Хората в селата имат значително по-ниски доходи, които се опитват да компенсират с по-високи натурални доходи от домашните стопанства. Домашното стопанство фокусира живота на село най-вече върху осигуряването на прехраната. Според социологическите данни жителите на селата възприемат селскостопанската дейност по-скоро като начин на живот, отколкото като бизнес. Голяма част от домакинствата стопанисващи земя я обработват без селскостопанска техника, по остарели технологии, с много труд и без да излизат на пазара. Фамилните стопанства обработват земеделската земя най-вече за лични нужди.

През 2005 г. в Общинска служба „Земеделие и гори“ са регистрирани и пререгистрирани 11 юридически лица, 3 земеделски кооперации и 106 земеделски производители.

По регистрация в ОбС „ЗГ“ за 2005 г., на територията на община Лом функционират кооперациите: ЗК „Поломие“ – град Лом, ЗК „Нов живот 1940“ – град Лом, кв. „Младеново“ и ЗК „Дунавия“ – с. Долно Линево.

Общата обработваема площ, обработвана от кооперациите е 16 855,582 дка.

❖ Животновъдство.

Населението на община Лом има установени традиции и подходящи природни и климатични условия за развитието на животновъдството. Промените след 1989 г. оказаха негативно въздействие върху отрасъла. Броят на животните, собствеността върху тях и племенната структура, претърпяха значителни изменения. Основните промени през 90-те години предизвикаха драстичен спад в броя на всички животни и трансформираха формата на собственост от държавна и кооперативна на частна. Състоянието на животновъдството и посоката му за развитие в бъдеще се определя от една стана от обективните икономически и социални фактори на средата, а от друга от конкретните агроекологични условия на района на общината.

Брой животни в община Лом

Таблица 9 Данни за броя на животните в община Лом

Наличие/година	биволи	говеда		овце	кози	свиня	птици	пчели
		общо	в т.ч. крави					
1998 г.	-	6 000	2 800	8 000	-	4 000	180 000	-
2005 г.	88	2 060	1 270	4 100	950	1 500	80 000	2 800

В животновъдния сектор, в сравнение с 1989 г., се наблюдава намаляване на всички видове животни, както и голяма фрагментация, като всичко това доведе до повишени производствени разходи на млечните и месни продукти, възпрепятстване подобрието на племенната структура и влошаване качеството на млечните и месни продукти, както и намаляване обема на производството.

2.4.6. Туризм

Туризмът се разглежда като един от приоритетните сектори в българската икономика и неговия потенциал се доказва с приноса му към брутния вътрешен продукт, износа и приходите от валутен обмен, както и създаването на нови работни места. Нещо повече, в цялата страна туризмът се възприема като основен инструмент в подкрепа на регионалното и местното развитие, чрез диверсификация на местните и регионални икономики, използвайки богатия и разнообразен туристически потенциал.

Типично за по-малко развитите райони в България, които като цяло демонстрират по-голям потенциал за развитие на туризма, е че по-силно изразяват и имат по-големи очаквания по отношение на положителното въздействие на туризма върху местната икономика.

Развитието на туризма до голяма степен зависи от сътрудничеството между райони, общини и области за развитие на атрактивни и икономически жизнеспособни регионални продукти, които трябва да използват потенциала на природните и културни ресурси, както и всяко друго предимство, характерно за съответната територия. Област Монтана е извън традиционните туристически райони. С разнообразните си природо-климатични условия, областта би могла да предлага разнообразен туризм – от крайречен, круизен и риболовен до ловен, планински, балнеоложки и др.

Община Лом и прилежащият район не разполагат с много добър потенциал за развитието на разнообразни форми на туризм. Чрез река Дунав, като европейски транспортен коридор и порт Лом, може да се каже, че Лом е „входна врата“ на туристите от Западна Европа към областта и Стара планина. Общината би могла да бъде инициатор за изграждането на комплекс от отделни взаимосвързани туристически обекти и продукти – хотели, ресторанти, хижи, бунгала и други край р. Дунав с оглед конкурентно съчетаване на местните предимства за круиз, екотуризм, риболов, рибовъдството, лов и други форми на туризм.

Обезпечаването на туристическата инфраструктура е от важно значение за атрактивността на туристическия район, обхвата на туристическия продукт, задоволяващ по-голям диапазон от нуждите на посетителите, диверсификацията на туристическото предлагане и като краен резултат – увеличаване на приходите от туризм и положително въздействие върху местните общности. В общината липсва целенасочена програма за информационно обслужване на туристическия поток, а също така и туристически продукт (реклама и маркетинг) и туристически информационен център. Недостатъчна е и професионалната квалификация,

липсва професионализъм и традиции в туристическото обслужване, слабо е познаването на нуждите на туристите, съществува езикова бариера, слаба е комуникацията с туристите.

Богатото културно историческо наследство на гр. Лом, река Дунав и красивата крайдунавска природа, дават възможности за създаването на областен туристически продукт и общински туристически трансграничен-информационен център, който да отговаря на изискванията и съвременните тенденции в туризма. Община Лом гледа на туризма като приоритетна сфера в икономическото си развитие, която да доведе до повишаване на общинския БВТ, привличане на инвестиции и разкриване на нови работни места. Това налага изготвяне на реалистична оценка за възможностите за ефективно развитие на туризма, на база на която да се дефинира и разработи общинска стратегия за развитие на туризма, съобразена с даденостите на средата и потенциалните перспективи за развитие.

2.4.7. Транспорт.

❖ Автомобилен транспорт.

Националните пътища са отговорност на „Изпълнителна Агенция Пътища“ (ИАП), докато местните пътища могат да бъдат общински. На ИАП е възложена ролята на координатор на цялата пътна мрежа в страната, включително свързването на местните пътища с националната мрежа. Общините се занимават с изграждането, реконструирането и поддържането на общинските пътища. Централната власт е отговорна за поддържането и разширяването на републиканската пътна мрежа. Установено е, че повече от 28% от цялата пътна мрежа е в лошо състояние. Този процент ще бъде значително по-висок, ако се отчетат и пътищата от нисък клас. Общинските пътища в частност се нуждаят от поддръжка или рехабилитация и имат лоши технически показатели.

Както се вижда и от таблицата по-долу, в общината липсват първокласни пътища, основната част, 42,4 км са IV клас (от които 3,3 км са земни пътища), 20,1 км са третокласни, 52,7 км - второкласни пътища.

Таблица 10 Пътна мрежа в Община Лом

НАИМЕНОВАНИЕ	МЯРКА	ДЪЛЖИНА
ДЪЛЖИНА НА ПЪТНАТА МРЕЖА ОБЩО	КМ	115,2
ПЪРВИ КЛАС	КМ	-
ВТОРИ КЛАС	КМ	52,7
ТРЕТИ КЛАС	КМ	20,1
ЧЕТВЪРТИ КЛАС	КМ	42,4

Пътищата осигуряват връзки от гр. Лом по направления гр. София, гр. Козлодуй, гр. Белоградчик, гр. Бяла Слатина, гр. Видин.

Уличната мрежа в гр. Лом е с дължина 48 548 м, от които 40 040 м са асфалтирани (82,5 %) ; 2 173 м са с калдъръмена настилка (4,5 %) ; 3 685 м са с настилка от паваж (7,6 %) и 2 650 м са земни пътища (5,4 %). Общината полага непрестанни грижи за нейното поддържане във вид, който да осигурява необходимите условия за нормално движение на МПС и пешеходците.

❖ Междуселищни пътища

Всички общински селища са достъпни от общинския център гр. Лом, но до някои от тях има транспорт само веднъж дневно. Всички пътища са с трайна настилка, но тя е износена и наличните габарити, укрепителни и защитни съоръжения в повечето случаи не отговарят на съвременните изисквания. Маркировката и знаковото стопанство по тези пътища са занемарени и затрудняват движението и ориентацията. Това състояние на междуселищните пътища в общината се отразява отрицателно на социално-икономическото развитие на селищата и тяхното желание да привличат посетители за развитие на различни форми на местен туризъм.

❖ Таксиметрови превози.

През 1997г. на територията на община Лом таксиметров превоз на пътници е извършван от 22 фирми с общо 25 таксиметрови автомобили. През 1998г. фирмите, извършващи таксиметров превоз са били 24 с общо 30 автомобили. същата услуга през 1999г. е извършвана от 22 фирми с 50 таксита. През 2000г. този вид превози са извършвани от 22 фирми с общо 50 автомобили за таксиметров превоз.

Като се вземе предвид, че през 2004г. на територията на община Лом има 26 фирми, извършващи таксиметров превоз с общо 150 автомобили се забелязва тенденция на увеличаване на този вид услуги.

❖ Автобусен транспорт.

За периода 1997г.-2000г. транспортните потребности на населението в община Лом са задоволявани от 2 фирми, обслужващи 6 градски и 19 междуселищни автобусни линии от общинската, областната и републиканската транспортни схеми с общо 18 автобуса. случайни и специализирани превози са извършвани от още 8 други фирми.

През 2004г. обществен превоз на пътници с автобусен транспорт на територията на община Лом се извършва от 4 фирми, обслужващи 6 автобусни линии от общинската транспортна схема и 28 линии от областната и републиканската транспортни схеми с общо 33 автобуса. В транспортното обслужване на общината участват и 5 фирми, извършващи специализирани и случайни превози.

❖ Железопътен транспорт

През Община Лом преминава 12 км. нормална ЖП линия, обслужваща две гари и две спирка (кв. „Момин брод“ и с.Трайково). Гарата в гр.Лом е със 17 коловоза, а тази в с. Сталийска махала е с 3 коловоза. Отделни нормални ЖП коловози свързват гара Лом с „Винпром“, „Ломски мелници“, „Балканкар-Дунав“, „Топливо“, „Пристанищен комплекс“ и складовата зона.

❖ Воден транспорт

Град Лом е разположен на десния бряг на река Дунав. Река Дунав, преминавайки през територията на осем държави, съединява централна с Югоизточна Европа и се явява удобна свързка за близкия изток. В град Лом, който е административен център на общината, е изградено второто по големина речно пристанище в Република България с наличие на 13 корабни места, 1400 м. кейови стени и с над 25 бр. кранове за извършване на товаро-разтоварни дейности.

Пристанището на града е възникнало на древното устие на река Лом. Разположено на място, където се пресичат исторически възникнали търговски пътища, пристанището на гр. Лом е възникнало преди 170 години. Местоположението на пристанището и удобните сухопътни връзки във всички посоки южно от река Дунав влияе благоприятно на града, който се превръща във важен транспортен център в северна България. Пристанището бързо разширява ролята си и става притегателен център за стоки и търговци от северозападната част на дунавската равнина.

Обявяването на София за столица в края на деветнадесети век засилва ролята на пристанище Лом като разпределител на товари по трасето от западна Европа по река Дунав до столицата и южно и югозападно от нея. През 1940 год. е започнало изграждането на западния вълнолом. От 1942 г. до 1985 г. пристанището непрекъснато се разширява.

Днес в пристанище Лом се пресичат два европейски коридора - №4 и №7 (известни като критски). Град Лом се намира на най-краткия път от Гърция и Македония до река Дунав и връзката им с централна и северна Европа. През пристанище Лом минават постоянни товаропотоци от и за северна Гърция и Македония.

❖ Перспективи:

С очакваните инвестиционни планове за развитието на региона, както и с разчистването на река Дунав се очаква и нормализирането и възстановяването на нормалните условия за търговия с ЕС.

Активизирането на превозите по река Дунав, използването на канала Майн-Дунав и цялостния трансевропейски речен коридор – Рейн-Майн-Дунав ще даде тласък на икономическата и търговска активност на района.

Като едно от големите български пристанища на река Дунав, с добре развита транспортна инфраструктура, пристанище Лом се превръща в транзитен транспортен възел. Изграждането на контейнерният терминал ще допринесе за разширяване на неговата дейност. Добре изградените връзки със София и Пловдив – оттам за централна и северна Европа, както и по посока на Скопие и Солун значително може да увеличи товаропотока от и към пристанище Лом.

От направените проучвания и разработените перспективни планове за развитието на пристанище Лом се очаква значително увеличение на товарооборота на следните видове товари: руди и концентрати, инертни материали, дървен материал и произведения на дървообработващата промишленост, контейнери.

Според разработения генерален план за развитие на пристанище Лом до 2020 г. годишния брой на корабопосещения ще достигне над 4000.

❖ Ключови цели за решаването на проблемите на околната среда, причинени от транспортният отрасъл.

▪ Подобряване на характеристиките на транспортните инфраструктурни планове и проекти по отношение на околната среда – за всички транспортни инфраструктурни проекти ще трябва да се извършва оценка за въздействието им върху околната среда. Принципите за оценка на въздействието върху околната среда трябва да се прилагат на всички нива при вземането на решения по отношение развитието на транспортната инфраструктурна мрежа;

▪ Разширяване използването на по-чисти горива – качеството на горивото е ключов транспортен проблем свързан с околната среда; първата стъпка в изпълнението на тази цел в България е преустановяването на използването на оловен бензин до 2003 г., както се предвижда в Националната програма за прекратяване на производството и използването на оловен бензин, която беше приета от Министерски съвет;

▪ Ограничаване нарастването на транзитният градски автомобилен трафик – мерките предвидени за постигането на целта са поощряване на общественият транспорт и ефикасно използване на инфраструктурата;

▪ Подобряване на градският автобусен транспорт по отношение на проблемите на околната среда – вече са предприети някои мерки в най-големите градове в страната за постигане на целта. Те включват подновяване на автобусният парк и използването на щадящи околната среда двигатели;

▪ Поощряване използването на железопътен транспорт – мерките включват подобряване на железопътната инфраструктура и услуги; прехвърляне на трафика от пътищата към железопътния транспорт е приоритет в транспортната политика както на Европейския съюз, така и на България;

▪ Разширяване на електрификацията на железниците;

▪ Поощряване използването на комбиниран транспорт – подготвя се ново законодателство, както и се предвижда реконструкция и строителство на нови терминали за комбиниран транспорт;

▪ Разширяване използването на вътрешния воден транспорт за превоз на стоки.

2.5. Кратка екологична характеристика.

На територията на община Лом не се развиват дейности, внасящи значителни замърсявания в отделните компоненти на околната среда в стойности, приближаващи се до или превишаващи пределно допустимите концентрации – пределно допустимите норми. Общината не принадлежи към т.н. «горещи точки» по отношение на замърсяването на околната среда. Основните източници на замърсяване са отпадните води и битовите отпадъци. Към момента на територията на общината не съществуват селищни пречиствателни станции.

На територията на общината зелените площи за под нормата на жител от населението. Поддържането на съществуващите зелени площи се извършва от фирма по озеленяване и от работна ръка към общината. През 2005 г. е завършено благоустрояването и озеленяването на ул. „Славянска” (от ул. „Д.Атгелов” до ул. „Пирот”), централна градина, ул. ”Дунавска” и градинката срещу ЖП гарата.

При основните компоненти на околната среда на територията на Общината не са отчетени съществени замърсявания. Имайки предвид, че икономиката на територията на общината е съсредоточена в административният център и състоянието и към настоящият момент е критично, то влиянието от дейността и е минимална.

Няма големи възлови пътни артерии, които да нарушават пределно допустимите нива на шума или замърсеност на почвата в крайпътните ивици.

Трансграничните замърсявания на водите от р. Дунав, достигайки до бреговете на реката много рядко са с параметри над пределните.

Много голям проблем за гр. Лом и селата в общината е почистването и рекултивацията на земи, замърсени с битови и строителни отпадъци.

3. Съществуващо състояние и практики по управление на отпадъците.

3.1. Данни за генерирани отпадъци в община Лом.

❖ Отпадъци – образувани и депонирани в община Лом.

Град Лом изхвърля около 357 кг отпадъци на жител за година или 0,95 - 1,05 кг на денонощие, в това число:

- битови отпадъци - гр. Лом - 8 673т.
- битови отпадъци - с. Трайково - 394т.
- битови отпадъци - с. Ковачица – 539т.
- битови отпадъци - с. Сталийска махала – 687т.
- битови отпадъци - с. Замфир – 503т.
- битови отпадъци - с. Добри дол – 106т.
- битови отпадъци - с. Станево – 229т.
- битови отпадъци - с. Сливата – 157т.
- битови отпадъци - с. Долно Линево – 109т.
- битови отпадъци - с. Орсоя – 80т.
- строителни отпадъци - 182т

❖ Изразходени средства за управление на отпадъците по години:

- 1999 г. - 203 063лв.
- 2000 г. - 244 156лв.
- 2001 г. - 266 311лв.
- 2002 г. - 306 408лв.
- 2003 г. - 372 363лв.
- 2004 г. - 311 592лв.
- 2005 г. - 354 761лв, от които 3 957лв от ПУДООС.

❖ Постъпления от такса смет са, както следва:

- 1999 г. - 118 021лв.
- 2000 г. - 168 684лв.
- 2001 г. - 213 685лв.
- 2002 г. - 307 299лв.
- 2003 г. - 323 222лв.
- 2004 г. - 343 629лв.
- 2005 г. - 396 269лв.

Събирането на ТБО се извършва със смесена техника за сметосъбиране и сметоизвозване на контейнери тип "Бобър" и еднофамилни кофи. Честотата на извозване се извършва по съставени графици.

През последните години количеството отпадъци, депонирани на общинското сметище за ТБО е около 444 302т около 357кг. годишно на жител.

Поради високата стойност на необходимите капиталови инвестиции и относително ниското генерирано общо количество отпадъци в община Лом не изглежда икономически достъпно прилагането на методите за производство на енергия и изгаряне.

❖ Опасни отпадъци.

В седем населени места в Община Лом се намираха складове с препарати за растителна защита, където се съхраняват химически вещества, забранени или негодни за употреба. Пет от тези складове, поради невъзможност за охраняване са разрушени и строителните им материали са разграбени, което превръща пестицидите в опасен замърсител на околната среда.

За да се преустанови вредното им въздействие, възможността за умишлено отравяне на хората и животните, както и да бъдат разфасовани в малки опаковки и продавани на населението като годни, част от пестицидите, негодни за употреба са събирани и съхранявани по технология на БалБок за постоянно съхраняване в контейнери (обезвреждане). Технологията на БалБок се състои в запълване на доведени до твърдо агрегатно състояние негодни пестициди в стоманобетонени контейнери "Б-Б куб", които се затварят херметично и се разполагат на открито на определена от Общината площадка.

Площадката за разполагане на запълнените и запечатани контейнери "Б-Б куб" може да бъде непосредствено на територията на старите складове или на друго място, определено от Общинските органи, съгласно нормативната уредба. На територията на Община Лом са поставени 12 бр. "Б-Б куба" на площадки в с. Ковачица.

Наличното недепонирано количество пестициди е преместено в склад на бившия КОС. Пестицидите са опаковани и мястото се охранява. Вземат се необходимите мерки за бъдещото им депониране в Б-Б кубове.

3.2. Описание на съществуващата система за управление на отпадъците

Общинският съвет и неговият изпълнителен орган – общинска администрация и кмет имат пряко отношение към управлението на отпадъците. Годишният бюджет за дейностите по управление на отпадъците, както и размерът на таксата смет, се приемат на сесия на общинския съвет.

Средства за захранване на системата се набавят главно от такса смет, съгласно Закона за местните данъци и такси когато се определя ежегодно от ОбС-Лом и допълнителни средства от общинския бюджет.

Приходите се разпределят да дейностите по:

- почистване на площи за обществено ползване
- сметосъбиране и сметоизвозване
- депонирание

Към общинска администрация към сферата на опазване на околната среда работят :
Зам.кмет на технически отдел, главния инженер на общината и еколог.

❖ Третиране на отпадъците.

Сметосъбирането се извършва организирано ежедневно по райони, определени с заповед на Кмета. Отначалото на 2003 г. дейностите сметосъбиране и сметоизвозване са отдадени на фирма „Титан-Север“ООД, гр. Видин.

Съществуващата Наредба №1 за поддържане и опазване на общественият ред в Община Лом, регламентира конкретни изисквания към физическите и юридически лица за поддържане чистотата на населеното място. В много случаи има нарушения на тези изисквания и като цяло може да се обобщи, че е на лице неизпълнението на регламентираните отговорности от страна на гражданите.

❖ Събиране и извозване на отпадъците

Общинска администрация контролира дейностите по събиране и извозване на отпадъците.

Съставят се месечни двустранни протоколи за качеството на почистване на територията на гр.Лом, което влияе на конкретното заплащане на услугата.

Извозването на отпадъците се осъществява та фирма „Титан-Север“ООД гр. Видин за град Лом, а за селата е включено обработка на селските сметища от събраната такса смет за селата от 2 промила.

Системата обхваща централна градска част, кв. „Боруна“, ж.к „Зорница“, ж.к „Младост“, ж.к „Кале“. Събирането на битовите отпадъци се извършва в съдове – 110 л кофи тип „Мева“, 1100 л контейнери тип „Бобър“ и 4 м³ контейнери. Районите се обслужват в зависимост от представеният график, както следва: улици оборудвани с кофи „Мева“ един път седмично, централна част – ежедневно, кварталите средно по три пъти в седмицата. Районите се обслужват от една сметосъбирачна техника и един контейнеровоз. Необхванати от услугата са кварталите „Младеново“ и „Момин брод“, с изключение на централните им улици, зоните извън регулация – м. „Садовете“ и кв. „Хумата“. В тези квартали гражданите изхвърлят отпадъците на терени, като образуват нерегламентирани сметища. Тези сметища периодично се почистват и рекултивират.

❖ Обезвреждане на отпадъците

До края на 2006 г. съгласно Наредба №8, във връзка с предстоящото включване към системата по експлоатация на регионално депо-Монтана, всички сметища (депа за отпадъци) в общината следва да бъдат закрити. Те не отговарят на нормативните изисквания – не са заградени. До закриването им сметищата са се поддържали чрез пробутване и запръствяване според финансовите възможности на общината. Липсват необходимите измервателни уреди за определяне на количествата депонирани отпадъци.

На градското сметище работи булдозер, който подравнява и частично уплътнява отпадъците.

Съгласно Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци и Националната програма за въвеждане на система за организирано сметосъбиране и транспортиране на отпадъци от населените места в България, Община Лом има изготвени и утвърдени планове за закриване на градското и селските сметища на територията на общината, справката е представена в приложение №3.

По повод това битовите отпадъци трябва да бъдат извозвани до регионално депо-Монтана, тъй като Община Лом е бенефициент по ИСПА за обект „Регионално депо за битови отпадъци-Монтана“.

По предварителни разчети при стойности на горивата почти два пъти по-големи отколкото тези, с които е изчислявана стойността на услугата за 2005 г. и при транспорт вместо 10 км до сметището в м. „Сергена“, 65 км в една посока до „Регионално депо-Монтана“, следва извод, че промилът, определящ разчета за необходимите за дейността приходи за общината трябва да бъде увеличен почти два пъти.

Остава нерешен и проблема със смесения битов отпадък, отделян от домакинствата и селскостопанската дейност, неговото разпределение по морфологичен състав, както и мероприятията, включващи оползотворяване на част от отпадъка и извозване на неоползотворения в Монтана с цел изготвяне на план-сметка, базираща се също и на количеството отпадъци за община Лом.

По повод това е изготвен разчет на битовия отпадък по състав и предложения за неговото оползотворяване.

По повод това е изготвен разчет на битовия отпадък по състав и предложения за неговото оползотворяване.

Разчет на битовия отпадък по състав и предложения за неговото оползотворяване
Таблица 11 Разчет и мероприятия за оползотворяването на 100% на неорганичния отпадък-5 587.19т.

Вид отпадък	Оползотворими отпадъци/т	Остатък		Процентно съотношение
		Отпадъци за депо-Монтана/т	Отпадъци, оставащи в общината/т	
Метали	408,42			7,31
Пластмаса	491,67			8,80
Хартия	769,36			13,77
Съкло	687,78			12,31
Дърво		262,04		4,69
Текстил		414,57		7,42
Синтетика		430,77		7,71
Кожи		274,33		4,91
Строителни			415,69	7,44
Сгур			1 432,56	25,64
Общо тонове	2 357,23	1 381,71	1 848,25т	5 587,19
Общо проценти	42,19%	24,73%	33,08%	100%

Таблица 12 Разчет и мероприятия за оползотворяването на 50% на неорганичния отпадък-5 587.19т.

Вид отпадък	Оползотворими отпадъци/т	Остатък		Процентно съотношение
		Отпадъци за депо-Монтана/т	Отпадъци, оставащи в общината/т	
Метали	204,21	204,21		7,31
Пластмаса	245,83	245,84		8,80
Хартия	384,68	384,68		13,77
Съкло	343,89	343,89		12,31
Дърво		262,04		4,69
Текстил		414,57		7,42
Синтетика		430,77		7,71
Кожи		274,33		4,91
Строителни			415,69	7,44
Сгур			1 432,56	25,64
Общо тонове	1 178,61т	2 560,33т	1 848,25т	5 587,19т
Общо проценти	21,09%	45,83%	33,08%	100%

- Предложения за оползотворяване: с цел максимално намаляване на отпадъка, подлежащ на извозване до Регионално депо-Монтана.
  - Разяснителна кампания сред населението на Община Лом за предаване на оползотворимият отпадък в пунктове за вторични суровини .
  - Сключване на договор със специализирана фирма за събиране и рециклиране на оползотворимият отпадък.
  - Причинителите на отпадъци извън битовия сектор/ фирми, предприятия и др./ да сключат индивидуално договор с специализирани фирми за оползотворяване на отпадъци от опаковки.
- III. Разчет и мероприятия за оползотворяването на органичния отпадък-6 917,71т.
- Въвеждане на система за домашно компостиране сред населението с цел оползотворяване на растителния и животинския отпадък в дворовете на домакинствата.
  - Определяне на общински терен за изграждане на площадка за компостиране и придвиждане на допълнително събиране и извозване на този вид отпадък.
- IV. Разчет и мероприятия за оползотворяването на отпадъка оставащ в общината-1 848.25т
- Строителни отпадъци – 415.69т. Причинителя на строителни отпадъци индивидуално да сключва договор за извозването на строителните отпадъци до депото.
  - Сгур – 1 432.56т. Определяне на площадка за съхранение на отпадъка и неговата периодична обработка.

3.3. Администриране на дейностите по управление на отпадъците.

- ❖ Управление на дейностите по твърди битови отпадъци и отчетност.

За управление на дейностите по ТБО съществува местна нормативна уредба, която периодично се актуализира. Тя обхваща цялостно реда в общината. Контрол се осъществява от длъжностни лица назначени със заповед на Кмета на Община Лом и наблюдатели към наредбата. За по-ефективното решаване на проблемите на чистотата и отпадъците в общината е необходимо да се разработи самостоятелна „Наредба за поддържането на чистотата и управлението на отпадъците на територията на община Лом”

За пръв път през 2000 г. бе подготвена подробна документация, съдържаща база данни с характеристика на всички улици в града, приложени в програмата.

3.4. Финансиране на дейностите по управление на отпадъците.

Сумите, изразходени за сметоизвозване, оборка, и почистване на стари замърсявания за периода 1999-2004 г. са, както следва:

Изразходени средства за управление на отпадъците по години:

- 1999г. – 203 063лв.
- 2000г. – 244 156лв.
- 2001г. – 266 311лв.
- 2002г. – 306 408лв.
- 2003г. – 372 363лв.
- 2004г. – 311 592лв.
- 2005г.-354 761лв. от които 3 957лв. от ПУДООС.

Размерът на такса смет се определя ежегодно в промили от Общинския съвет. Международните типови нива на таксите смет, в зависимост от брутния национален продукт на глава от населението са 0.5% от нивото на брутния национален продукт на глава от населението за дадена община.

Таблица 13 На основание ЗМДТ ОбС. Лом с решение №.221 от 24.11.2004г. определи годишна такса за битови отпадъци за 2005г. за общината, както следва:

№ по ред	Вид дейност	промила
1.	За интензивно обслужване на населението за гр.Лом, в т.ч.:	4,10
1.1.	сметосъбиране и сметоизвозване	2,69
1.2.	поддържане и експлоатация на депо	0,45
1.3.	поддържане на териториите за обществено ползване	0,96
2.	За квартал Момин брод и Младеново (за полуинтензивно обслужване и обработване на сметища), в т.ч.:	2,00
2.1.	сметосъбиране и сметоизвозване	0,40
2.2.	поддържане и експлоатация на депо	1,20
2.3.	поддържане на териториите за обществено ползване	0,40
3.	За кметствата и наместничество в община Лом (за полуинтензивно обслужване и обработване на сметища), в т.ч.:	2,00
3.1.	сметосъбиране и сметоизвозване	0,00
3.2.	поддържане и експлоатация на депо	2,00
3.3.	поддържане на териториите за обществено ползване	0,00
4.	За обслужване на фирми (интензивно), в т.ч.:	4,70
4.1.	сметосъбиране и сметоизвозване	3,08
4.2.	поддържане и експлоатация на депо	0,72
4.3.	поддържане на териториите за обществено ползване	0,90
5.	За обслужване на фирми (полуинтензивно), в т.ч.:	2,50
5.1.	сметосъбиране и сметоизвозване	1,63
5.2.	поддържане и експлоатация на депо	0,28
5.3.	поддържане на териториите за обществено ползване	0,59

Необходими финансови средства за поддържане на чистотата за 2005г-общо 320 602.00лв. от тях:

№	вид разход	лева
1	сметосъбиране и сметоизвозване	168 156,00
2	поддържане и експлоатация на депо	36 933,00
3	поддържане на териториите за обществено ползване	115 513,00
ОБЩО:		320 602,00

В сравнение с 2005г Общински съвет Лом на основание чл.21, ал.1, т.7 от ЗМСМА и във връзка с чл.62, чл.63, чл.66, ал.1 от ЗМДТ одобри разходите за 2006г, както следва:

№	вид разход	лева
1	сметосъбиране и сметоизвозване	259 918.56
2	поддържане и експлоатация на депо	59 546.88
3	поддържане на териториите за обществено ползване	75 552.63
ОБЩО:		395 018.07

Анализът на разходите за дейността и приходите от такса смет показват, че:

- ✓ Размерът на таксата не покрива разходите за дейността. Останалата част от разходите се покриват със средства от общинският бюджет.
- ✓ Законът за МДТ дава възможност на общините да покриват изцяло от таксата за битови отпадъци разходите си за поддръжка на чистотата на обществените места и депата.
- ✓ За вземане на решение за размера на промила влияе и социалната политика на общината.
- ✓ Не може да се прогнозира какъв процент от разходите за дейността ще се покриват в бъдеще от таксата. Би следвало обаче таксата за услугата да покрива изцяло реалната цена.
- ✓ Гаранция за устойчиво поддържане на услугите по УТБО е събираемостта на такса смет да се доближава до 100%.

3.5. Анализ на съществуващото положение /SWOT анализ/.

Оценка на ефективността на използването на ресурсите: капиталови, финансови, човешки, управленски

Подобреното използване на съществуващите ресурси ще доведе до :

Намаляване на оперативните разходи и в рамките на съществуващият бюджет осигуряване на средства за инвестиции.

Намаляване темпа на нарастване на таксата битови отпадъци и облекчаване на общинският бюджет.

Превръщане на услугата в самофинансираща се.

➤ **Силни страни на системата за управление на отпадъците.**

Структурирана система за управление на отпадъците в общината.

Специалисти в областта в управлението на отпадъците.

Изградена база и наследена практика на рециклираща индустрия, както и навици у населението за рециклиране.

➤ **Слаби страни на системата за управление на отпадъците.**

✓ Непълен процедурен ред на привеждане на законовите изисквания в изпълнение.

✓ Непълна управленска информационна система.

✓ Системата за управление на отпадъците не обхваща цялата територия на общината.

✓ Ниски приходи от такса битови отпадъци, недостатъчен бюджет за услугата.

✓ Недостатъчно ефективно използване на ресурсите-човешки, финансови, капиталови.

➤ **Възможности от страна на средата - наличието на:**

✓ Съвременното законодателство, хармонизирано с това на Европейския съюз, осигурява базата за добро качество на услугата.

✓ Възможни източници на увеличение на приходите за системата са: увеличаване събираемостта на таксата, оптимизиране услугата на таксата, въвеждане на пряко заплащане за услуги по управление на отпадъците.

✓ Икономически ефективно рециклиране и компостиране.

✓ Изискване от страна на обществеността за по-чиста околна среда, разбиране на значението на околната среда.

❖ **Заплахи от страна на средата.**

✓ Неизпълнението на нормативните задължения се преследва от контролните органи и води до налагане на санкции и глоби.

✓ Разпространение на зарази и болести, поради слаба обществена хигиена.

✓ Забавено излизане от икономическата криза възпрепятства възстановяването на системата за управление на отпадъците.

✓ Ниска платежоспособност на общината не позволява значими инвестиции и затруднява привличането на качествени изпълнители на услугата.

❖ **Формулиране на проблемите**

Видимото замърсяване на някои райони в града се дължи на:

Недостатъчно висок стандарт на почистване на града.

Безразборното изхвърляне на отпадъци от граждани, свързано с ниската екокултура и образование.

Слаб контрол за изпълнение на Общинската наредба.

Липса на организирано сметосъбиране в някои части на града и извън територията му.

Отсъствие на организиран контрол за отпадъците от разрушени сгради и строителни отпадъци.

Недостатъчното обществено разбиране за потенциалният риск от замърсяване на околната среда.

Ниските приходи от такса смет ограничават качеството на услугата.

През 2005 г. за първи път е въведена такса смет в селата от 2 промила.

Предпоставка за спазване на нормативните изисквания е създаването на условия за тяхното изпълнение.

▪ Съществен проблем на сегашната система за управление на отпадъците са недостатъчните приходи, които затрудняват осъществяването на належащите инвестиции.

- Пълна съвместимост на системата за управление на отпадъците със законодателните изисквания може да се постигне само при значително подобряване на икономиката на общината.

- В рамките на сегашното икономическо състояние съществуват резерви в системата и възможности за качествена промяна. Необходими са нови инвестиции при нисък финансов риск.

4. Основни мерки и задачи за периода на действие на програмата.

4.1. Предотвратяване и намаляване образуването на отпадъци.

Европейското и националното законодателство по управление на отпадъците (Директива 75/442/ЕЕС и ЗУО) поставят като първи приоритет предприемането на мерки за предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците, които да водят до намаляване на количеството на образуваните отпадъци и намаляване на вредното въздействие върху околната среда. Предотвратяването и намаляването на образуването на отпадъците се осъществява през целия жизнен цикъл на продуктите от проектирането им до превръщането им в отпадъци и включва следните основни елементи:

- влагане на по-малко количество материали за производството на даден продукт
- удължаване полезния живот на продуктите – произвеждане на по-трайни продукти и осигуряване възможности за ремонтване и поправка на продуктите
- намаляване на опасните свойства на отпадъците, образувани след употреба на продуктите
- произвеждане на продукти, които могат да се използват повторно и влагане на материали, които могат да се рециклират
- ограничаване на ненужната употреба на продукти (напр. продукти за еднократна употреба, замяна на стари с нови модели продукти и т.н.) и по-ефективното използване на продуктите.

Правилно прилаганата политика за предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци може да доведе до съществени съкращения както на разходите за събиране, транспортиране и обезвреждане на отпадъците така и на разходите за контрол по прилагането на нормативните изисквания. Съществуват притеснения, че мерките за намаляването на ненужната употреба на продукти водят до ограничаване на икономическия растеж, но същевременно много производства на продукти проектирани с цел намаляване на образуването на отпадъци могат да спечелят конкурентни предимства и да реализират значителни продажби.

За осигуряване прилагането на принципа за предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците са въведени редица законодателни разпоредби. ЗУО изисква програмите за управление на отпадъците, разработвани от общините и лицата, които образуват или извършват дейности с отпадъци да включват мерки за предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци. Действащата Национална програма за управление на дейностите по отпадъците (2003 – 2007 г.) изисква да бъде постигнато средното ниво на генериране на отпадъци на жител не надвишаващо 400 кг/жител/год. и намаляване на количествата генерирани опасни отпадъци, в сравнение с количествата от 2001 год.

Мерките за постигане на националната цел за предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците, които могат да се предприемат на местно ниво са представени по-долу:

- Икономически стимули за намаляване образуването на отпадъци;
- Популяризиране на схемите за „еко-маркировка” и повишаване на екологичното съзнание на купувачите;
- Контрол върху спазването на изискванията, въведени в наредбите за масово разпространени отпадъци по отношение на заплащането на продуктови такси и относно повторното използване на съответния вид масово разпространен отпадък;
- Контрол върху спазването на забраните за изхвърляне в общия отпадъчен поток на опасни домакински отпадъци.

4.1.1. Икономически стимули за намаляване образуването на отпадъци.

Определянето на размера на такса битови отпадъци въз основа на реално изхвърляното количество отпадъци е икономически инструмент, чрез който се насърчават предприятията и

домакинствата да образуват по-малко количество отпадъци. Към момента размерът на такса битови отпадъци в общината се определя в пропорционално на данъчната оценка на имота, което не е обвързано с количеството на отпадъците като по такъв начин за някои причинители на отпадъци (търговски обекти, предприятия, многочленни домакинства) размерът на таксата е недостатъчен, а за други нереално висок.

В държавите от Европейския съюз се прилагат различни схеми за заплащане на услугите по сметосъбиране и обезвреждане на отпадъци в зависимост от количеството на образуваните отпадъци. При тези схеми отделните домакинства могат да намалят размера на заплащаната такса чрез изхвърляне на по-малко отпадъци в потока на смесените битови отпадъци и пренасочване на рециклируемите отпадъци към системите за разделно събиране. Резултатите от съвместното прилагане на разделно събиране и на схеми за заплащане на услугите по сметосъбиране в зависимост от количеството на отпадъците показват, че се постига намаляване на количеството на отпадъците, постъпващи за депониране от 20 до 50 %. По-голям процент се постига в населените места където съществуват системи за разделно събиране на по-голям брой видове рециклируеми отпадъци.

Съществуват различни механизми за облагане на жителите с такса в зависимост от количеството на образуваните отпадъци – закупуване на чували, стикери за маркиране на индивидуалните контейнери (цената им покрива разходите за сметоизвозване и обезвреждане на количеството отпадъци в чувала или контейнера), заявка на различни по големина контейнери, измерване на теглото на отпадъците и др. Масово разпространен вариант е заплащането на базова такса от всички граждани за периодично извозване на един основен контейнер, с която се обезпечават режийните разходи на системата и заплащане за всеки допълнително извозен контейнер в случай че основния контейнер е недостатъчен за определено домакинство, предприятие или търговски обект.

Прилагането на подобни схеми за определяне на заплащането на услугите по сметоизвозване и обезвреждане насърчава гражданите да купуват продукти, от които се образуват по-малко отпадъци (напр. за повторна употреба, с по малко опаковки и т.н.). Също така намаляването на количеството на образуваните отпадъци води до съкращаване на разходите за общинския бюджет за събиране, транспортиране и обезвреждане на отпадъците.

Въпреки очевидните предимства на диференцираното облагане с такса битови отпадъци в зависимост от количеството на образуваните отпадъци тези схеми са ефективни когато на гражданите е предоставена възможност за предаване на образуваните от тях рециклируеми отпадъци в съществуващите в общината системите за разделно събиране. В следствие на това ще се пристъпи към диференцирано облагане след сключването на договор с организация по оползотворяване за въвеждането в общината на система за разделно събиране на поне един вид масово разпространен отпадък.

Преди предоставянето за гласуване от общинския съвет на решение за промяна в методиката за определяне на такса битови отпадъци ще бъде възложено проучване за определяне на най-подходящия за общината механизъм за диференцирано заплащане, за изготвяне на обоснован финансов анализ на схемата и предложение за районите на общината, които ще бъдат обхванати първоначално.

4.1.2. Популяризиране на схемите за „еко-маркировка“ и повишаване на екологичното съзнание на купувачите.

Общинските власти могат да насърчат предотвратяването и намаляването на образуването на отпадъци чрез провеждане на мероприятия за повишаване на екологичното съзнание на населението.

Мероприятията следва да бъдат насочени към разясняване на ролята на купувачите в намаляване на образуването на отпадъци и предизвикване на промяна в поведението им по време на покупката на продукти. Цели се вземането на решението за покупка да се влияе не само от качествата и цената на продукта, но и от възможните вредни въздействия върху околната среда като се вземат под внимание следните фактори:

- трайност на продукта, възможност за повторно използване и поправка;
- материалите от които е направен – възобновими или невъзобновими;
- съдържа ли излишни опаковки.

Специфичен инструмент за насърчаване на предотвратяването на образуването на отпадъци са еко-маркировките на продуктите. Еко-маркирането е доброволен ангажимент от страна на производителите на продукти по отношение опазването на околната среда при разработването, производството, предлагането и ползването на продукти. Поставянето на знак

за еко-маркировка върху даден продукт означава, че производителят на продукта доброволно е проектирал и произвел продукта така, че да се спазят нормативните изисквания за присъждане на еко-маркировка. Такива стоки и услуги са все повече предпочитани в страните от Европейския съюз, спрямо аналогични продукти и услуги по отношение опазването на околната среда. У нас практическото прилагане на тази доброволна схема за управление на околната среда стана с въвеждането на Националната схема за еко-маркировка и влизането в сила на [Наредба № 3 за Националната схема за еко-маркировка, ДВ, бр. 49, 2003 г.](#) и [Наредбата за Националната схема за управление по околна среда и одитиране, ДВ.бр. 26,2003г.](#)

Таблица 14 *Продуктови групи, за които са разработени специфични изисквания за присъждане на еко-маркировка:*

№	Продуктова група	Решение на ЕС
1.	Обувки	2002/ 231/ ЕС
2.	Текстилни изделия	2002/ 371/ ЕС
3.	Матраци	2002/ 740/ ЕС
4.	Твърди подови покрития	2002/ 272/ ЕС
5.	Бои и лакове	2002/ 739/ ЕС
6.	Услуга нощувка на туристи	2003/ 287/ ЕС
7.	Подобрители на почви и растежни среди	2001/ 688/ ЕС
8.	Хартия тип "Тишу"	2001/ 405/ ЕС
9.	Лампи за осветление	2002/ 747/ ЕС
10.	Прахосмукачки	2003/ 121/ ЕС
11.	Хладилници	2000/ 40/ ЕС
12.	Хартия за копиране	2002/ 741/ ЕС
13.	Миялни машини	2001/689/ЕС
14.	Телевизори	2002/255/ЕС
15.	Перални машини	2000/45/ЕС

Предвижда се мероприятията за популяризиране на схемите за „еко-маркировка“ и повишаване на екологичното съзнание на купувачите да бъдат насочени към подрастващите – учениците и децата от детските градини тъй като те са по- възприемчиви и у тях лесно и трайно може да се възпита загриженост за околната среда. За целта разяснителната кампания трябва да се представи на разбираем за тях език под формата на изнасяне на любопитни факти, викторини, тематични игри, сценични представления, конкурси и др. Планира се включването на подобни мероприятия по време на честванията на официални празници на града и ежегодните кампании по пролетно и есенно почистване.

4.1.3. Контрол върху спазването на изискванията, въведени в наредбите за масово разпространени отпадъци.

В наредбите за масово разпространените отпадъци са заложили задължения към производителите и вносителите на продукти да осигурят рециклирането и повторното използване на определен процент от количеството на отпадъците, образувани след употреба на продуктите. В преговорите с организациите по оползотворяване за изграждане на системи за разделно събиране на отпадъци на територията на общината ще бъдат поставяни изисквания за организиране на депозитни системи за някои видове опаковки, обратно приемане в търговските обекти на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване и негодни за употреба батерии и за предлагане за продажба на ниски цени на годното оборудване, събрано в събирателните пунктове.

В общината съществуват редица магазини за хранителни стоки и заведения за обществено хранене, които предпочитат да предлагат продукти в опаковки за еднократна употреба – пластмасови чашки и чинийки, амбалажна хартия, найлонови торбички и т.н. Тези опаковки са в значителен обем и водят до натрупването на огромни количества отпадъци въпреки, че продуктите могат да се предлагат в съдове за многократна употреба. Освен това тъй като търговските обекти в общия случай са микропредприятия и върху тях не се упражнява ефективен контрол те не заплащат такса в ПУДООС или вноска в организация по оползотворяване въпреки че пускат на пазара опаковани стоки. За ограничаване на замърсяването с опаковки за еднократна употреба се предвижда изготвянето на списък с търговските обекти, които не заплащат такса на ПУДООС, като по такъв начин се цели

собствениците да бъдат мотивирани да използват съдове за многократна употреба или да повишат цената на продуктите предлагани в опаковки за еднократна употреба.

4.1.4. Контрол върху спазването на забраните за изхвърляне в общия отпадъчен поток на опасни домакински отпадъци.

В законодателството са въведени забрани за депониране на редица отпадъци, притежаващи опасни свойства. Осигуряването на спазването на тези забрани ще доведе до намаляване на вредното въздействие върху околната среда от смесените битови отпадъци. Мерките за налагане на санкции за нарушаване на забраните следва да са обвързани със въвеждането в експлоатация на система за събиране на опасните отпадъци от бита.

С въвеждането на система за разделно събиране на опасни отпадъци се предвижда да се проучат възможностите за въвеждането на допълнителни задължения за дружеството извършващо услугите по събиране на битовите отпадъци за осъществяване на по-строг контрол върху изхвърлянето на опасни отпадъци в смесените битови отпадъци чрез визуална проверка на съдържанието на индивидуалните контейнери и в случай, че се установи наличие на опасни отпадъци да се откаже извозването на отпадъците.

4.2. Разделно събиране и увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци.

С разделното събиране на отпадъци с цел рециклиране и други форми на оползотворяване може да се постигне значително намаляване на количеството на депонираните отпадъци, което ще доведе до удължаване на полезния живот на регионалното депо за отпадъци и до съкращаване на разходите за събиране и обезвреждане на отпадъците. Освен това през последните години с приемането на европейското законодателство все повече се засилват законодателния и обществения натиск за въвеждане на системи за разделно събиране с нормативно регламентирани количества отпадъци, които трябва да бъдат рециклирани и оползотворени.

Стойността на материалите, които могат да се извлекат от отпадъците и нормативните изисквания налагат различни подходи при организирането и финансирането на разделното събиране на отделните видове отпадъчни потоци. Понастоящем разходите за събирането и рециклирането на скрап от черни и цветни метали са по-ниски от използването на природни суровини в металургичните заводи в страната, поради което за извършване на тези дейности не се изискват допълнителни субсидии. Разходите за разделното събиране, предварително третиране и транспортиране за оползотворяване на по-голямата част от рециклируемите отпадъци не могат да бъдат покрити от цените, на които рециклиращите предприятия ги изкупуват поради което е необходимо допълнително финансиране. За част от тези отпадъци националното законодателство изисква прилагането на принципът „замърсителят плаща“, при който разходите се поемат от производителите на продукта, от който се образуват отпадъците, но за останалата част липсват нормативно установени механизми на финансиране. За редица отпадъци съществуват забрани за депониране, което налага тяхното отделяне от общия отпадъчен поток и намиране на алтернатива за оползотворяването или обезвреждането им. Подходите, които общината ще предприеме за разделното събиране и предаване за последващо третиране на различните видове отпадъци са представени по-долу.

4.2.1. Отпадъци, за които се прилага принципът „замърсителят плаща“.

Всички наредби, регламентиращи управлението на масово разпространените отпадъци вменят на производителите и вносителите на продуктите, от които се образуват отпадъците задължения за организиране и финансиране на системите за разделно събиране на отпадъците и постигането на количествените цели за събиране, рециклиране и оползотворяване. Въпреки това на общините е предоставена възможност, в случай, че проявяват интерес, сами да извършват дейностите по разделно събиране, сортиране и предаване за оползотворяване на масово разпространените отпадъци при осигурено финансиране от страна на организации по оползотворяване, производители и вносители, изпълняващи задълженията си индивидуално или ПУДООС. Община Лом счита, че е нецелесъобразно да се възползва от предоставената от законодателството възможност поради следните причини:

- Обявяването на обществени поръчки и възлагането и контрола на дейностите на подизпълнители, които да извършват дейностите изисква значителен административен капацитет, ресурси и политическа воля от страна на общинската администрация
- Изборът на подизпълнители по реда на Закона за обществените поръчки ще забави изпълнението на задълженията на съответните производители и вносители
- Разделното събиране на рециклируеми материали ще се извършва в условия на силна конкуренция със съществуващите системи от изкупвателни пунктове за хартия, бутилки, черни и цветни метали, пластмаси
- ПУДООС финансира единствено инвестиционните разходи, а оперативните разходи трябва да се поемат от общинския бюджет.
- Липсва заинтересованост от страна на организациите по оползотворяване за възлагане извършването на дейностите на общини.

На територията на общината дейностите по разделно събиране на масово разпространени отпадъци ще се извършват след сключване на договор между община Лом и съответната организация по оползотворяване. Договорът ще регламентира рамката на взаимоотношенията и разпределението на отговорностите между общината и организацията по оползотворяване с цел планиране, организиране и прилагане на система за събиране, временно съхраняване, предварително третиране (разкомплектоване) и предаване за оползотворяване и обезвреждане на масово разпространени отпадъци, която осигурява високо ниво на защита на околната среда и по този начин е в полза на жителите на общината. С договора организацията по оползотворяване ще се задължи след анализ на наличната информация и извършване на необходимите проучвания в рамките на три месеца да разработи и предостави на общината за съгласуване програма за прилагане на система за разделно събиране.

С програмата за събиране, временно съхраняване, разкомплектоване и предаване за оползотворяване и обезвреждане на съответния масово разпространен отпадък ще се определят:

1. начините за извършване на разделното събиране – напр. чрез събирателни пунктове, събиране от тротоара (в контейнери, чували и др.), мобилни пунктове, последващо разделяне и т.н.; брой жители обслужвани от един контейнер или пункт, честота на извозване, вид на контейнерите и т.н.;
2. подходи за събиране на масово разпространените отпадъци от търговски обекти, заведения за обществено хранене, отдих и туризъм, административни и др. обществени учреждения, предприятия и др.;
3. избраното техническо решение за временно съхраняване, товарене/разтоварване, сортиране, пресоване (балиране) и предаването за последващо третиране – избор на площадка, определяне на необходимия капацитет на съоръжението;
4. районите, които ще бъдат обхванати от системата;
5. график за въвеждане на системата в отделните райони;
6. отчитане на събраните количества и докладване на общинската администрация;
7. мерки за привличане на обществеността за участие в системата за разделно събиране;
8. предложения за промени в общинската нормативна уредба по управление на конкретния вид масово разпространен отпадък;
9. специфични мерки при събиране на опасни отпадъци;
10. индикатори за отчитане изпълнението на програмата; представяне на годишни отчети до общината за постигнатите резултати и предложения за промени на програмата;
11. лица отговорни за изпълнението на договореностите от страна на организацията по оползотворяване и подизпълнителите.

Специфичните мерки за разделното събиране на отделните отпадъчни потоци са представени по-долу:

❖ Негодни за употреба батерии и акумулатори.

Към момента в страната няма лицензирана организация по оползотворяване на батерии и акумулатори или производители/вносители, изпълняващи задълженията си индивидуално, но се заплащат в ПУДООС продуктови такси от производителите и вносителите.

Единствената възможност за осигуряване на финансиране за разделното събиране на **портативни батерии** при спазването на принципът „отговорност на производителя” е разработването на проект и кандидатстването пред ПУДООС за отпускане на средства от натрупаните такси. Преди предприемането на действия по разработване на проект ще се проучат условията за финансиране от ПУДООС на дейностите с портативни батерии. Тъй като

съгласно ЗУО и чл. 14, ал. 2 на *Наредбата за изискванията за пускане на пазара на батерии и акумулатори и за третиране и транспортиране на отпадъци от батерии и акумулатори* (Обн. ДВ. бр.58 от 15 Юли 2005г.) ПУДООС трябва да поеме цялостното финансиране на дейностите чрез набраните средства от продуктовете такси, към разработване на проект ще се пристъпи в случай, че бъде потвърдено покриването на инвестиционните и експлоатационните разходи без да се налага финансиране от общинския бюджет.

С цел намаляване на инвестиционните разходи се предвижда представяне на проект за изграждане на съвместна система за разделно събиране с участието на всички общини от региона. Събирането на портативните батерии ще бъде част от дейността на регионалната система за разделно събиране на опасни отпадъци от бита и ще се ползват общите транспортните средства, съдовете и съоръженията за временно съхраняване на опасни отпадъци.

Пред ПУДООС ще се кандидатства за финансиране на такъв дял от общите инвестиционни и експлоатационни разходи на системата за събиране на опасни отпадъци, равняващ се на дела на портативните батерии в потока на опасните битови отпадъци. През първата година поради липса на данни за определяне на количеството на портативните батерии ще се ползват резултати от изследвания за състава на опасните битови отпадъци, проведени в други държави от Европейския съюз. Детайлна разбивка на планираните разходи за реализация на системата за събиране на опасни отпадъци е представена в Приложение №18.

В представения за финансиране пред ПУДООС ще бъде заложено постигането най-малко на следните цели:

- поетапно осигуряване на поне едно място за поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба портативни батерии на 1000 жители – централен събирателен пункт и търговски обекти, които приемат обратно негодни за употреба батерии;
- включване в системата за разделно събиране на всички видове батерии и акумулатори, образувани в бита, които попадат в обхвата на цитираната по-горе наредба;
- осигуряване на контейнери за събиране, отговарящи на изискванията на наредбата;
- обслужване най-малко веднъж на три месеца на разположените в търговските обекти контейнери за обратно приемане на негодни за употреба портативни батерии;
- провеждане на информационни кампании за информиране на обществеността за рисковете, свързани с неконтролираното обезвреждане на батерии и акумулатори, значението на символите използвани за маркиране, изискванията при отделяне на батериите от уредите, където те са вградени и възможностите за участие в системите за събиране;
- предаване на събраните портативни батерии на регионална площадка, която предстои да се изгради и да обслужва общините от регион Монтана.

В случай, че бъде установена система за разделно събиране на портативни батерии ще бъдат предприети следните административни мерки за осигуряване на функционирането ѝ:

- въвеждане на санкции и упражняване на контрол над изхвърлянето на батерии и акумулатори в съдове за смесени битови отпадъци или на неразрешени за това места
- въвеждане на задължения към собствениците или наемателите на търговски обекти да приемат обратно негодни за употреба батерии и акумулатори;
- строг контрол за изпълнението на договора и нормативната уредба от страна на подизпълнителите, експлоатиращи системите за разделно събиране.

В страната работят две големи предприятия, които изкупуват негодни за употреба **автомобилни акумулатори от бита** в следствие, на което в общината съществува добре развита система за събиране и предаване на този вид отпадъци, експлоатирана от частни фирми. Цената на оловото е достатъчно висока за да покрие разходите за събиране, транспортиране и рециклиране на автомобилните акумулатори от бита. Въпреки, че разполагат с необходимите инсталации и разрешения за преработващите предприятия е по-евтино да приемат акумулаторите без електролит поради което е необходим строг контрол за да се предотврати изливането на електролита по време на събирането и временното съхраняване на акумулаторите.

Към момента няма лицензирана организация по оползотворяване на автомобилни акумулатори, но същевременно не е необходимо допълнително финансиране на управлението на този вид отпадъци. Намесата на общината в организирането и финансирането на разделното събиране на автомобилни акумулатори от бита не е необходимо, но ще бъдат предприети мерки за осигуряване спазването на законодателството по управление на отпадъците и по конкретно:

- изготвяне на списък с обектите, в които се извършва смяна на автомобилни акумулатори и обектите, в които се изкупуват негодни за употреба автомобилни акумулатори от бита;

- въвеждане на санкции и упражняване на контрол над изхвърлянето на акумулатори в съдове за смесени битови отпадъци или на неразрешени за това места, изливане на електролит, съхраняване на негодни за употреба акумулатори без електролит в събирателните пунктове в количество, превишаващо пет на сто от общото количество събрани акумулатори;

- строг контрол за прилагане на нормативната уредба.

В съответствие с нормативната уредба управлението на **индустриалните батерии и акумулатори** е задължение на производителите и вносителите им и на притежателите им. В събирателния пункт за опасни отпадъци няма да се приемат батерии и акумулатори от промишлени и транспортни предприятия.

❖ Излезли от употреба моторни превозни средства.

Управлението на този вид отпадъци е задължение на вносителите на ИУМПС, които към момента са обединени в две организации по оползотворяване и същевременно съществуват редица вносители на МПС, които изпълняват задълженията си индивидуално. Стойността на металите и другите рециклируеми материали от ИУМПС не може да покрие разходите по събиране, транспортиране, разкомплектоване и обезвреждане на неоползотворимите остатъци поради което е въведена продуктова такса. Все още в страната се експлоатират площадки за разкомплектоване на ИУМПС, на които се отделят единствено металите от автомобилите, а останалите вещества и материали (вкл. и опасни) се депонират или изхвърлят на неразрешени за това места. Това оказва вредно въздействие върху околната среда и здравето на населението, поради което собствениците на тези площадки следва да прекратят дейността разкомплектоване или да осигурят финансиране за оползотворяването на неметалните материали и опасните вещества и компоненти от ИУМПС, като сключат договори с организации по оползотворяване или вносители, изпълняващи задълженията си индивидуално.

В общината съществуват площадки, експлоатирани от частни фирми, на които се извършва събиране, а в някои случаи и разкомплектоване на ИУМПС, които впоследствие се предават срещу заплащане на подизпълнителите на организациите по оползотворяване. Понастоящем няма договор между общината и някоя от организациите по оползотворяване и дейностите с ИУМПС се извършват без намеса на администрацията, поради което съществуват редица неуредени въпроси и неразпределени отговорности като:

- не са определени дружествата (респ. площадките), извършващи събиране и разкомплектоване на ИУМПС, които имат сключени договори с някоя от организациите по оползотворяване или вносители, изпълняващи задълженията си индивидуално;

- лицата, които извършват разкомплектоване чрез извличане единствено на металите могат да си позволят по-високи изкупни цени в сравнение с площадките, които имат сключени договори с организация по оползотворяване или нейни подизпълнители;

- гражданите не са информирани, кои от площадките извършват събиране и разкомплектоване на ИУМПС по начин при който се осигурява постигане на висок процент на оползотворяване на материалите и компонентите на ИУМПС и екологосъобразно обезвреждане на неоползотворимите остатъци и опасни вещества;

- не е определено дружество, което да събира и предава за по-нататъшно третиране изоставените върху държавна и общинска собственост автомобили.

За осигуряване на екологосъобразното извършване на дейностите с ИУМПС на територията на общината се планира да се предостави право на една от организациите по оползотворяване на ИУМПС да развие система за събиране и евентуално разкомплектоване на ИУМПС на територията на общината. За целта ще бъдат установени контакти и проведени преговори за сключване на договор с двете лицензирани до момента организации – Автоекобул АД и Екобулкар АД.

С договора и с програмата, която ще се изисква да бъде представена от избраната организация за одобрение ще се определят и следните специфични мерки:

1. местата и площта за изграждане на общинските площадки за временно съхраняване на ИУМПС. Площадките следва да се разполагат на лесно достъпни места и се отрежда достатъчно площ, като се отчита броя на ИУМПС на територията на общината за година;

2. подходи за събиране на ИУМПС, които не могат да се движат на собствен ход и на които липсват основни компоненти;

3. избраното техническо решение за пресоване (балиране) на материала за шредиране (с цел намаляване обема на превозвания материал и на транспортните разходи) и временно съхраняване на отстранените материали и компоненти до последващото им предаване;

4. мерки за реализация на годните за употреба резервни части;

5. предложения за въвеждане на ред за събирането на ИУМПС, които се намират върху държавна или общинска собственост.

След сключване на договор с организация по оползотворяване на ИУМПС ще бъдат предприети мерки за осигуряване спазването на законодателството по управление на отпадъците и по конкретно:

- издаване на заповед на кмета на общината за определяне на общинските площадки на които е разрешено временно съхраняване на ИУМПС на територията на общината в съответствие с чл. 14 на *Наредбата за изискванията за третиране на отпадъците от моторни превозни средства*;

- въвеждане на санкции за предаване на ИУМПС на площадки, които нямат необходимото разрешение или извърлянето им на неразрешени за това места;

- налагане на санкции за извършване на дейности по събиране, съхраняване, транспортиране, оползотворяване и/или обезвреждане на излезлите от употреба моторни превозни средства, компоненти и материали от тях, без съответното разрешение по чл. 37 от ЗУО, регистрационен документ по чл. 12 от ЗУО или лиценз, издаден по реда на глава пета, раздел III от ЗУО;

- регламентиране в общинската наредба на случаите, в които изоставените на държавна и общинска собственост автомобили се считат за ИУМПС и се отстраняват принудително с цел разкомплектоване;

- строг контрол за прилагане на нормативната уредба и по специално за наличието на разрешения за разкомплектоване на ИУМПС и договори за предаване на неметалните материали и опасни вещества.

❖ Отработени масла.

Към момента в страната оперира само една организация по оползотворяване на отработени масла. Тъй като повечето случаи стойността на отработените масла е достатъчна за покриването на разходите за тяхното събиране, транспортиране и оползотворяване продължава да се прилага и практиката по изкупуване на отработени масла от редица фирми, които не получават допълнителни средства от организация по оползотворяване, производители и вносители, изпълняващи задълженията си индивидуално или ПУДООС. В тези случаи обаче отработените масла се предоставят на топлоелектрически централи или други горивни инсталации, които не притежават необходимите разрешения за изгаряне на отпадъци. Както при ИУМПС така и при управлението на отработените масла в общината са налице следните проблеми:

- не са определени дружествата, които са осигурили финансиране за екологосъобразното управление на отработените масла чрез сключени договори с някоя от организациите по оползотворяване или вносители, изпълняващи задълженията си индивидуално;

- лицата, които изкупува отработени масла и ги предават за изгаряне в инсталации без необходимите разрешения могат да си позволят по-високи изкупни цени в сравнение с дружествата, които имат сключени договори с организация по оползотворяване или нейни подизпълнители;

- гражданите не са информирани, кои от местата за смяна на отработени масла предават отпадъците за по-нататъшно екологосъобразно оползотворяване.

Предвижда се организирането на събирането на отработените масла на територията на общината да се предостави на организация по оползотворяване. Въпреки това е възможно в рамките на периода на прилагане на настоящата програма, организацията по оползотворяване да не прояви интерес тъй като количеството масла за чието оползотворяване е отговорна нараства незначително и е твърде вероятно целите заложи в *Наредбата за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти* да бъдат постигнати чрез събиране на отработени масла от източници различни от бита или общини с по-голяма гъстота на населението.

Независимо дали ще се сключи договор с организация по оползотворяване, ще бъдат предприети следните мерки за осигуряване прилагането на законодателството за управление на отработени масла:

- идентифициране на обектите, в които се извършва смяна на отработени масла и обектите, в които се изкупуват отработени масла; определяне на разрешените места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;

- въвеждане на санкции и упражняване на контрол над изхвърлянето на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти в повърхностните води, във водите от крайбрежните зони и в канализационните системи;

- строг контрол за прилагане на нормативната уредба и по специално за наличието на разрешения за събиране и временно съхраняване на отработени масла, договори за предаване на отработените масла на съоръжения, притежаващи необходимите разрешения за оползотворяване и обезвреждане и транспортни карти за превоз на опасни отпадъци съгласно чл. 8 на Наредба №9.

❖ Отпадъци от опаковки.

Редът за управлението на отпадъците от опаковки е уреден законодателно най-рано в сравнение с другите масово разпространени отпадъци и вече значителна част от по-големите градове са обхванати от системи за разделно събиране. В страната действат пет организации по оползотворяване като техни подизпълнители са всички големи дружества, които преди въвеждане на принципа „отговорност на производителя“ изкупуваха рециклируеми отпадъци.

За управлението на отпадъците от опаковки в общинския център се предвижда провеждането на преговори и сключването на договор с една от организациите по оползотворяване. С договора и с програмата, която ще се изисква да бъде представена от избраната организация ще се определят и следните специфични мерки:

- поэтапно достигане на минимум 1000 жители, обслужвани от комплект контейнери за разделно събиране;

- видовете отпадъци от опаковки (респ. видовете контейнери), които ще се събират разделно;

- включване в системата за разделно събиране на всички видове опаковки (вкл. и опасните), образувани в бита, които попадат в обхвата на *Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки*;

- местата за разполагане на съдове за събиране на отпадъци от опаковки на територията на общината;

- графика и маршрутите за извозване на отпадъците;

- реда и начина за използване на елементи от общинската инфраструктура.

За осигуряване успеха на прилаганата система за разделно събиране ще бъдат предприети следните административни мерки:

- проучване на възможностите за въвеждането на допълнителни задължения за дружеството извършващо услугите по събиране на битовите отпадъци за осъществяване на по-строг контрол върху изхвърлянето на рециклируеми отпадъци (в частност отпадъци от опаковки) в контейнерите за смесени битови отпадъци;

- въвеждане на задължения към собствениците или наемателите на търговски обекти за разделяне на транспортните и груповите опаковки и осигуряване на рециклирането им чрез предаването им в системата за разделно събиране на организацията по оползотворяване или на друго дружество с необходимите разрешителни документи за събиране на този вид отпадъци; въвеждане на забрани за изхвърляне на рециклируеми отпадъци в контейнерите за смесени битови отпадъци;

- въвеждане на задължения към домсъветите и собствениците (или наематели) на еднофамилни жилища за разделно събиране на определени видове рециклируеми отпадъци; въвеждане на забрани за изхвърляне на рециклируеми отпадъци в контейнерите за смесени битови отпадъци;

- контрол над изхвърлянето на отпадъци от опаковки в съдове за смесени битови отпадъци;

- изготвяне на списък с обектите, които пускат на пазара опаковани стоки, но не заплащат продуктова такса на ПУДООС, вноска в организацията по оползотворяване или не изпълняват задълженията си индивидуално;

- контрол над лицата, експлоатиращи системите за разделно събиране за спазване на договореностите и по специално графика за извозване на контейнерите, сортирането на материалите, жителите обслужвани от един комплект контейнери и др.

❖ Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване.

В следствие на скорошното приемане на общоевропейско и национално законодателство в сферата на управлението на ИУЕЕО в страната няма добре развита система за разделно събиране на този вид отпадъци. Към момента съществува една организация по оползотворяване на ИУЕЕО. Разделното събиране е ограничено до приемане на големи домакински уреди с високо съдържание на метали в съществуващите пунктове за изкупуване на отпадъци от черни и цветни метали, които се разкомплектоват единствено с цел извличане на метали.

Стойността на извлечените материали от ИУЕЕО не покрива разходите за събирането им и оползотворяването им по екологосъобразен начин, поради което е необходимо действащите на територията на общината събирателни пунктове да прекратят приемането на ИУЕЕО или да осигурят допълнително финансиране от организации по оползотворяване, производители/вносителите на ЕЕО, изпълняващи задълженията си индивидуално или събираните в ПУДООС продуктови такси.

За въвеждане на разделно събиране на ИУЕЕО на територията на общината се планира да се сключи договор с единствената организация по оползотворяване на ИУЕЕО - Екобулттех АД. С договора и с програмата, която ще се изисква да бъде представена за одобрение от организацията ще се определят и следните специфични мерки:

1. поетапно осигуряване най-малко на едно място за разделно събиране на 10 000 жители на всяка от групите ИУЕЕО съгласно чл. 17, ал.2 от наредбата;

2. търговските обекти, в които ще се извършва обратно приемане на различните видове ИУЕЕО;

3. избраното техническо решение за селективно отстраняване на компоненти и материали, пресоване (балиране) на материала за шредиране (с цел намаляване обема на превозвания материал и на транспортните разходи) и временно съхраняване на отстранените материали и компоненти до последващото им предаване;

4. мерки за реализация на годните за употреба резервни части.

В случай, че не бъде сключен договор с организацията по оползотворяване, разделното събиране на ИУЕЕО ще бъде ограничено единствено до събиране на луминесцентни лампи чрез регионалната система за събиране на опасни отпадъци от домакинствата, финансирана от такса битови отпадъци на участващите общини. Тъй като управлението на отпадъците от луминесцентни лампи е задължение на производителите/вносителите ще се търси финансиране чрез разработване на проект до ПУДООС или чрез заплащане за услугите по събиране на ИУЕЕО, извършвани от регионалната система за събиране на опасни отпадъци от домакинствата от страна на организацията по оползотворяване или лица, изпълняващи задълженията си индивидуално. В случай, че не бъде получено финансиране съобразно принципа „отговорност на производителя“ и разходите не са поносими за населението е възможно разделното събиране на излезли от употреба луминесцентни лампи да бъде прекратено.

След сключване на договор с организацията по оползотворяване на ИУЕЕО ще бъдат предприети следните мерки за осигуряване успешното прилагане на системата за разделно събиране и спазването на законодателството по управление на отпадъците:

- издаване на заповед на кмета на общината за определяне на местата за събиране на различните видове ИУЕЕО и запознаване на обществеността;

- въвеждане на санкции за предаване на ИУЕЕО на събирателни пунктове, които нямат необходимото разрешение или изхвърлянето на ИУЕЕО на неразрешени за това места;

- налагане на санкции за извършване на дейности по събиране, съхраняване, транспортиране, оползотворяване и/или обезвреждане на ИУЕЕО, без съответното разрешение по чл. 37 от ЗУО, регистрационен документ по чл. 12 от ЗУО или лиценз, издаден по реда на глава пета, раздел III от ЗУО;

- проучване на възможностите за въвеждането на допълнителни задължения за дружеството извършващо услугите по събиране на битовите отпадъци за осъществяване на по-строг контрол върху изхвърлянето на рециклируеми отпадъци (в частност ИУЕЕО) в контейнерите за смесени битови отпадъци;

- строг контрол за прилагане на нормативната уредба и по специално за наличието на разрешения за разкомплектоване на ИУЕЕО и договори за предаване на неметалните материали и опасни вещества.

❖ Излезли от употреба пневматични гуми.

На национално ниво липсва законодателство, което да даде възможност на производителите и вносителите на пневматични гуми сами да организират събирането и

оползотворяването на излезлите от употреба пневматични гуми. Принципът „отговорност на производителя“ се осъществява чрез събирането на продукти такси в ПУДООС. В следствие на това общината може да получи финансиране единствено чрез разработване и представяне в ПУДООС на проект за разделно събиране и предаване за оползотворяване на излезли от употреба пневматични гуми.

Преди предприемането на действия по разработване на проект ще се проучат условията за финансиране от ПУДООС на дейностите с излезли от употреба пневматични гуми. Към разработване на проект ще се пристъпи в случай, че бъде потвърдено покриването на инвестиционните и експлоатационните разходи без да се налага финансиране от общинския бюджет. С проекта ще бъде определен и конкретния начин на събиране на пневматичните гуми – напр. поставянето им от населението до контейнера за смесени битови отпадъци и извозването им с отделен курс от фирмата, извършваща сметосъбирането, изкупуване от съществуващите събирателни пунктове, субсидиране на пунктовете, които извършват смяна на пневматични гуми за покриване на разходите за транспортиране до преработвателите на гуми или смесена схема.

Предвижда се също излезли от употреба пневматични гуми да бъдат събирани чрез регионалната система за събиране на опасни отпадъци от домакинствата. При натрупване на достатъчно количества в регионалния център пневматичните гуми ще бъдат предавани за изкупуване от предприятия, които притежават необходимите разрешения за изгаряне, рециклиране или други форми на оползотворяване (напр. циментови заводи, консорциум „Гуми Еко“ - с. Габер или фирми, които регенерират гуми). В случай, че не бъде получено финансиране от ПУДООС или изкупните цени на предприятията не покриват разходите в степен, която е поносима за населението е възможно разделното събиране на излезли от употреба пневматични гуми да бъде прекратено.

При осигуряване на финансиране при спазване на принципа „отговорност на производителя“ от страна на общинската администрация ще бъдат предприети следните мерки за осигуряване разделното събиране на излезли от употреба пневматични гуми и спазването на законодателството по управление на отпадъците:

- въвеждане на санкции за предаване на пневматични гуми на лица, които нямат необходимото разрешение или изхвърлянето им на неразрешени за това места;
- налагане на санкции за извършване на дейности по събиране, съхраняване, транспортиране, оползотворяване и/или обезвреждане на излезли от употреба пневматични гуми, без съответното разрешение по чл. 37 от ЗУО или регистрационен документ по чл. 12 от ЗУО;
- проучване на възможностите за въвеждането на допълнителни задължения за дружеството извършващо услугите по събиране на битовите отпадъци за осъществяване на по-строг контрол върху изхвърлянето на рециклируеми отпадъци (в частност пневматични гуми) в контейнерите за смесени битови отпадъци;
- идентифициране на обектите, в които се извършва смяна на пневматични гуми; определяне на разрешените места за смяна на пневматични гуми и информиране на обществеността за това.

4.2.2. *Отпадъци, за които има забрани и ограничения за депониране.*

В европейското и националното законодателство (Директива 1999/31/ЕС и Наредба № 8) са въведени изисквания за намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци и забрани за депониране на течни отпадъци, отпадъци, определени като експлозивни, корозивни, оксидиращи, леснозапалими или запалими и излезли от употреба гуми. Това налага в общинската програма да се предвидят мерки за отделянето им от смесените битови отпадъци и предаването им за оползотворяване или обезвреждане по друг начин. Тъй като не са регламентирани други механизми за финансиране, разходите за третиране и транспортиране на тези отпадъци следва да се поемат от причинителите им т.е. населението, което заплаща такса битови отпадъци в общинския бюджет.

❖ Опасни отпадъци от домакинствата.

Организирането и финансирането на дейностите по разделното събиране на опасните отпадъци от домакинствата и осигуряването на тяхното оползотворяване/ обезвреждане не е по силите на отделна община. В следствие на това се предвижда тези дейности да се извършват съвместно от общините в рамките на Регионалното сдружение за управление на отпадъците.

За събирането на опасните отпадъци се изискват задълбочени знания относно техниката на безопасност при боравенето с тях. Необходимо е също да се познават физичните и химичните свойства на различните видове опасни отпадъци с цел правилното определяне на съдовете, в които да се съхраняват както и технологиите, по които се третират за да се борави с тях (смесване, съхраняване, опаковане и др.) така, че да не се попречи на последващото им оползотворяване/ обезвреждане. Поради това събирането на опасните отпадъци се извършва в специализирани събирателни пунктове от квалифициран персонал. Правилното и безопасното извършване на дейностите по приемане, смесване, съхраняване, преопаковане на опасните отпадъци не може да се постигне без първоначално обучение на ръководния и изпълнителския персонал, за което е необходимо да се отделят време и средства.

За организиране на разделното събиране на опасните отпадъци от домакинствата в региона се предвижда изграждане на стационарен събирателен пункт в регионалния център, в който ще се събират опасните отпадъци от домакинствата в града. Останалите населени места в региона и по-отдалечените квартали на регионалния център ще се обслужват от мобилен събирателен пункт, който ще доставя събраните отпадъци в стационарния пункт за временно съхраняване, смесване, опаковане и подготовка за транспортиране до преработвателите. Преди пристигането на мобилния събирателен пункт в съответното населено място или район жителите трябва да бъдат надлежно информирани от местните власти за видовете отпадъци, които се събират, забраните за изхвърляне на опасни битови отпадъци, местоположението на мобилния пункт и времето, за което ще остане. За районите на регионални център престоят на пункта може да бъде с продължителност от 2 до 5 дни тъй като персоналът живее в същия град докато за останалите населени места времето за престой и пътуване трябва да е в рамките на един работен ден.

Мобилният събирателен пункт представлява покрито ремарке, теглено от камион, което отговаря на изискванията за превоз на опасни отпадъци по пътища. Ремаркетото трябва да е разделено най-малко на две секции – едната за приемане на отпадъците и съпътстващите дейности по опаковане и маркиране и другата за съхранение и обезопасяване на товара.

Капацитетът на секцията за складиране на контейнери с опасни отпадъци от бита трябва да бъде с вместимост за около 30 контейнера (приблизително 10 m²). Контейнерите ще бъдат поставяни на палети така, че да може да се наредят на две нива. Контейнерите трябва да бъдат закрепени от страни на стените на ремаркетото по време на транспортирането им чрез ремък.

Ремаркетото трябва да е оборудвано с пожарогасител и вентилационна система. Подът на ремаркетото трябва да има дренажна система и резервоар за улавяне на евентуални разливи. Подът, стените и дренажната система трябва да са устойчиви на химикали (киселини или алкални съединения).

За приемане на отпадъците ремаркетото трябва да бъде оборудвано със стъпала, които ще могат да се демонтират и монтират на работната секция по време на преместването на ремаркетото. В един от ъглите трябва да са разположени стол, бюро и няколко стелажа по стената за да може оператора да попълва съответните документи, отнасящи се до транспорта на опасни отпадъци. Мобилния пункт ще бъде снабден с помпа и два резервоара с вместимост по 100 литра с вода за аварийни нужди и за отпадъчни води. Резервоарите трябва да се изпълнят по начин, който позволява лесно пълнене/изпразване извън ремаркетото.

Ремаркетото следва да е снабдено с кран за разтоварване и механизъм за захващане на контейнери. Трябва да се осигурят и работни облекла и лични предпазни средства – газ маска с филтър, защитни очила, защитни обувки, престилки и ръкавици, бутилки за промиване на очи и др.

В събирателните пунктове ще се приемат опасни отпадъци от домакинствата, които могат да се групират в следните категории: бои вкл. лепила, мастило, смоли; масла (минерални и растителни); разтворители; миещи и почистващи препарати; луминесцентни лампи и др. живак съдържащи отпадъци; пестициди и изкуствени торове; автомобилни акумулатори; портативни батерии и акумулатори; лекарства; киселини; основи; опаковки от опасни продукти; аерозоли; рентгенови/ фото химикали; пожарогасители; други (неизвестни). Освен опасни отпадъци ще бъдат приемани и пневматични гуми, които трябва да бъдат отделени от общия отпадъчен поток тъй като за тях има забрана за депониране.

До момента в страната не е правено никакво изследване за количеството и състава на опасните отпадъци от бита. Поради липса на данни се приема, че количеството е около 1 % от общото количество на битовите отпадъци, какъвто е показателят докладван от повечето европейски държави. За определяне на количествата в различните населени места е

направено допускането, че за селища с население до 3 000 ж. този процент е 0,4, между 3 000 и 50 000 ж. – 1,1% и над 50 000 ж. – 1,5%.

За прогнозиране на състава на опасните отпадъци от бита са ползвани резултатите за количествата на събраните отпадъци чрез системата за събиране на опасни отпадъци в Белгия. След натрупване на достатъчно данни за събраните опасни отпадъци от региона проекта следва да се съобрази с регионалните условия.

Предвижда се да се използва един камион както за събиране на отпадъците от населените места и районите в регионалния център така и за транспортиране на събраните отпадъци до различните преработватели. В началото на проекта мобилния събирателен пункт да се обслужва от шофьор и оператор на едносменен режим.

Изчисленията за общото количество на опасните отпадъци в региона показват, че за разполагане на стационарния събирателен пункт е достатъчна площадка с площ около 1 - 1,5 декара, на която ще се изградят склад от метална конструкция, офис и помещение за персонала. Върху цялата площадка трябва да е изградена дренажна система за улавяне на повърхностни води, която да е свързана с градската канализационна система. Капацитетът на склада е определен за съхраняване на цялото количество опасни отпадъци от региона, за които към момента в страната няма съоръжение за обезвреждане, образувани за период от 1 година, както и за временно съхраняване на другите отпадъци, за които е намерено решение за период от 1 до 3 месеца. Складът ще се оборудва с вентилационна система, пожароизвестяване, детектори за газове, дренажна система с резервоар за улавяне на евентуални разливи и противопожарен резервоар от 40 куб.м. Тъй като не се очаква постигане на пълна събираемост през първата година няма да се закупят контейнери за съхраняване на целия обем отпадъци, образувани в региона като броят на различните контейнери ще се увеличава постепенно в зависимост от реално събираните количества отпадъци.

За товаренето/ разтоварването и подреждането на контейнерите ще се използват крана на мобилния пункт и мотокар. През първата година персонала на стационарния пункт ще се състои от един технически ръководител, стоковед за регистриране на отпадъците и трима общи работници, които ще приемат отпадъците.

За редица опасни отпадъци от бита към момента в страната не е намерено решение за тяхното оползотворяване или екологосъобразно обезвреждане. С действащата Национална програма за управление на отпадъците правителството в лицето на МОСВ е поело ангажимента за изграждане на Национален център за обезвреждане на опасни отпадъци, който ще се състои от инсталация за изгаряне, съоръжение за физикохимично третиране, съоръжения за солидифициране, рециклиране, депо за опасни отпадъци, депо за азбест, лаборатории, съоръжения за приемане на отпадъци и съхранението им. До момента обаче проекта е на фаза предварителни проучвания и идеен проект без да е осигурено финансиране. Системата за разделно събиране ще бъде проектирана за съхранение на опасните битови отпадъци, за които няма решение до една година и в случай, че в рамките на този период изграждането на националния център не претърпи развитие е възможно преустановяване на събирането на тези отпадъци. Прогноза за количеството на различните опасни битови отпадъци и плановете за тяхното оползотворяване/ обезвреждане са представени в таблица Приложение №4

Таблица 15 Методи за обезвреждане на различните видове опасни отпадъци от бита

Планове за оползотворяване/обезвреждане		
	към момента	за в бъдеще
Бои вкл. лепила, мастило, смоли	Временно съхраняване	Изгаряне – Нац. Център; Оргахим; Нефтохим; циментови заводи
Масла (минерални)	Лубрика, циментови заводи	Лубрика, циментови заводи
Масла (растителни)	Производство на биодизел	Производство на биодизел
Разтворители	Временно съхраняване, Регенериране - Екоагрострой АД - 3400, Монтана, Ал. Стамболийски 30	Дестилация - Нац. Център
Почистващи препарати	Временно съхраняване Б-Б куб	Физ.-хим третиране, изгаряне - Нац. Център
Луминесцентни лампи	Износ за рециклиране	Рециклиране – организации по оползотворяване

Др. живак съдържащи отпадъци	Временно съхраняване Б-Б куб	Рециклиране, Физ.-хим третиране, изгаряне - Нац. Център
Пестициди и изкуствени торове	Временно съхраняване Клетка за опасни отпадъци Б-Б куб	Физ.-хим третиране, изгаряне - Нац. Център
Автомобилни батерии и акумулатори	Рециклиране – Монбат, ОЦК	Рециклиране – Монбат, ОЦК
Портативни батерии и акумулатори	Временно съхраняване Клетка за опасни отпадъци Б-Б куб	Рециклиране Физ.-хим третиране, изгаряне - Нац. Център
Лекарства	Изгаряне – инсинератор в София	Изгаряне – инсинератор в София, Нац. Център
Киселини	Възстановяване, неутрализация - промишленост	Възстановяване, неутрализация - Нац. Център
Основи	Възстановяване, неутрализация - промишленост	Възстановяване, неутрализация - Нац. Център
Опаковки от опасни продукти	Клетка за опасни отпадъци Организации по оползотворяване	Оползотворяване
Аерозоли (опаковки)	Рециклиране (метални опаковки)	Рециклиране
Рентгенови/ фото химикали	Вр. съхраняване Рециклиране (извличане на Ag)	Рециклиране
Пожарогасители	Вр. съхраняване Рециклиране	Рециклиране
Други (неизвестни)		
ОБЩО		

В Таблица 16 са представени основните показатели на системата за събиране на опасни отпадъци от домакинствата в общината. Моделът за определяне на капацитета на събирателния пункт, броя, вида и обема на необходимите контейнери, транспортните разходи за събиране и предаване за обезвреждане на опасните битови отпадъци, инвестиционните и експлоатационните разходи е представен в *Приложение № 4*.

Таблица 16 Основни показатели на системата за събиране на опасни отпадъци от домакинствата в общината

Населено място	Количество	Разстояние	Честота на събиране	Разходи
	[т.]	[км.]	[бр./год.]	[лв./год.]
с. Добри дол	0.23	56.465	1	300.91
с. Долно Линево	0.17	72.838	1	317.12
с. Замфир	0.72	66.385	1	310.73
с. Ковачица	0.89	50.767	1	295.27
Лом	103.45	54.77	6	299.23
с. Орсоя	0.11	64.255	1	308.62
с. Сливата	0.16	61.217	1	305.61
с. Сталийска махала	0.99	65.621	1	309.97
с. Станево	0.27	52.429	1	296.91
с. Трайково	0.65	65.012	1	309.37

❖ Биоразградими отпадъци

В съответствие с европейското и националното законодателство общините следва да предприемат мерки за поетапното намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци. Като алтернатива на депонирането се прилагат основно биологични методи на третиране и изгарянето на смесените битови отпадъци, но и за двата метода в страната липсват лицензирани съоръжения и инсталации с достатъчен капацитет. В сравнение

с изгарянето, биологичните методи имат редица предимства тъй като са сравнително по-евтини методи и водят до използване на суровинните свойства на отпадъците.

Допълнително усложнение при биологичните методи е, че за разлика от изгарянето е необходимо биоразградимите отпадъци да бъдат отделени от общия отпадъчен поток. Това може да стане чрез разделно събиране на биоразградимите отпадъци при източника на образуване – от домакинствата, заведения за обществено хранене, предприятия и т.н. след което отделените биоразградими отпадъци се подлагат на **аеробно разграждане** (компостиране) за получаване на компост или на **анаеробно разграждане** (ферментация) за получаване на био-газ. Компостирането може да се извършва в индустриални условия като се използват затворени реактори за контролиране на параметрите на процеса – температура, нагнетяване на кислород и др., или чрез разстилане на материала директно върху полето на редове (т.нар. windrows) или купчини, които могат да бъдат покрити за ускоряване на процеса или да бъдат оставени на открито.

Друга възможност е да се приложат смесени методи на **механично и биологично третиране**, при които от общия отпадъчен поток се отделят основните замърсители посредством техники за раздробяване (натрошаване, смилане) и сепариране на отпадъците (пресяване, въздушна сепарация, магнитна сепарация, оптична сепарация, вихрови токове и др.). След това се прилагат аеробни или анаеробни методи на биологично разграждане. Крайните продукти след механичните и биологичните процеси са високо калорична фракция, био-газ (при анаеробното разграждане), минерална фракция (керамика, стъкло и др. материали) и метали. Тези методи не предоставят крайно решение за смесените битови отпадъци и получените продукти трябва да се насочат за изгаряне (калоричната фракция), депониране (минералната фракция, в която няма биоразградими отпадъци) и рециклиране (металите).

Към момента в страната липсва практика за разделяне на биоразградимите отпадъци от смесените битови отпадъци и тяхното третиране в съоръжения с индустриален мащаб. Поради това с цел отлагане на изпълнението на изискванията на Директива 1999/31/ЕС за намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци, България е договорила преходен период и през първите години целите могат да бъдат постигнати без прилагане на високотехнологични методи за третиране. За периода на действие на програмата не се предвижда изграждане или участие от страна на общината в изграждането на съоръжение за третиране на биоразградимите отпадъци с голям капацитет. Въпреки това ще се проучат възможностите и ще се води активен диалог с останалите общини от региона за засилване на регионалното сътрудничество и за създаване на съвместна система за разделно събиране, транспортиране и оползотворяване на биоразградимите отпадъци, която ще позволи постигането на високите цели, заложи в законодателството за периода 2010 – 2020 г.

За периода обхванат от настоящата програма се планира на територията на общината да бъде изградена една площадка за открито компостиране чрез разстилане на биоразградимите отпадъци на редове (по метода windrow). Това ще позволи да се предотврати депонирането на значителни количества биоразградими отпадъци при сравнително малки инвестиционни и експлоатационни разходи. Капацитетът на площадката е определен за третиране на цялото количество биоразградими отпадъци, образувани в общината, въпреки че не се очаква да бъдат събрани всички отпадъци.

Поради липса на данни за количеството на биоразградимите отпадъци за целите на настоящата програма са използвани резултатите от проведените през 2002 година проучвания в различни типове населени места – гр. Русе (над 100 000 жители), Дряново (до 10 000 жители) и с. Мещица, община Перник (до 1000 жители)¹ и допусканията направени в *Програмата за прилагане на Директива 1999/31/ЕС за депониране на отпадъците*. При всяко от проучванията са изследвани достатъчни като брой и обем представителни измервания за всеки от четирите сезона. За оценка на количеството на биоразградимите отпадъци в *Програмата за прилагане на Директива 1999/31/ЕС за депониране на отпадъците* е прието, че в тази група попадат хранителните, хартиените, картонените, градинските и дървесните отпадъци; 20% от текстилните отпадъци, 25% от отпадъците от кожи и 25% от групата други (неидентифицирани) отпадъци. По такъв начин се оценява, че количеството на биоразградимите отпадъци възлиза на около 50% от общото количество на битовите отпадъци. От това количество трябва да се изключат кухненските отпадъци тъй като за тях, съгласно *Наредба №20 от 10 февруари 2006 г. за изискванията към дейностите, извършвани на всички етапи от събирането до*

---

¹ “Изследвания върху нормата на натрупване, обемното тегло и морфологичния състав на твърдите битови отпадъци”, Драганов, Костова, Тотев, “БТ-Инженеринг”, 2002 г.

обезвреждането на странични животински продукти и на продукти, получени от тях, както и тяхната употреба, пускане на пазара и транзитно преминаване съществува забрана за третиране по избрания метод както и част от отпадъците от кожа и текстил тъй като за тях методът е неприложим.

Предлаганият метод на третиране на биоразградимите отпадъци използва се основава процеса био-деградация, който в естествени условия протича бавно, на повърхността на земята, при температурата на околната среда и предимно анаеробно. Естественото разлагане на органиката се ускорява като преработваният субстрат се събира на редове (т.нар. windrows), което позволява да се съхрани част от топлината отделяна от дейността на микроорганизмите, при което температурата нараства. Този ускорен процес именно е компостирането. Компостиране се разделя на 4 стадия: 1) мезофилен; 2) термофилен; 3) изстиване; 4) съзряване. В процеса на био-деградацията органичният субстрат претърпява физично и химично превръщане с образуването на стабилен хумифициран краен продукт. Този продукт е ценен за селското стопанство като органичен тор и като средство за подобряване структурата на почвата. Важни параметри на процеса са отношението C/N и мултидисперсността на субстрата, необходима за нормалната аерация.

За изграждане на съоръжението за компостиране се предвижда да се отдели не обработваема земя общинска собственост. Разположението на площадката трябва да е избрано така, че да е лесно достъпно за всички населени места в общината и да отговаря на Наредба № 7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци, както и на изискванията за отстояние от жилищните сгради в съответствие с Наредба № 7 на МЗ за хигиенните изисквания за здрава защита на селищната среда.

При възлагане на проектирането на площадката следва да се отдели достатъчно място за разполагане на редовете с биоразградимите отпадъци (за активната фаза и фазата на изстиване и съзряване), разтоварване на необработения материал, временно съхранение на готовия компост, гарирание и маневриране на товаро-разтоварната техника и оборудването за обръщане на редовете. Площадката трябва да е с настилка (асфалтова или циментова) за предотвратяване на замърсяването на подземните води и за събиране на дъждовните води. На основата трябва да се даде подходящ наклон с цел довеждане на инфилтратата и повърхностните води в резервоар. Събраните води могат да се използват повторно за постигане на оптимална влажност на редовете с отпадъци. На площадката трябва да се изгради и навес за разполагане на компоста по време на фазата на изстиване и съзряване, както и склад за временно съхранение на готовия продукт.

На площадката биоразградимите отпадъци се разстилат (чрез трактор с ремарке) на редове с напречна форма на полукръг с височина около 1- 2 м. и ширина на основата 3 – 4 м. Редовете периодично се обръщат чрез челен товарач или специално устройство за преобръщане прикачено към трактора с цел получаване на оптимално аериране на процеса на компостиране. По време на активната фаза обема на отпадъците непрекъснато намалява, което позволява редовете с еднаква степен на съзряване да се обединят в по-големи редове, като по такъв начин се освобождава място. Обръщането на редовете трябва да се прави често в началото на фазата с цел постигане на необходимата температура на процеса като се препоръчва следната честота на обръщане:

1-ва седмица	-	3 обръщания
2-ра седмица	-	2- 3 обръщания
3-та седмица	-	2 обръщания
4-та и 5-та седмица	-	по 1 обръщане
6-та седмица и следващи	-	1 обръщане на две седмици

При ефективно извършване на процеса на обръщане активната фаза може да приключи до 1 месец след което са необходими още около два месеца за изстиване и съзряване. Оборската тор и някои растителни отпадъци имат ниско съотношение C/N, висока влажност и лошо се подават на аерация. Те трябва да се смесват с твърд материал (пълнител) сорбиращ влагата, който обезпечава допълнителен въглерод и нужната за аерирането структура на сместа. Най-добрият пълнител се явява сламата, но може да се добавят листа, стърготини, трески, хартиени изрезки и др. В случай, че проекта се развива успешно ще се обсъдят и ползите от закупуване на оборудване за предварително раздробяване и пресяване на биоразградимите отпадъци.

Поради големия дял на биоразградимите отпадъци, подходящи за компостиране от общото количество на битовите отпадъци прилагането на ефективна система за разделното им събиране ще доведе до съществено намаляване на разходите за транспортиране и

обезвреждането на смесените битови отпадъци на регионалното депо. За събирането на отпадъците от малките населени места на общината не се предвижда въвеждането на система за събиране и извозване до съоръжението за компостиране. Биоразградимите отпадъци ще бъдат доставяни от домакинствата, срещу което ще получават готов компост. Очаква се, че безплатното предоставяне на компост е достатъчен стимул за населението от селата за да отделят биоразградимите отпадъци от общия отпадъчен поток и по такъв начин да допринесат за намаляване на разходите за извозването на битовите отпадъци до регионалното депо. По отношение на районите от общинския център съставени от къщи с дворове се предвижда биоразградимите отпадъци да се събират в 4 m³ контейнери, които ще отпаднат от системата за събиране на битовите отпадъци тъй като транспортирането им на дълги разстояния до регионалното депо е икономически неефективно. За целта е необходимо включването на допълнителни клаузи в договора на фирмата, извършваща сметосъбирането относно събирането и извозването на биоразградимите отпадъци в общинския център.

Освен за безвъзмездно ползване от жителите, които доставят биоразградими отпадъци за компостиране, за готовия компост ще се търси пазарна реализация в селското и горското стопанство и озеленяването или ще се ползва за наторяване и подобряване на почвата в общински паркове и градини, спортни площадки, нарушени терени и др.

В европейското и националното законодателство не е предвиден специфичен механизъм за финансиране на дейностите с биоразградими отпадъци поради което разходите следва да бъдат поети от общинския бюджет. В сравнение със съществуващата практика на изхвърляне на битовите отпадъци на депа неотговарящи на нормативните изискванията отделянето и компостирането на биоразградимите отпадъци е по-скъпо и ще доведе до натоварване на общинския бюджет, но трябва да се вземе под внимание, че с пускането в експлоатация на регионалното депо тези незаконни дейности трябва да бъдат прекратени и да се търсят начини за намаляване на количествата отпадъци, които се транспортират на далечни разстояния. Третирането на биоразградимите отпадъци на място в общината в съоръжение, което не изисква прекомерни инвестиционни и експлоатационни разходи се явява подходяща алтернатива.

Предвижда се за изграждането и експлоатацията на съоръжението да се привлекат частни инвестиции под формата на публично – частно партньорство. За целта се предвижда провеждането на търг по Закона за обществените поръчки за избор на изпълнител, с който да се сключи дългосрочен договор за изграждане и експлоатация на съоръжението със средства на изпълнителя. За извършваните услуги общината ще изплаща на изпълнителя възнаграждение, което за срока на договора да покрие направените инвестиции и експлоатационни разходи и да осигури разумна печалба.

Предварителните разчети за определяне на капацитета на площадката и необходимите инвестиционни и експлоатационни разходи както и графикът за поетапно въвеждане на система за събиране и компостиране на биоразградимите отпадъци в общината са представени в Приложение № 5. Обобщени данни на предварителните разчети са представени в Таблица 17.

Таблица 17 Обобщени данни на предварителните разчети на площадката за открито компостиране

Количество на биоразградимите отпадъци [т./г.]	2 230.91
Площ на площадката [кв.м.]	3 675
Общо инвестиции на площадката [лв.]	248 605
сгради и съоръжения	136 805
машини и оборудване	50 800
товаро-разтоварна техника	60 000
Общо експлоатационни разходи [лв./г.]	45 217
Годишни разходи [лв./г.]	70 366

4.3. Подобряване на организацията по събиране и транспортиране на отпадъците.

4.3.1. *Норматвна база*

В законодателството на Европейската общност и националното законодателство няма специализиран нормативен документ, регламентиращ точни изисквания по отношение системите за събиране и извозване на битовите отпадъци, необхванати в разделното събиране с цел рециклиране или обезвреждане при специални условия. Дадена е възможност на общините сами да определят организацията и техническите средства за събиране, транспортиране и обезвреждане на смесените битови отпадъци, стига да са спазени условията за опазване на околната среда и човешкото здраве от вредното им въздействие.

Съгласно изискванията на чл.16 (2) от Закон за управление на отпадъците (ЗУО) кметът на общината е длъжен да осигури условия, при които всеки притежател на битови отпадъци се обслужва от лица, с които е сключен писмен договор за предоставяне на услуги по реда на Закона за обществените поръчки (ЗОП). Кметът отговаря за осигуряването на съдовете за съхраняване на отпадъците, събирането и транспортирането им до депата, инсталациите или други съоръжения за обезвреждане. Възлагането на дейността чрез процедура по ЗОП е задължително и за общинските търговски дружества и предприятия.

Тъй като средствата за управление на смесените битови отпадъци се осигуряват от събираната "такса за битови отпадъци", начинът за определянето, набирането и изразходването им са регламентирани от Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ).

Ежегодно до 30 октомври със заповед на кмета на общината по чл. 63, ал.2 от ЗМДТ се уведомява населението за обхвата на системата за сметосъбиране и сметоизвозване, честотата и техническата обезпеченост на предлаганата услуга за следващата година.

Размерът на таксата се определя в годишен обем за всяко населено място с решение на общинския съвет, въз основа на одобрена план-сметка, включваща разходите за:

- осигуряване на необходимите съдове за съхраняване на битови отпадъци;
- събиране на отпадъците и транспортирането им до съоръженията за обезвреждане;
- изграждане, поддържане, експлоатация и закриване на депата или другите съоръжения за обезвреждане;
- поддържане чистотата на териториите за обществено ползване.

Дадена е възможност при обективни причини таксата да бъде променяна от общинския съвет и в рамките на текущата година. Целта е всички разходи да се поемат от събраните приходи от такса битови отпадъци от фирмите и населението.

ЗМДТ определя няколко възможности за изчисляване размера на таксата за битови отпадъци, като най-справедлив е методът за определянето ѝ на база количеството на формирания отпадък. Всяка община сама избира методология и я защитава пред общинския съвет.

До момента в страната всички общини без изключение определят таксата за дейностите по управление на отпадъците и поддържане чистотата на населените места на база данъчната оценка на ползваните имоти от гражданите и фирмите. Изхождайки от принципа "замърсителят плаща" разходите за предоставяната услуга за сметосъбиране и сметоизвозване не следва да се дотират от общинския бюджет или други приходи (санкции, глоби и дарения), а да се поемат от причинителите на битови и приравнени на тях отпадъци – населението, фирми, занаятчийски дейности, търговски обекти, офиси и други.

Методът за обезвреждане на битовите отпадъци чрез депониране освен че е традиционен за страната, е определен като приоритетен чрез прилагашата програма за Директива 1999/31/ЕС и Националната програма за управление на дейностите по отпадъците. Покриването на територията на България с регионални депа, изградени с финансиране от фондовете на ЕС решава за 1-2 десетилетия проблема на всички общини. Изборът на различен начин на обезвреждане при сегашното икономическо състояние може да си позволят евентуално само най-големите общини – София, Пловдив, Варна и то отново със съпътстващо финансиране от фондовете на ЕС.

През месец октомври 2005 г. в изпълнение на Националната програма за дейностите по отпадъците е въведено в експлоатация регионално депо за неопасни отпадъци в Монтана. Съгласно програмата и подписаното споразумение между МОСВ и общините от региона битовите отпадъци следва се събират организирано от всички населени места и да се депонират на регионалното депо. За общините това е свързано с допълнителни разходи, най-малко поради увеличените транспортни разходи до по-отдалеченото регионално съоръжение.

4.3.2. *Оптимизиране на системата за събиране и транспортиране на отпадъци.*

При разработване на проект или концепция за дейностите по събиране и транспортиране на битовите отпадъци се определят следните най-подходящи за съответната община параметри:

❖ **Технологична схема**

Основните технологии за събиране и извозване на битови отпадъци са три:

- технология със сменяеми съдове за събиране на БО, при която пълните съдове се натоварват на подходящи специализирани автомобили и извозват, а на тяхно място се оставят празни;
- технология с несменяеми съдове, при която пълните контейнери се обслужват на място от сметосъбирация автомобил;
- технология с използване на чували, които се изхвърлят в автомобила заедно с отпадъците, а на тяхно място се ползват нови чували.

Използването на несменяем контейнерен парк, съставен от контейнери тип "Бобър" от 770 и 1100 л и/или индивидуални кофи от 110, 120 и 240 л е за предпочитане пред сменяем не само поради възможността да бъде контролирано опазването му, но и поради факта, че е с по-малък обем и с по-добри експлоатационни и естетически качества.

❖ **Периодичност на извозване**

Изборът на подходяща за общината периодичност на събиране и извозване на битовите отпадъци е от изключително значение както за качеството, така и за ефективността на системата.

Препоръчаната периодичност е както следва:

- за централните части на големите населени места – от ежедневно до 3 пъти седмично;
- за останалите територии на големите селища – 1 път седмично;
- за селата – 2 до 3 пъти месечно;

По искане на общините по изключение временно може да се запази определената със заповед на кмета по чл. 63 от ЗМДТ периодичност от 1 път месечно, с препоръка да се премине на такава от 15 дни.

❖ **Техническа съоръженост**

Правилното определяне на техническата съоръженост на системите за съхранение, събиране и транспортиране на отпадъците е основна предпоставка за ефективната им експлоатация. Тя зависи най-вече от количеството отпадъци, което трябва да се насочи към регионалните съоръжения към момента на създаването или оптимизирането им. Сумарният обем на съдовете се изчислява за максималното възможно натрупване на отпадъци между две извозвания. Излишният им обем не стимулира редовно обслужване, поради което се търси мярката между потребността и гарантирането на известна сигурност на системите при непредвидими обстоятелства.

Съдовете за отпадъци трябва задължително да предлагат удобства при ползване, да са съобразени със степента на урбанизация на обслужваната територия и сполучливо да се вписват в селищната среда. Населението не проявява особен интерес към техниката, с която се извършва събирането и транспортирането на отпадъците, но е чувствително към вида, техническото и хигиенно състояние на ползваните контейнери. Във връзка с това оптимизацията на системите трябва да гарантира не само ефективност, но и по-добро от съществуващото до момента качество на предлаганата услуга.

В автомобилния парк за изпълнение на дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване основните машини са специализираните сметосъбиращи автомобили, снабдени с универсални повдигащи устройства за работа с цялата гама съдове за отпадъци и надстройка, осигуряваща висока степен на компресия. И двата типа уплътняващи устройства (ротопреса и вариопреса) са подходящи за битовите отпадъци в регион Монтана. Предпочитание за уплътняване с шнеково устройство (ротопреса) може да се даде при обслужване на селища, които ползват за отопление въглища и брикети. Обемът на надстройките на най-често ползваните автомобили е от 10 до 18 м³ и изборът зависи от количеството на формираните отпадъци, състоянието на транспортната инфраструктура и разстоянието до регионалните съоръжения.

За определяне техническата съоръженост на общинските системи за общо сметосъбиране може да се ползва издаденото през 2004 г. от МОСВ "**Ръководство за определяне броя и вида на необходимите съдове и техника за събиране и транспортиране на отпадъци**". Основните положения от него са синтезирани и дадени в Приложение № 8 към настоящата програма.

Техниката за изпълнение на дейностите по сметосъбиране за общините от регион Монтана е определена при предпоставката, че регионалната структура за управление на отпадъците ще осигури за общо ползване от общините:

- автомобили за измиване и дезинфекция на контейнерния парк. Високата производителност на специализираните автомобили (100-120 контейнери тип "Бобър" или 200-250 броя кофи за една мсм) ги прави неефективни при работа само в една община.
- резервни сметосъбиращи автомобили за общините, които се обслужват от един автомобил или имат неравномерно сезонно натоварване за отделни територии;
- самосвали и челни товарачи за почистване на нерегламентирани замърсявания и извозване на едрогабаритни, растителни и други отпадъци.

❖ Финансово-икономически показатели

Оперативните разходи за дейността събиране и транспортиране на битови отпадъци се изчисляват чрез:

- определяне разходите по експлоатация на всеки вид използвана техника;
- определяне на разходите за поддръжка на контейнерния парк;
- определяне на разходи за администриране и печалба.

Условията, при които са направени калкулациите за определяне на разходите за техниката, са показани в следващата таблица.

Таблица 17 Условия за определяне на разходите за дейността събиране и транспортиране на битови отпадъци

Видове разходи	Основни параметри
Разходи за горива и материали	<ul style="list-style-type: none"> • Разходи за гориво – определят се от разходните норми за съответната механизация, цена за дизелово гориво и режима на експлоатация. • Разходи за смазочни материали – в размер на 10% от разхода за гориво.
Разходи за поддръжка	<ul style="list-style-type: none"> • Разходи за поддръжка: <ul style="list-style-type: none"> - 4% от доставната стойност при нова техника; - 8-10% от стойността при употребявана техника; - 2% от доставната стойност за контейнерния парк. • Разходи за гуми – ежегодна подмяна на комплект гуми за сметоизвозващата техника; за другата механизация – на определен пробег.
Разходи за заплати и осигуровки	<ul style="list-style-type: none"> • Разходи за заплатата: <ul style="list-style-type: none"> - средна месечна заплата за категория шофьор 350-450 лв. в зависимост от степента на натоварване на техниката; - средна месечна заплата за останалия персонал –200-250 лв. • Разходи за осигуровки от страна на работодателя - съгласно нормативната уредба в страната.
Разходи за такси и застраховки	<ul style="list-style-type: none"> • Разходи за такси: <ul style="list-style-type: none"> - данък МПС ; - винетка; • Разходи за застраховки: <ul style="list-style-type: none"> - застраховка гражданска отговорност; - автокаска <p>Изброените разходи се променят ежегодно.</p>
Амортизации	<ul style="list-style-type: none"> • Срок на амортизация – 7 години за транспортната техника и 5 години за контейнерния парк, определени въз основа на наблюдения за физическия срок на амортизация.
Административни разходи	<ul style="list-style-type: none"> • Разходи за администриране на дейността – 15% от разходите за дейността
Печалба	<ul style="list-style-type: none"> • Определена като приемлива и средна за сектора – 10%

Разходите се определят при цени, действащи към момента на изготвяне на калкулациите. Инвестиционните разходи са съобразени с актуалните единични цени на автомобилния и контейнерен парк към времето на изготвяне на калкулациите.

Финансови разходи не се предвиждат, тъй като за доставката на съдове и техника се разчита на финансиране от ПУДООС.

Стъпките за оптимизиране и развитие на системите за разделяне, съхранение и извозване на отпадъците се търсят в следните направления:

- обхващане на всички населени места от територията на общината;
- осигуряване на съвременни съдове и техника;
- оптимизиране на честотата на обслужване и маршрутите;
- въвеждане според специфичните условия на всяко населено място подходящите системи за събиране на рециклируеми отпадъци от опаковки, биоразградими, опасни, строителни, отпадъци от ИУМПС и др. специфични отпадъци. Необходимо е да се прецени точно и времето за въвеждането им;
- подготовка на обществеността за участие в планираните мерки.

При изготвяне на предложения за подобряване на системите за събиране и транспортиране на битовите отпадъци се спазват следните основни принципи:

- за общините с установени традиции в сметосъбирането – запазване на добре функциониращите елементи от съществуващите системи и оптимизиране в други, с цел подобряване на услугата и повишаване на ефективността ѝ;
- при сключени дългосрочни договори с изпълнители извън структурите на общините се правят препоръки за необходимите промени в техническата съоръженост или организацията на системите, но същите трябва да бъдат съобразени с условията на действащите договори;
- при създаване на нови системи – максимално прилагане на унифициран парк от съдове тип “Бобър” с обем 1100 л и вариране в периодичността на извозване за различно урбанизираните територии;
- при изрично изискване от общините за осигуряване на индивидуални съдове за териториите с ниско застрояване – преминаване към използване на пластмасови кофи от 240 л, вместо металните тип “Мева” с обем 110 л;
- търсене на регионален подход при решаването на всички проблеми, свързани с управлението на отпадъците.

Община Лом има изградена система за организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци само за обслужване на гр. Лом. За останалите 9 селища до момента такава услуга не е предлагана. В селата са разположени няколко броя контейнери от 4 м³, което не решава проблема на населението със събирането на отпадъците им.

След проведена процедура по ЗОП и сключен пет годишен договор от 2003 г. дейността е възложена на “Титан север” ООД. През 2007 г. общината обяви нова процедура по ЗОП за изпълнител на дейността по събиране и извозване на отпадъците, която отново е спечелена от досегашния изпълнител за срок от една година. В момента фирмата усилено подменя амортизираните съдове.

Изградената система за сметосъбиране и сметоизвозване се състои от контейнери тип “Бобър” с обем 1100 л, метални кофи тип “Мева” от 110 л и контейнери от 4 м³. Въпреки поставеното изискване в първоначалните условия на общината, броят на контейнерите от 4 м³ да се намали, към момента те надхвърлят 100 броя. Този тип съдове са неподходящи за ползване в градски условия и е допустимо да бъдат използвани само, ако типа на отпадъците или специфични особености на територията налагат това.

Съгласно сключения договор контейнерният и автомобилен парк са собственост на изпълнителя на поръчката. Независимо от това общината също търси възможности за разширение на системата и обновяване на ползваните технически средства. С осигурен кредит от ПУДООС в размер на 68 911 лв. през 2007 г. ще се закупят нови съдове и автомобили и към края на годината системата ще има следната техническа съоръженост.

Таблица 18 Техническа съоръженост на системата на ОУ в Община Лом (2007)

№	Описание на параметрите	Брой и състояние на съдовете и автомобилите			Забележка
		стари	нови	общо	
1	Конт. „Бобър” 1100л	360	30	390	
2	Кофи „Мева” 110 л	2000	88-подмяна	2000	
3	Конт. 4м3	68	37	105	
4	Кошчета ул. отпадъци	180	20	200	
5	Смет. автом. „Мерцедес” 16 м3	1		1	собственост на изпълн.
6	Смет. автом. „ДАФ”		1	1	на общината - с кредит от ПУДООС

7	Смет. авт. „МАН“ 16 м3	1-за брак			собственост на изпълн.
8	Контейнеровоз	1- лошо състояние		1	собственост на изпълн.

Определените със заповедта на кмета по чл. 63, ал. 2 от ЗМДТ кратности за извозване на отпадъците са подходящи за град Лом и същевременно гарантират ефективност на създадената система. В ЦГЦ контейнерите тип "Бобър" се извозват ежедневно, в прилежащите територии – 2 пъти седмично. Индивидуалните съдове се извозват 1 път седмично, което за нормата на натрупване за селища от типа на гр. Лом е достатъчно.

В изпълнение изискванията на Националната програма за управление на отпадъците и чл. 16 от ЗУО, до края на 2007 г. община Лом трябваше да обхване в системата за сметосъбиране всички населени места на територията ѝ. Тъй като с план- сметката за дейностите с отпадъци и чистотата, респ. бюджета за 2007 г. това не е предвидено, **следва да се изпълни още от началото на 2008 г.**

Рентабилно е системата за селата да се изгради само от контейнери тип "Бобър". Обслужването им два пъти месечно няма да създаде необходимост от закупуване на трети сметосъбиращ автомобил за общината, тъй като в рамките на една машиносмяна, поради краткото разстояние до общинското депо за неопасни отпадъци или бъдещата претоварна станция (ПСО), могат да се направят три-четири курса при работа с контейнери тип "Бобър".

През 2003-2004 г. по задание от МОСВ от фирма ЕТ „БТ Инженеринг“ е разработена задача „Извършване на проучване, оптимизация на съществуващата система за събиране и транспортиране на отпадъците и разработване на план за затваряне и рехабилитация на съществуващите сметища в 6 региона: Монтана, Перник, Русе, Севлиево, Силистра и Созопол“. Тя предвижда за селата на община Лом съдовото стопанство да бъде изградено от контейнери с обем 4 м³. Към днешна дата това решение е неприемливо, тъй като съседните общини вече са създали своите системи на база контейнери тип "Бобър" и закупуването на сметосъбиращ автомобил за претоварване на контейнери от 4 м³ само за община Лом е неоправдано.

В следващата таблица са показани данните от разработените два варианта на системи за сметосъбиране. И при двата варианта са извадени от употреба контейнерите от 4 м³. Предложено е еднакво решение на системата за селата с ползване само на контейнери „Бобър“ – 320 броя. Единият вариант представлява доразвитие на досега прилаганите решения за гр. Лом с обхващане на всички населени места, а с другия вариант е предложено оптимизиране на системата. При по-икономичния вариант е намален броят на индивидуалните съдове - кофи от 110 л общо 2000 бр. на 1000 бр. кофи от 240 л, което редуцира времето за обработката им. Увеличението на съдовете „Бобър“ е от 380 до 420 за отделните варианти. Те трябва да се закупят и за обхващане на останалите девет населени места.

Ако показаният в таблицата нов сметосъбиращ автомобил се закупи през 2007 г., за укрепване на системата за сметосъбиране при преминаване към депо „Монтана“ няма да има нужда от закупуване на друг автомобил.

При първия вариант общината ще ползва всички видове машини освен сметосъбиращите, от закупените за нуждите на общините чрез Регионалната структура за управление на отпадъците (за измиване и дезинфекция на съдовете минимум 2 пъти годишно и за извозване на едрагабаритни товари, почистване на нерегламентирани замърсявания и др.), каквато се предлага да бъде създадена да подпомага дейностите по управление на отпадъците в региона.

Ползването на претоварна станция е наложително поради големите разстояния до регионалното депо и очакваното нарастване на транспортните разходи. И при двата варианта отпадъците се събират и доставят на изградена облекчен тип претоварна станция за битови отпадъци, оперативните разходи за ползването на която са 10 лева на тон. Амортизационни разходи /около 6000 лв. годишно при двайсетгодишен амортизационен срок/ не се предвиждат, тъй като е добре тяхното начисляване да бъде отсрочено с няколко години с цел намаляване скока в нарастване на таксата за битови отпадъци.

Изчисленията са направени при предпоставката, че средствата за изграждане на претоварната станция, оборудването и транспортните средства за извозване до регионално депо Монтана ще се осигурят чрез безвъзмездна помощ от ПУДООС, а амортизационните разходи ще се събират след 2011 г.

Към разходите за извозване до претоварната станция са прибавени оперативните разходи за станцията и транспортните до Регионалното депо в Монтана. В резултат е получена сумата, която трябва да се заплаща от населението и фирмите, при включване на общината към регионалната система.

Таблица 19 Основни параметри на два варианта системи за събиране и транспортиране на битовите отпадъци

№	Показатели		Икономичен вариант			Вариант на база на досега прилагани решения		
			Количество	Стойност лв	Забележка	Количество	Стойност лв	Забележка
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Контейнерен парк							
2	110 л	бр.				2000	120 000	
3	120 л	бр.						
4	240 л	бр.	1 000	60 000				
5	770 л	бр.						
6	1 100 л – метални	бр.	800	400 000		770	385 000	
7	4 000 л	бр.						
8	Кошчета за улични отпадъци	бр.	200	12 000		200	12 000	
9	Кратност на извозване	пъти/мес.	8-30 4 2	Бобър-гр кофи Бобър-села		8-30 4 2	Бобър-гр кофи Бобър-села	
10	Автомобили							
	Сметосъбирателен							
11	6-10 м ³	бр.						
12	12 м ³	бр.						
13	16 м ³	бр.	2	288 000		2	288 000	
14	18 м ³	бр.						
15	20 м ³ и повече	бр.						
16	Дезинфекционен	бр.		нает-16мсм		нает-16мсм		
17	Самосвал	бр.		нает-30 мсм		1	48 000	
18	Общо инвестиции	лв.		760 000			853 000	
19	Годишни оперативни разходи без амортизации	лв.		203 810			234 980	
20	Годишни оперативни разходи за извозване до ПС с включ. амортизации (без тези за ПС)	лв.		337 599			386 950	
21	Относителни год. разходи							
22	- на тон	лв./т		34,50			39,54	
23	- на жител	лв./ж		10,65			12,21	
24	Отностелни разходи от експл. на ПС							
25	- на тон	лв./т		10			10	
	- на жител	лв./ж		2,42			2,42	
	Относителни разходи за транспорт до депо Монтана							
26		лв./т		13,02			13,02	
27		лв./ж		3,16			3,16	
	Общи относителни							

№	Показатели		Икономичен вариант			Вариант на база на досега прилагани решения		
			Количество	Стойност лв	Забележка	Количество	Стойност лв	Забележка
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	годишни разходи с извозване до депо Монтана							
28		лв./т		58			63	
29		лв./ж		16,20			17,80	

Горепосочените оперативни разходи включват освен разходите за сметоизвозване още разходи за:

- дезинфекция на контейнерите - 16 мсм x 286 лв. = 4 570 лв.;
- самосвал (извозване на едрогабаритни и други отпадъци) – 30 мсм x 165 лв. = 4 950 лв.;
- за поддръжка на контейнерите – 2% от стойността на парка – 9 200 лв.

Последните два вида автомобили ще се осигурят от регионалната структура за управление на отпадъците. Предлага се такава да бъде изградена за подпомагане на дейностите с отпадъци на общините от региона.

През 2008 г. община Лом трябва да осигури обхващане в системата за организирано сметосъбиране на всички населени места, да изгради ПСО и да започне извозване на отпадъците към регионално депо - Монтана. В общинската Програма за управление на отпадъците се предвижда изграждане на площадка за третиране на био-разградими отпадъци, с което да се изпълнят задълженията за предварително третиране на отпадъците и намаляване количеството на депонираните биоразградими отпадъци. В същата е предвидено за 2008 г. да се осигурят средства за изграждане на депо за инертни материали. Във връзка с горното се предвижда от общото количество на очакваните за формиране отпадъци към 2008 г. да се отделят строителните отпадъци, сгурта и рециклируемите отпадъци, които ще се съберат със системите за отпадъци от опаковки – общо 3000 тона.

Независимо от факта, че до момента към община Лом няма проявен интерес от организациите по оползотворяване за изграждане на система за разделно събиране на рециклируеми отпадъци (общината също засега няма намерение да инвестира в дейност с недоказана поне до момента ефективност) се предполага, че до края на 2008 г. такава система ще заработи.

До изграждане на общинско съоръжение за производство на компост на регионалното депо ще постъпват и около 917 тона биоразградими отпадъци.

За транспорт до регионалното депо на около 7700 тона смесени битови отпадъци годишно ще се ползва автовлак, състоящ се от камион и влекач, оборудвани с две надстройки по 24 м³. Автовлакът ще работи на шестдневна работна седмица и ще прави 312 мсм годишно с един курс дневно. При тези условия са определени показаните оперативни разходи.

Постепенно с развитие на системите за разделно събиране на подлежащи на повторна употреба и биоразградимите отпадъци, контейнерният и машинен парк ще се оптимизират в съответствие с реалната необходимост от тях. На изпълнителя на дейностите с отпадъци може да се възложи събирането и извозването на биоразградимите отпадъци до общинската площадка за компост.

В следващата таблица са показани очакваните приходи и разходи за развитие на дейностите по събиране и транспортиране на битовите отпадъци за периода 2006 – 2009 година, през който се доизгражда системата и се преминава изцяло на извозване до регионално депо Монтана.

Таблица 20 Очаквани приходи и разходи за системата за събиране и транспортиране на битови отпадъци за периода 2006-2009 г.

№		2006 отчетени	2007 планирани	2008 проектни	2009 проектни
1	Приходи от такса БО	441 950	502 400	600 000	700 000
2	Разходи за събиране и транспортиране	260 000	349 900	426 000	560 900
					вариант втори
					514 300
					вариант икономичен

3	Обслужвано население в %	78	78	90	100
4	Транспортирани отпадъци до регионалното депо в %	0	0	90	100

4.4. Екологосъобразно обезвреждане на отпадъци.

4.4.1. *Битови отпадъци и производствени отпадъци, които се обезвреждат съвместно с битовите.*

Законодателството на Европейската общност и Националното законодателство по управление на отпадъците налага строги изисквания към изграждането и експлоатацията на съоръженията за обезвреждане на отпадъците.

Прилаганият метод за обезвреждане на отпадъците на общината е депонирането и се планира тази практика да продължи и в обозримо бъдеще, но ще се извършва в общо съоръжение за всички общини от региона.

По отношение на изграждането на съоръжение за обезвреждане на битовите отпадъци, отговарящо на нормативните изисквания следва да се има предвид, че общините в Р България, в т.ч. община Лом не разполагат с финансов ресурс за реализирането на инвестицията.

Изграждането на съоръжения за обезвреждане /депа/ на отпадъци е приоритет на програмата за прилагане на *Директива 1999/31/ЕС за депониране на отпадъци и Националната програма за управление на дейностите по отпадъците*. Съгласно програмните документи се предвижда изграждането на система от съоръжения, /55 регионални депа/ която да осигури екологосъобразното обезвреждане на цялото количество битови отпадъци генерирани в страната. За тази цел са планирани необходимите средства и определени съответните източници на финансиране.

Основното изискване за осигуряване финансиране на изграждането на съоръжение, е то да бъде използвано на регионален принцип съгласно обхвата, определен в цитираните по-горе програмни документи.

Отчитайки тези реалности община Лом подкрепи реализирането на регионално депо Монтана.

Регионалното депо за отпадъци вече е изградено и пуснато в експлоатация с финансиране по Програма ИСПА.

Депото е изградено съгласно всички изисквания за опазването на околната среда и съответства на изискванията на Директива 1999/31/ЕС за депонирането на отпадъци. Съоръжението включва четири клетки за обезвреждане на отпадъци, с общ капацитет 911 200 м³.

Клетка 1 - 43 000 м³;
Клетка 2 – 172 300 м³;
Клетка 3 – 377 200 м³;
Клетка 4 – 318 700 м³.

Наличието на изградено и въведено в експлоатация регионално депо поставя пред общината задължението за преустановяване експлоатацията на съществуващите на територията на общината депа за битови отпадъци. Това изискване е наложено с нормата на §5, т.6 от Преходните и Заключителни разпоредби на *Наредба № 8 от 24 август 2004 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци*, транспонираща Директива 1999/31/ЕС.

Основните мерки, които си поставя настоящата програма е прекратяване депонирането на отпадъци на депа, които не отговарят на нормативните изисквания и оптимизиране на системата за събиране и транспортиране на отпадъците, **в т.ч. изграждане на претоварна станция**, с цел обезвреждане на отпадъците генерирани на територията на община в регионалното депо.

С пускането му в експлоатация и стартирането на новите схеми за транспортиране до регионалното депо трябва да се прекрати депонирането на отпадъци на нерегламентираните сметища в общината.

Възможността община Лом да обезврежда битовите си отпадъци в съоръжение, намиращо се извън територията на община е положителен факт от гледна точка липсата на риск за околната среда, но същевременно налага оптимизация на разходите по транспортиране и обезвреждане на отпадъците, с оглед завишените транспортни разстояния и такса за

обезвреждане. В рамките на програмата се разглежда възможността за изграждане на претоварна станция с цел намаляване на транспортните разходи и възможните източници за осигуряване на инвестицията.

Изграждане на това съоръжение ще бъде съчетано с изграждане на площадка за компостиране, при което ще се намалят експлоатационните разходи отколкото биха били при експлоатация на две отделни съоръжения.

Наличието на претоварна станция ще осигури още един елемент на изискването за предварително третиране преди депониране.

При планиране на организацията на системата за регионално управление на отпадъците трябва да се вземе под внимание, че този начин на работа е изцяло нов не само за региона, но и в национален мащаб и са налице редица пречки като ограничени икономически ресурси поради невъзможността за драстично увеличаване на такса битови отпадъци, неизпитан в практиката начин на разпределение на отговорностите и липса на достатъчно подготвен персонал.

През 2003-2004 г. българското Министерство на околната среда и водите с подкрепата на датското Министерство на околната среда и енергетиката разпространи "Доклад за възможностите за институционална уредба на организация за експлоатация на депо между общини". Съгласно изводите направени в доклада има два възможни за създаване на дружество, което да експлоатира регионалното депо:

- междуобщинско дружество – в този случай всички общини трябва да се съгласят да участват (да имат дял) в дружеството. Решенията за институционални промени, капитални инвестиции и кредити трябва да се гласуват от общинските съвети на общините.

- оператор на депо, който е 100% собственост или има сключен договор по реда на ЗОП с една община. В този случай една община притежава всички дялове в дружеството, а другите общини заплащат за услугите по депониране на отпадъци.

С цел защита на интересите на общината в преговорите с останалите общини от региона се препоръчва да се отстоява идеята за създаване на независимо дружество за междуобщинско сътрудничество при депонирането на отпадъците. По такъв начин общината ще може да взема участие в определянето на политиката на дружеството и няма да бъде принудена да изпълнява наложената и цена за депониране. Прехвърлянето на дейността по депониране на отпадъците на междуобщинското дружество ще означава, че персонала ще бъде наеман директно от дружеството, а не от общините и те вече няма да притежават сградите и съоръженията, тъй като ще бъдат собственост на дружеството, което пък е собственост на участващите общини. Делът на отделните общини следва да е пропорционален на броя на населението или на количеството на образуваните отпадъци.

До пускането в действие на новата система за транспортиране на отпадъците до регионалното депо параметрите на договора за създаване на междуобщинското дружество трябва да бъдат съгласувани с другите общини. За целта се предвиждат интензивни преговори и работни срещи с представители на общинската администрация от региона.

За периода на действие на настоящата програма не се предвиждат мерки за третиране на битовите и приравнените на тях производствени отпадъци по метод различен от депонирането на регионалното депо.

За да се осигури, че депонирането на отпадъците се извършва по екологосъобразен начин в нормативната уредба са въведени редица изисквания едно от най-важните, от които е предварителната подготовка на отпадъците преди депониране. В съответствие с дефиницията по § 1, т. 21 от Наредба №8 за да бъде определена една операция с отпадъци, като "предварително третиране" тя трябва да е физичен, термичен, химичен или биологичен процес, включително сортирането и да променя характеристиките на отпадъците, с цел:

1. да се намали обема им, **или**
2. да се намалят опасните им свойства,
3. да се улесни по-нататъшното им третиране **или** да се повиши оползотворяемостта им.

Съгласно дефиницията за "предварително третиране" (в наредбата и в директивата) изпълнението на поне една от целите на изискването за промяна на характеристиките на отпадъците е достатъчно за да се счита, че операцията представлява предварително третиране. Въпреки това ще се използват повече от един или комплексни методи за предварително третиране на битовите отпадъците преди депониране. Първия критерий ще бъде постигнат чрез пресоване на отпадъците в сметосъбиращата техника, компактиране и разделно събиране за намаляване обема на депонираните отпадъци, при което се постигат количествените цели за рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци и

целите за намаляване на количеството на биоразградимите отпадъци предназначени за депониране. Намаляването на опасните свойства на отпадъците ще се осъществи чрез отделянето на опасните битови отпадъци в рамките на системата за събиране на опасни отпадъци от домакинствата. Последния критерий включва операции, които трябва да са насочени към:

1. намаляване на отрицателните последици от депонирането (образуване на инфилтрат и газове, миризми, разпрашаване и др.), което ще бъде постигнато чрез отстраняване на биоразградимите отпадъци (от населението) и предварително намокряне на отпадъците преди депониране;

2. подготовка на отпадъците, предназначени за оползотворяване така, че да отговарят на изискванията на предприятията, които ще ги рециклират и оползотворяват (намаляване на съдържанието на влага, премахване на примесите, които пречат на оползотворяването и др.), което ще бъде постигнато чрез системите за разделно събиране на масово разпространени отпадъци и последващото сортиране на разделно събраните фракции.

За приемането на производствените отпадъци на регионалното депо за битови отпадъци ще се изисква да бъдат предварително третирани от притежателят им при спазване на нормативните изисквания за предварително третиране.

4.4.2. *Строителни отпадъци.*

В съответствие с изискванията на ЗУО, кметът на общината отговаря за избора на площадка, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за строителни отпадъци или на други инсталации или съоръжения за обезвреждане на строителни отпадъци. Въпреки това за обезпечаване на финансирането на съоръжението не се събира местен данък или такса и разходите за изграждане и експлоатация трябва да се покрият на пазарен принцип от приходите от услугите по обезвреждане, които общината предоставя на притежателя на строителните отпадъци или на изпълнителя на строителството или разрушаването. Цената на услугите се определя от общинския съвет. В тази връзка в случай, че в общината не се образува достатъчно количество строителни отпадъци за да се обезпечи финансирането на разумна цена, изграждането на съоръжение за обезвреждане на строителни отпадъци е икономически неосъществимо при така заложените в законодателството механизъм на финансиране.

Текущата практика е строителните отпадъци да се депонират дори в същите депа, в които се депонират битовите отпадъци. Тъй като към момент на територията на общината се генерират незначителни обеми строителни отпадъци (182 т./год.), съвместното им третиране с битовите отпадъци няма да доведе до бързо запълване на капацитета на съоръжението за битовите отпадъци. За сравнение цената за депониране на инертни отпадъци в съоръжение с капацитет 2000 т/год. клони към 50-60 лв./тон. Впоследствие в случай, че текущата ситуация се промени и в общината започнат да се образуват големи количества строителни отпадъци ще бъдат предприети мерки за намиране на алтернатива на депонирането им съвместно с битовите отпадъци. По долу са разгледани възможните варианти.

Голяма част от строителните отпадъци е подходяща за повторно влагане в строителството. Преобладаващата фракция в строителните отпадъци и по конкретно отпадъците от бетон, тухли, керемиди и т.н. след натрошаване е подходяща да замени добиваните първични природни материали (чакъл, баластра, пясък и др.), използвани като пълнители в строителството или при полагането на пътни настилки. Влагането на тази фракция за направата повторно на бетон изисква по-сложни технически и по-скъпи съоръжения в сравнение с натрошаването.

За да може на територията на общината да се приложи успешно практиката за повторно използване и рециклиране на строителните отпадъци трябва да бъдат създадени подходящи пазарни условия за изграждане и експлоатация на съоръжение за рециклиране. Не само сложни високотехнологични съоръжения за рециклиране, но дори опростени в технически аспект методи не могат да се конкурират с депонирането ако не спазени следните четири условия.

1. За притежателя на отпадъците трябва да е по-скъпо да депонира отпадъците в сравнение с рециклирането им и цената на рециклираните отпадъци трябва да е поне съизмерима с цената на природните суровини. Опитът в държавите от Европейския съюз показва, че цената за депониране следва да е по висока от 12 евро/тон за да може разходите за рециклиране минус приходите от реализация на продуктите да са съизмерими с разходите за депониране. Това налага повишаване на цената за депониране повече от два пъти, което е

невъзможно да бъде обосновано от общината с разходи и може да бъде направено само чрез въвеждане със закон на допълнителна такса, която изкуствено да повиши цената за депониране с цел стимулиране на рециклирането.

2. Ползвателите на продукта от рециклирането трябва да са убедени, че той притежава не по-лоши качества от природните суровини. За целта е необходимо въвеждането на национални стандарти за качеството на рециклираните строителни отпадъци, които да се позовават в договорите между преработвателя и изпълнителя на строителството и с които да се гарантира, че готовия продукт притежава необходимите за съответното строителство.

3. В страната и в частност в региона трябва да съществува търсене на продукти от рециклиране на строителни отпадъци. За съжаление основния отрасъл, който би могъл да употребява най-много рециклирани инертни материали – строителството на пътища е в застой и е сведен до изкърпване на съществуващата асфалтова настилка без да се ремонтира основата на пътя.

4. Съществуващите депа за инертни отпадъци трябва да се експлоатират при спазване на законодателството по управление на отпадъците и по конкретно – приемането единствено на инертни отпадъци, спазване на изискванията към долния изолиращ екран, мониторинг и пробовземане и др. Необходим е строг контрол и санкциониране на нерегламентираното изхвърляне на строителни отпадъци на неразрешени за това места.

Към момента в общината и в региона нито едно от тези условия не е изпълнено. Общината е способна да влияе донякъде единствено върху последното условие, но без да бъде подкрепена със законодателни мерки и структурни реформи на национално ниво не може да осигури подходящи условия за създаване на инфраструктура за рециклиране на строителните отпадъци.

В случай, че количеството на строителните отпадъци нарасне драстично и доведе до бързо запълване на капацитета на регионалното депо ще се предприемат мерки за изграждане на депо за инертни отпадъци на мястото на затворена кариера за инертни материали или друг нарушен терен. Предвижда се да бъде направено задълбочено проучване за количеството на строителните отпадъци и да се оцени дали е осъществимо възвръщането на инвестициите на общината за изграждане и експлоатация на съоръжението. Разчет на разходите за изграждане на депо за инертни отпадъци е представен в Приложение №6.

Освен инертни отпадъци, строителните отпадъци съдържат и неопасни и опасни компоненти. За приемането им на депото за строителни отпадъци от притежателите на отпадъците или изпълнителите на строителството ще се изисква да са отделили предварително опасните и неопасните компоненти, които трябва да бъдат насочвани към създаваните в общината системи съответно за събиране на опасни отпадъци от домакинствата и за събиране на смесени битови отпадъци или да бъдат предавани на лица, които притежават съответните разрешения за третирането и транспортирането им.

С въвеждането в експлоатация на депото за инертни отпадъци ще бъдат предприети следните мерки за осигуряване спазването на законодателството по управление на отпадъците и създаване на благоприятни условия за изграждане на съоръжения за рециклиране от страна на частния сектор:

- издаване на заповед на кмета на общината за определяне на маршрута за транспортиране на строителните отпадъци и инсталацията/съоръжението за третирането им. В заповедта ще бъдат посочени съоръженията, които имат необходимите разрешения и извършват дейностите при спазване на всички нормативни изисквания;

- прекратяване приемането на строителни инертни отпадъци на съоръжения за третиране на неопасни отпадъци;

- прилагане на критериите и процедурите за приемане на инертни отпадъци в съответствие с Наредба № 8. Издаване на отказ за приемане на смесени строителни отпадъци и уведомяване на РИОСВ за всеки отказ;

- въвеждане на санкции за предаване на строителни отпадъци на лица, които нямат необходимото разрешение или изхвърлянето им на неразрешени за това места.

4.5. Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци.

В съответствие с изискванията на §5, т.2 от Преходните и Заключителни разпоредби на Наредба № 8 от 24 август 2004 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци, община Лом изготви и представи пред РИОСВ Монтана план за привеждане на

съществуващите депа на територията на общината в съответствие с изискванията на наредбата.

Планът за привеждане в съответствие е утвърден с Решение № 06-11-00/27.09.2005 г.

Към настоящият момент съществуващо е единствено депото намиращо се в имот № 000187, м."Бахчите", землището на гр.Лом.

Депото обслужва организираната система за събиране и транспортиране на битовите отпадъци на територията на общината.

Поради липсата на достатъчен финансов ресурс общината не е предприела действия за транспортиране на отпадъци за обезвреждане на регионалното депо.

Съгласно §5, т.2 от Преходните и Заключителни разпоредби на *Наредба № 8 от 24 август 2004 г.* крайният срок за преустановяване на експлоатацията на съществуващи депа за битови отпадъци е до въвеждане в експлоатация на съответното за общината регионално депо, което е предвидено с *Националната програма за управление на дейностите по отпадъците.*

В съответствие с тази разпоредба следва да се предприемат действия по преустановяване на експлоатацията и закриване на съществуващото депо намиращо се в имот № 000187, м."Бахчите", землището на гр.Лом.

Съгласно чл.43 на *Наредба №8 от 24.08.2004 г.:*

✓ ал.1, закриването на депата се извършва по предварително изготвен план, като основните етапи в него се определят с инвестиционния проект на депото;

✓ ал.2, планът за закриване на депото по ал.1 включва дейности по:

1. демонтаж на изградените постоянни съоръжения, които не са свързани с опазване на околната среда и с бъдещото функционално предназначение на терена, като в плана се посочва графика на техния демонтаж, технологията за демонтаж и необходимата квалификация на специалистите и работниците, ангажирани с демонтажа;

2. повърхностно запечатване на депото, което се извършва в съответствие с проекта за изграждане на горния изолиращ екран, вкл. техническата и биологичната рекултивация и предвидените противоерозионни и противосвлачищни мероприятия.

както и съгласно Раздел IV на Приложение №2 към чл. 23 на *Наредба №8 от 24.08.2004 г.:*

✓ т. 4.20. Проектът за рекултивация се изработва в съответствие с предвиденото ползване на територията на депото по т.4.19 при съобразяване с изискванията на наредбата по чл. 16 от Закона за опазване на земеделските земи.

По смисъла на цитираните разпоредби операторът на депото, респективно собственикът, а именно община Лом, следва да има изготвен **план за закриване на депото**, съгласно който да осъществява мероприятията по закриване.

Проектът за рекултивация, който по смисъла на цитираните разпоредби е неразделна част от плана за закриване на депо, следва да бъде съгласуван в съответствие с изискванията на специфичното законодателство - *Наредба № 26/1996 г. за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабо продуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт (изм. и доп. ДВ, бр. 30/22.03.2002 г.).*

В тази връзка следва да се предприемат действия по изготвяне на "план за закриване" и съгласуване на "проекта за рекултивация".

При изготвянето на плана следва да се има предвид, че от 01.01.2007 г. отпадна възможността по §5, т.2 от Преходните и Заключителни разпоредби на *Наредба № 8 от 24 август 2004 г.*, да не се прилагат изцяло изискванията за повърхностно запечатване по чл.20 и приложение №2, раздел 4 от същата наредба, при условие, че не се застрашава човешкото здраве и околната среда.

За реализирането на плана за закриване са необходими значителни за размера на такса "битови отпадъци" средства, за които ще се търси външно финансиране или съфинансиране.

Финансирането на закриването на съществуващото депо в с. Ряхово, местността "Гробището" се очаква да се осигури в рамките на бъдещия ИСПА проект EuropeAid 120520/D/SV/BG "Подготовка на работни проекти, тръжна документация и изпълнение на строителен надзор за дейностите по закриване на 18 общински сметища, разположени на територията на 5 региона: Монтана, Русе, Севлиево, Силистра и Созопол".

Модел за определяне на индикативната стойност за закриване и следексплоатационни грижи за депото е посочена в Приложение № 5. Използвайки този модел, за закриването на депото ще са необходими около 1 950 хил. лева.

С включването на общината в регионалната система за депониране на отпадъци транспортните разстояния до съоръжението за обезвреждане на отпадъци ще нараснат значително и за редица търговски и производствени предприятия, които към момента сами

организирането на отпадъците ще се увеличат транспортните разходи, което създава опасност от възникване на нерегламентирани сметища. Освен това заложеното в настоящата програма изграждане на депо за строителни (инертни) отпадъци, което ще се експлоатира при спазване на всички нормативни изисквания и свързаното с това повишаване на цената за депониране и необходимостта от отделяне на не-инертните отпадъци също крие риск от изхвърляне на строителни отпадъци на неразрешени за това места. С оглед на това следва да бъдат предприети необходимите мерки за осигуряване спазване на законодателството. Предвижда се засилване на активността на контролните органи по за контролиране спазването на забраните за изхвърляне на отпадъци на неразрешени за това места и налагане на адекватни санкции. Сумата от наложените глоби трябва най-малко да покрива разходите за закриване на ново-възникналите сметища. Административно-наказателния състав на Закона за управление на отпадъците позволява налагането на глоби с необходимия размер, които да послужат като превантивна мярка срещу нарушаването на законодателството.

4.6. Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в областта.

Местната нормативна уредба по управление на отпадъците трябва да създаде необходимите условия за прилагане на националното законодателство. За тази цел трябва да се предвидят задължения за различните лица, които имат отговорности в процеса на управление на отпадъците - собствениците или наемателите на търговски обекти (магазини) и заведения за обществено хранене, домсъветите, собствениците (или наематели), на еднофамилни жилища. Специално внимание следва да се отдели на въвеждането в общинската наредба на новоприетите нормативни актове за управление на масово разпространени отпадъци. Предложенията за въвеждането на конкретни нормативни задължения, забрани и ограничения са изложени в съответните раздели на настоящата програма и са обобщени в Плана за действие.

За обезпечаване на прилагането на новоприетото законодателство е необходимо да се идентифицират лицата, които имат задължения и отговорности като специално внимание следва да се обърне на големите генератори на отпадъци – търговски обекти, административни сгради, предприятия, които ползват системата за събиране и обезвреждане на битовите отпадъци, строителни дружества и на местата, които се използват или са били използвани за нерегламентирано изхвърляне на отпадъци. Броя на проверките на идентифицираните обекти и места не трябва да е по-малък например от честотата на контролиране на търговските обекти за наличие на лиценз за търговия с тютюневи изделия и алкохол. От особено значение е контролът за спазване на договорите на дружествата, на които общината е възложила изпълнението на обществени услуги – сметосъбиране, експлоатация на депо за строителни отпадъци, ликвидиране на нерегламентирани сметища и др. За тези дружества се предвижда две планови проверки годишно и неограничен брой проверки без предупреждение за спазването на технологията на експлоатация и изразходването на публичните средства. За осъществяване на ефективен контрол от страна на администрацията ще бъде изработен план за контролните дейности, който ще включва видовете обекти и места, на които ще се извършват проверки, кои дейности, разрешения, отчети или друг вид документи ще се проверяват, необходимите финансови и технически средства, честотата на контролиране, отговорния отдел и др.

Ефективното прилагане на законодателството на местно ниво е невъзможно без осигуряване на достатъчен, квалифициран и мотивиран персонал в общинската администрация, подходящи технически ресурси (оборудване и т.н.) и въвеждане на информационни системи за събиране и обработка на данни. Този въпрос е разгледан в раздела за повишаване на административния капацитет.

4.7. Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците.

Осигуряването на достатъчни и надеждни данни за образуването, състава, събирането, оползотворяването и обезвреждането на различните видове отпадъци е от съществено значение за правилната оценка на съществуващото състояние и за осъществяване на ефективно планиране и контрол на дейностите по управление на отпадъците. Ще бъдат предприети мерки за:

- разработване и прилагане на централизирана информационна система за отпадъците

- определяне на лице от общинската администрация, отговорно за събиране и обработка на информацията за количеството на депонираните битови отпадъци, количеството (по видове) на събраните и предадените за третиране опасни отпадъци от домакинствата, количеството на компостираните биоразградими отпадъци, количеството на депонираните строителни отпадъци, количество на разделно събраните масово разпространени отпадъци (по видове), честота на събиране на различните видове отпадъци, териториите замърсени с отпадъци и т.н.;

- обезпечаване дейността по събиране на данни с техническо оборудване (компютърна техника, мрежова свързаност и офис оборудване и консумативи) и подходящи софтуерни продукти;

- въвеждане/изменение на формите на отчет на дружествата, извършващи третиране и транспортиране на отпадъци така че да отразяват нововъведените изисквания – напр. за претегляне на всички постъпващи на депото отпадъци, отчитане на количествата от индивидуалните съдове, отчитане на количествата неприети на депата отпадъци, поради това че съдържат забранени за депониране отпадъци, отчитане на километрите изминати до регионалното депо и по маршрута за събиране на контейнерите, отчитане на количествата по предварително дефинирани видове отпадъци (за масово разпространените, рециклируемите, биоразградимите, опасните домакински отпадъци) и т.н.;

- провеждане на изследване за морфологичния състав на битовите отпадъци.

4.8. Укрепване на административния капацитет на общинската администрация.

С въвеждането на нови изисквания в националното законодателство непрекъснато се увеличава необходимостта от назначаване на допълнителен персонал и квалификацията му. Регионалното управление на отпадъците ще прехвърли основните отговорности относно обезвреждането на битовите отпадъци и събирането и предаването за третиране на опасните отпадъци от домакинствата на регионалната структура за междуобщинско сътрудничество, която ще разполага със собствен персонал. Въпреки това за осъществяването на заложените в настоящата програма мерки е необходимо да се определи и при необходимост да се назначи още един общински служител, който да се занимава единствено с въпросите на управлението на отпадъците. Той трябва да разполага с компютърна техника и софтуер за поддържане на базата данни за отпадъците и връзка с интернет за да получава автоматично отчетите за количествата на отпадъците от измервателната техника на регионалното депо, депото за строителни отпадъци, пункта за събиране на опасни отпадъци, съоръжението за компостиране, данните от събирането на битовите отпадъци, отчетите на организациите по оползотворяване и др. За извършването на контрол над обектите извън общинския център и по специално на съоръженията за депониране на строителни отпадъци и за компостиране е необходимо да му бъде подсигуриран автомобилен транспорт. За служителите от отдел „Екология“ и по специално за лицето отговорно за управлението на отпадъците ще бъдат осигурени посещения на семинари и курсове за обучение и квалификация относно:

- компетентност при разработване на нормативни актове, указания планове и програми по прилагането на управление на отпадъците на местно ниво;

- упражняване на ефективен контрол и извършване на проверки за спазване на изискванията за управлението на отпадъците;

- въвеждане на разделно събиране на отпадъците;

- регионално управление на обезвреждането на отпадъци и коопериране с други общини;

- събиране, обработка, анализиране и докладване на данни;

- подготовка, разработване, оценка, прилагане и надзор на проекти за изграждане на инфраструктура за обезвреждане/оползотворяване на отпадъци;

- процедурите и условията за кандидатстване пред различните национални и международни финансови институции;

- провеждане на процедури и сключване на договори за възлагане на дейностите по управление на отпадъци;

- прилагане на схеми за публично-частни партньорства.

4.9. Участие на обществеността.

Вземането на правилни решения и осъществяването на мерките заложените в общинските програми трябва да се постигне при оптимален баланс на интересите на различните участници в управлението на отпадъците. За целта е необходим непрекъснат диалог с обществеността, засегнатата индустрия, организациите по оползотворяване, РИОСВ, ИАОС и др. и

организирането на кампании за повишаване на общественото съзнание, като специално внимание се обръща на подрастващите. Предвиждат се следните мерки:

- изискване от ИАОС, националната система за мониторинг и РИОСВ информация за текущото състояние на околната среда и предоставяне на информация на населението чрез съобщения в интернет страницата на общината, средствата на общината за разпространение на информация (радиоточка, обяви пред сградата на общината), изявления в медиите и др.;

- привличането на населението, неправителствени организации и заинтересованата индустрия в процесите на вземане на решения по въпросите на управление на отпадъците – представители на заинтересовани неправителствени организации ще се привличат за участие в актуализацията на програмата за управление на отпадъците, клаузите на договорите с дружествата, извършващи услуги по управление на отпадъците, начина за определяне на размера на “такса битови отпадъци” и отчитането на изразходваните средства. Програмата за управление на отпадъците, разчет на разходите за управление на отпадъците, отчетите за изразходването на такса битови отпадъци, наложените санкции за неспазване на законодателството и данните за количеството на събраните различни видове отпадъци ще бъдат предоставяни свободно на широката общественост.

- повишаване на общественото съзнание с цел да постигне промяна в поведението на населението чрез осъзнаване на екологичните рискове, свързани с изчерпване на ресурсите, генерирането и обезвреждането на отпадъците чрез провеждане на конкурси, празненства, обществени мероприятия организирани специално за целта или включени като част от програмите за честване на празници на общината или конкретно населено място. Специално внимание следва да бъде отделено на работата с децата в предучилищна възраст и учениците от началния курс. Редовно ще се провеждат анкети сред населението за получаване на обратна връзка за успеха на прилаганите мерки за управление на отпадъците.

5. План за действие

Предложеният План за действие обхваща периода 2008 – 2010 година и включва основните мерки и дейности, предвидени за изпълнение на поставените в Програмата цели. Структурата на Плана за действие е съобразена с целите и приоритетите посочени в Глава III на програмата.

С приемането и прилагането на плана се цели да бъде постигнат оптимален баланс между различните законодателни, институционални, икономически и технически мерки и прилагане на интегриран подход за управление на отпадъците. Планът определя и отговорностите на различните институции и организации в областта на управление на отпадъците, свързани с реализацията на предвидените мерки и дейности, очакваните разходи и вероятните източници за тяхното финансиране.

№	Мярка/дейност	Начален срок	Краен срок	Отговорна институция	Очаквани разходи	Предлагани източници за финансиране
1.	Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците					
1.1.	Въвеждане на диференцираното облагане с такса битови отпадъци в зависимост от количеството на образуваните отпадъци				-	-
1.1.1	Възлагане на проучване за определяне на най-подходящия за общината механизъм за диференцирано заплащане на такса битови отпадъци, за изготвяне на обоснован финансов анализ на схемата, количествено-стойностна сметка и предложение за районите на общината, които ще бъдат обхванати първоначално	два месеца след сключване на договор с организация по оползотворяване	Продължителност - три месеца	Звено „Екология”	2000	Общински бюджет – такса битови отпадъци
1.1.2	Гласуване от общинския съвет на решение за промяна в методиката за определяне на такса битови отпадъци	Три месеца след приключване на т. 1.1.1.	Три месеца след приключване на т. 1.1.1.	Общински съвет	-	-
1.1.3.	Промяна в договора на дружеството извършващо събиране на битови отпадъци и практическо прилагане на избраната схема за диференцирано заплащане на такса битови отпадъци		Първия месец на новата бюджетна година			
1.2	Организиране на мероприятията за популяризиране на схемите за „еко-маркировка” и повишаване на екологичното съзнание на купувачите		Празници на града, пролетно и есенно почистване	Звено „Екология” съвместно с Отдел „Образование”	1000	Общински бюджет

№	Мярка/действие	Начален срок	Краен срок	Отговорна институция	Очаквани разходи	Предлагани източници за финансиране
1.3	Изготвянето на списък с търговските обекти, които не заплащат такса на ПУДООС и предлагат продукти в опаковки за еднократна употреба		31.12.2008	Звено „Екология”, Инспекторат	-	-
1.4.	Проучване на възможностите за въвеждането на допълнителни задължения за дружеството извършващо услугите по събиране на битовите отпадъци за осъществяване на по-строг контрол върху изхвърлянето на опасни отпадъци в смесените битови отпадъци		31.12.2008	Звено „Екология”, Инспекторат, Дружество по събиране на отпадъци		
2.	Разделно събиране и увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци					
2.1.	Проучване на условията за финансиране от ПУДООС на дейностите с портативни батерии		01.06.2008	Регионално сдружение за управление на отпадъците Звено „Екология”	-	-
2.2.	Разработването на проект и кандидатстването пред ПУДООС за отпускане на средства за разделно събиране и последващо третиране на негодни за употреба портативни батерии от бита		Четири месеца след получаване на положително становище от ПУДООС	Регионално сдружение за управление на отпадъците Звено „Екология”	Съобразно дела на общината в общия бюджет на Регионално сдружение за управление на отпадъците (обща сума около 2000)	Общински бюджет; Бюджет на Регионално сдружение за управление на отпадъците
2.3.	Реализация на проекта за разделно събиране и последващо третиране на негодни за употреба портативни батерии от бита, като част от проекта за регионално управление на опасните отпадъци от бита		16 юли 2009	Регионално сдружение за управление на отпадъците Звено	Съобразно дела на общината в общия бюджет на	ПУДООС

№	Мярка/действие	Начален срок	Краен срок	Отговорна институция	Очаквани разходи	Предлагани източници за финансиране
				„Екология”	Регионално сдружение за управление на отпадъците	
2.4.	Прилагане на административни мерки за осигуряване на функционирането на системата за разделно събиране на портативни батерии	получаване на положително становище от ПУДОС за финансиране	16 юли 2009	Звено „Екология” Общински съвет	-	-
2.5.	Промяна на общинската наредба за въвеждане на санкции и упражняване на контрол над изхвърлянето на акумулатори в съдове за смесени битови отпадъци или на неразрешени за това места, изливане на електролит, съхраняване на негодни за употреба акумулатори без електролит в събирателните пунктове в количество, превишаващо пет на сто от общото количество събрани акумулатори		31.05.2008	Звено „Екология” Общински съвет	-	-
2.6.	Изготвяне на списък с обектите, в които се извършва смяна на автомобилни акумулатори и обектите, в които се изкупуват негодни за употреба автомобилни акумулатори от бита. Контрол над обектите за спазване на законодателството.		31.12.2008	Звено „Екология”	-	-
2.7.	Установяване на контакти и провеждане на преговори за сключване на договор с двете лицензирани до момента организации по оползотворяване на ИУМПС – Автоекобул АД и Екобулкар АД	01.10.2008	31.12.2008	Звено „Екология”	-	-
2.8.	Сключване на договор с една от двете лицензирани организации по оползотворяване на ИУМПС – Автоекобул АД и Екобулкар АД		31.12.2008	Звено „Екология”	-	-
2.9.	Идентифициране на обектите, в които се извършва смяна на отработени масла и обектите, в които се изкупуват отработени масла; издаване на заповед за определяне на разрешените места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;	Една седмица след приемане на настоящата програма	Един месец след приемане на настоящата програма	Звено „Екология”	-	-

№	Мярка/действие	Начален срок	Краен срок	Отговорна институция	Очаквани разходи	Предлагани източници за финансиране
2.10.	Промяна на общинската наредба за въвеждане на санкции и упражняване на контрол над изхвърлянето на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти в повърхностните води, във водите от крайбрежните зони и в канализационните системи;		31.05.2008	Звено „Екология” Общински съвет	-	-
2.11.	Установяване на контакти и провеждане на преговори за сключване на договор с петте лицензирани до момента организации по оползотворяване на отпадъци от опаковки	01.05.2008	31.12.2008	Звено „Екология”	-	-
2.12.	Сключване на договор с една от петте лицензирани организации по оползотворяване на отпадъци от опаковки		31.12.2008	Звено „Екология”	-	-
2.13.	Промяна на общинската наредба за въвеждане на задължения към собствениците или наемателите на търговски обекти, домсъветите и собствениците (или наематели) на еднофамилни жилища за разделно събиране и забрана за изхвърляне на отпадъци от опаковки		31.05.2008	Звено „Екология” Общински съвет	-	-
2.14.	Идентифициране на обектите, които пускат на пазара опаковани стоки, но не заплащат продуктова такса на ПУДООС, вноски в организация по оползотворяване или не изпълняват задълженията си индивидуално (като част от т. 1.3 от плана за действие)		31.12.2008	Звено „Екология”, Инспекторат	-	-
2.15.	Установяване на контакти, провеждане на преговори и сключване на договор с единствената организация по оползотворяване на ИУЕЕО – Екобултех АД	01.10.2008	31.12.2008	Звено „Екология”	-	-
2.16.	Осигуряване на алтернативно финансиране за луминесцентните лампи чрез разработване на проект до ПУДООС или чрез заплащане за услугите по събиране на ИУЕЕО, извършвани от регионалната система за събиране на опасни отпадъци от домакинствата от страна на организация по оползотворяване или лица, изпълняващи задълженията си индивидуално.	01.02.2008	01.07.2008	Звено „Екология”	-	-

№	Мярка/действие	Начален срок	Краен срок	Отговорна институция	Очаквани разходи	Предлагани източници за финансиране
2.17.	Обявяване на обществена поръчка, избор на изпълнител и реализация на проекта за разделно събиране и последващо третиране на излезли от употреба люминесцентни лампи, като част от проекта за регионално управление на опасните отпадъци от бита		16 юли 2009	Регионално сдружение за управление на отпадъците Звено „Екология”	Съобразно дела на общината в общия бюджет на Регионално сдружение за управление на отпадъците	Общински бюджет/ ПУДООС/ изкупуване от преработватели
2.18.	Издаване на заповед на кмета на общината за определяне на местата за събиране на различните видове ИУЕЕО и запознаване на обществеността		31.12.2008	Звено „Екология”	-	-
2.19.	Проучване на условията за финансиране от ПУДООС на дейностите с излезли от употреба пневматични гуми		01.06.2008	Регионално сдружение за управление на отпадъците Звено „Екология”	-	-
2.20.	Разработване на проект за финансиране от ПУДООС на дейностите с излезли от употреба пневматични гуми	01.06.2008 в случай на потвърждение от ПУДООС за цялостно финансиране	01.09.2008	Регионално сдружение за управление на отпадъците Звено „Екология”	Съобразно дела на общината в общия бюджет на Регионално сдружение за управление на отпадъците (обща сума около 2000)	Общински бюджет в
2.21.	Обявяване на обществена поръчка и избор на изпълнител за организиране на дейностите по събиране и предаване за оползотворяване на излезли от употреба пневматични гуми (в рамките на системата за събиране		01.03.2009	Регионално сдружение за управление на отпадъците	-	-

№	Мярка/действие	Начален срок	Краен срок	Отговорна институция	Очаквани разходи	Предлагани източници за финансиране
	на опасни отпадъци или като отделна система, в случай на финансиране от ПУДООС)			Звено „Екология”		
2.22.	Реализация на проекта за разделно събиране и последващо третиране на излезли от употреба пневматични гуми, като част от проекта за регионално управление на опасните отпадъци от бита или като отделна система, в случай на финансиране от ПУДООС	01.03.2009	16 юли 2009	Регионално сдружение за управление на отпадъците Звено „Екология”	Съобразно дела на общината в общия бюджет на Регионално сдружение за управление на отпадъците	Общински бюджет/ ПУДООС/ изкупуване от преработватели
2.23.	Прилагане на административни мерки за осигуряване на функционирането на системата за разделно събиране на излезли от употреба пневматични гуми		16 юли 2009	Звено „Екология” Общински съвет	-	-
2.25.	Закупуване на оборудване (вкл. и мобилния събирателен пункт) и изграждане на стационарния събирателен пункт	1 месец след избора на площадка	6 месеца след избора на площадка	Регионално сдружение за управление на отпадъците Звено „Екология”	Съобразно дела на общината в общия бюджет на Регионално сдружение за управление на отпадъците	Общински бюджет
2.26.	Сключване на договори за обезвреждане/оползотворяване на събраните опасни отпадъци от домакинствата	Вписване на Регионалното сдружение за управление на отпадъците	1 месец след пускането в експлоатация на събирателния пункт	Регионално сдружение за управление на отпадъците Звено „Екология”	-	-
2.27.	Планиране с общинския бюджет за 2009 на разходи за събиране и компостиране на биоразградими отпадъци			Звено „Екология”	-	-

№	Мярка/дейност	Начален срок	Краен срок	Отговорна институция	Очаквани разходи	Предлагани източници за финансиране
				Общински съвет		
2.28.	Провеждане на търг по ЗОП и сключване на договор с инвеститор за изграждане и експлоатация на съоръжение за компостиране на биоразградимите отпадъци.	01.06.2008	01.10.2008	Звено „Екология”	-	-
2.29.	Окончателен избор и узаконяване на общинска площадка за разполагане на съоръжение за компостиране на отпадъци.	-	30.10.2008	Избрания инвеститор Звено „Екология”	5000	Частна инвестиция възвръщана от общинския бюджет съобразно договора с инвеститора
2.30.	Строителство и пускане в действие на съоръжението за компостиране на отпадъците.	-	31.05.2009	Избрания инвеститор Звено „Екология”	250 000	Частна инвестиция възвръщана от общинския бюджет съобразно договора с инвеститора
2.31.	Изменение на договора с фирмата извършваща сметосъбиране и включване на клаузи за събиране и извозване до съоръжението за компостиране на биоразградимите отпадъци.	01.02.2009	31.03.2009	Звено „Екология”	-	-
3.	Подобряване на организацията по събиране и транспортиране на отпадъците					
3.1.	Провеждане на процедура по ЗОП за възлагане на обществена поръчка за дейностите по събиране и транспортиране на битовите отпадъци.	-	при доказана необходимост	Кмет на общината	1000	Общински бюджет
3.2.	Обхващане в системата за събиране и транспортиране на битовите отпадъци на всички населени места от територията на община Лом	01.04.2008	30.06.2008	Кмет на общината Отдел „Екология”	1000	Общински бюджет - такса битови отпадъци

№	Мярка/действие	Начален срок	Краен срок	Отговорна институция	Очаквани разходи	Предлагани източници за финансиране
3.3.	Избор на площадка за разполагане на ПС (претоварна станция) за битовите отпадъци, подлежащи на депониране в регионално депо Монтана		30.12.2008	Отдел „Екология”	2000	Общински бюджет
3.4.	Разработване на проект за претоварна станция за битовите отпадъци, подлежащи на депониране в регионално депо Монтана	05.01.2008	30.06.2008	Кмет на общината Отдел „Екология”	20 000 проект -изпълнение	Общински бюджет
3.5.	Обявяване на процедура по ЗОП за избор на изпълнител на претоварната станция	30.05.2008	30.07.2008	Кмет на общината Отдел „Екология”	1000	Общински бюджет
3.6.	Изграждане на претоварната станция като част от системата за събиране и транспортиране на битовите отпадъци от община Лом	01.08.2008	30.03.2009	Кмет на общината Отдел „Екология”	120 000	ПУДООС
3.7.	Провеждане на мониторинг за оптимизиране периодичността на извозване на битовите отпадъци и обема и състава на контейнерния парк.	ежегодно – м. септември	ежегодно – м. октомври	Звено „Екология”		
4.	Екологосъобразно обезвреждане на отпадъци					
4.1.	Провеждане на преговори и създаване на сдружение за междуобщинско сътрудничество при управлението на отпадъците	Приемане на настоящата програма	30.06.2008	Общински съвет Кмет на общината Звено „Екология”	-	-
4.2.	Планиране с общинския бюджет за 2008 на разходи за депониране на строителни отпадъци		при доказана необходимост	Звено „Екология” Общински съвет	-	-
4.3.	Провеждане на търг по ЗОП и сключване на договор с инвеститор за изграждане и експлоатация на съоръжение за депониране на инертни (строителни) отпадъци.		при доказана необходимост	Звено „Екология”	-	-

№	Мярка/действие	Начален срок	Краен срок	Отговорна институция	Очаквани разходи	Предлагани източници за финансиране
4.4.	Окончателен избор и узаконяване на площадка за разполагане на съоръжение за депониране на инертни (строителни) отпадъци.		при доказана необходимост	Избрания инвеститор Звено „Екология”	21 000	Частна инвестиция възвръщана от общинския бюджет съобразно договора с инвеститора
4.5.	Строителство и пускане в действие на съоръжението за депониране на инертни отпадъци.		при доказана необходимост	Избрания инвеститор Звено „Екология”	540 000	Частна инвестиция възвръщана от общинския бюджет съобразно договора с инвеститора
5.	Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци					
5.1.	Изготвяне и съгласуване на план за закриване на съществуващото депа в м.„Сергена” и съгласуване на проекта за рекултивация.	01.10.2007	01.05.2008	Звено „Екология” МОСВ		такса “Битови отпадъци”, Фондове на Европейския съюз
5.2.	Възлагане на дейностите по изпълнение на плановете за закриване на депата			Кмет на общината Звено „Екология”		
6.	Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в областта					
6.1.	Изработване и одобряване на план за контролните дейности на звено „Екология”		31.12.2008	Звено „Екология”	-	-

№	Мярка/действие	Начален срок	Краен срок	Отговорна институция	Очаквани разходи	Предлагани източници за финансиране
7.	Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците					
7.1.	Разработване и прилагане на централизирана информационна система за отпадъците	01.01.2008	30.06.2008	Общинска администрация	3 000	Общински бюджет
7.2.	Въвеждане/изменение на формите на отчет на дружествата, с които общината има сключени договори за третиране и транспортиране на отпадъци		31.12.2007 за съществуващите договори	Звено „Екология”	-	-
7.3.	Провеждане на изследване за морфологичния състав на битовите отпадъци	01.01.2008	31.12.2008	Звено „Екология”	10 000	Общински бюджет
8.	Укрепване на административния капацитет на общинската администрация					
8.1.	Назначаване/определяне на един общински служител, който да се занимава единствено с въпросите на управлението на отпадъците		31.01.2009	Кмет на общината Звено „Екология”	4 200 лв./год.	Общински бюджет

6 Финансов план

В този раздел се разглеждат:

- разходите по общата система за сметосъбиране и извозване до регионалното депо;
- разходите за депониране;
- разходи за компостиране;
- разходи за събиране на опасни отпадъци от бита;
- разходи за закриване на стари сметища.

Изграждане на функционална, работеща схема за събиране на специфични отпадъци – от опаковки или с опасни свойства извън системите на „организациите по оползотворяване“, практически може да се реализира само като част от между-общинска структура, изградена за съвместна експлоатация на съответното депо.

Основни допускания:

- Запазване на тенденцията за намаляване на населението, регистрирана в периода 2004 - 2006 г. в размер на 2 процента годишно.

- Разчетите са правени при годишна норма на натрупване, съгласно Националната програма за прилагане на Директива 1999/31/ЕС. Реалните стойности ще бъдат известни след организиране на цялостно сметосъбиране и депониране на регионалното депо.

- Разходите за депониране включват всички необходими разходи, изисквани от Наредба № 8/2004 г., като разходът на тон е определен въз основа на прогнозни количества на генериране на отпадъци и при условие че всички общини от региона депонират отпадъците на регионалното депо. Разходът на тон нараства поради намаляване на депонираните количества, следствие алтернативно третиране - компостиране, рециклиране.

- Разходите за общата система за сметосъбиране са взети от раздел 7.3, а за опасни отпадъци, компостиране - от приложенията.

- Предлага се общината да създаде пункт за разделното събиране на отпадъци от опаковки, ако до края на 2008 г. няма сключения договор с организация за оползотворяване на отпадъци.

- Инвестиционните разходи в системата за третиране на биоразградими отпадъци и опасни отпадъци се разглеждат като безвъзмездно финансиране от ПУДООС. Общината ще заплаща оперативните разходи.

- Разделното събиране на опасни отпадъци стартира през 2011 г., когато се предполага, че ще започне функционирането Национален център за опасни отпадъци;

- Разходи за закриване на старите сметища са определени, в зависимост от площта на замърсяване към момента на закриване, като е използван моделът за ориентировъчно определяне на цената, даден в приложение в Excel формат. Единичната цена е възлиза на 10 до 20 хиляди лв. на декар. Мярквата се очаква да бъде финансово подпомогната от ПУДООС и държавния бюджет.

- Разходите за почистване на обществените места, за информационни кампании и информационна база данни за отпадъците следва да се отнесат към такса «битови отпадъци».

В съответствие с **критериите на Световната банка**, за икономика със средни доходи, каквато е България, размерът на разходите на тон отпадък се очаква да бъдат в диапазона 60 и 140 лв. По същите критерии, диапазоните, в които варират разходите на тон отпадък за сметосъбиране са от 40-110 лв, а за депониране – 20 до 30 лв. Както се вижда от таблицата, прогнозните разходи са изцяло в рамките на икономически приемливите.

Община Лом			2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011	2 012	2 013	2 014	2 015
	население		31 689	31 372	31 058	30 748	30 440	30 136	29 835	29 536	29 241	28 948
	генерирани отпадъци, норма 305 кг на жител годишно*	тон		9 568	9 473	9 378	9 284	9 191	9 100	9 009	8 918	8 829
	компостирани - 50 % от биоразградимите					2 230	2 230	2 230	2 230	2 230	2 230	2 230
	процент рециклирани извън компостираните				5%	7%	10%	13%	14%	15%	15%	16%
	депонирани отпадъци			9 568	8 999	6 492	6 126	5 767	5 621	5 456	5 311	5 172
	очаквани приходи от ТБО през 2007			502 400								
	Мерки											
A	сметосъбиране и извозване до рег. депо, оперативни	лв.			140 000	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000
	дезинфекция, поддръжка контейнери, извозване на растителни и едрогабаритни отпадъци (оперативни разходи)	лв.			20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
	инвестиции за местната система за сметосъбиране				120 000	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000
	общо инвестиции за сметосъбиране				260 000	240 000	240 000	240 000	240 000	240 000	240 000	240 000
B	депонирание											
	цена на тон на ПТС и извозване до депо				13	13	13	13	13	13	13	13
	цена на тон	лв.			14.3	15.6	16.5	17.0	17.9	18.8	19.8	20.8
	общо за ПТС и депониране	лв.			245 729	185 807	180 570	172 887	173 534	173 577	174 217	175 025
B	Грижа за стари сметища											
	Закриване											
	Мониторинг											
Г	събиране биоразградими, оперативни разходи					20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Д	компостиране, оперативни разходи					45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000
Е	опасни отпадъци, оперативни разходи							4 500	4 500	4 500	4 500	4 500
Ж	Информационна база данни				3000	300	1300	300	1300	300	1300	300
З	Информационни кампании				6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000	6000
	Сума				505 729	490 807	485 570	482 387	483 034	483 077	483 717	484 525
	Сума с ДДС				606 874	588 969	582 684	578 865	579 641	579 692	580 460	581 430
	разход на тон с ДДС				64	63	63	63	64	64	65	66
	разход на жител с ДДС				20	19	19	19	19	20	20	20

7 Индикатори за постигане на целите на програмата

№	ЦЕЛ	ОСНОВНИ ИНДИКАТОРИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛТА
1	Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците	
	Оптимално използване на икономически инструменти за стимулиране на предотвратяването на отпадъци	- сравнение на количеството образувани битови отпадъци спрямо предходни години
	Намаляване количеството на опасните отпадъци в потока на битовите отпадъци	- процент на обхванато население от системи за събиране на опасни битови отпадъци
2	Разделно събиране и увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци	
	Въвеждане на системи за разделно събиране, с цел оползотворяване и рециклиране на отпадъци	- население, обхванато от отделните системи за разделно събиране; - брой пунктове за обслужване на населението; - брой жители, обслужвани от един пункт (средно)
	Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци	- количество рециклирани /оползотворени отпадъци и съотношението им спрямо общото количество образувани отпадъци
3	Подобряване на организацията по събиране и транспортиране на отпадъците	
	Разработване и прилагане на модерна, многофункционална система за събиране и транспортиране на битови отпадъци	- процент на обхванатото население от организирани системи за сметосъбиране на общинско ниво
4	Екологосъобразно обезвреждане на отпадъци	
	Въвеждане на система за обезвреждане на отпадъци на регионален принцип	- количество на отпадъците, което се обезврежда на регионалното депо спрямо общото количество на отпадъците
5	Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци	
	Ликвидиране на стари замърсявания от депа и нерегламентирани сметища	- брой на закритите нерегламентирани сметища и стари замърсявания с битови отпадъци, площта им и съотношението ѝ спрямо площта на идентифицираните нерегламентирани сметища и стари замърсявания с битови отпадъци
6	Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в областта	
	Ефективно прилагане на законодателството по управление на отпадъци	- брой на извършените проверки на лица, извършващи дейности с отпадъци или при чиято дейност се образуват отпадъци - брой на наложените санкции и сума на глобите
7	Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците	
	Разработване и прилагане на централизирана информационна система за отпадъците	- брой на проверките за установяване на достоверността на отчитаните данни - брой на наложените санкции за

№	ЦЕЛ	ОСНОВНИ ИНДИКАТОРИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛТА
		недостовърност на отчитаните данни
8	<i>Укрепване на административния капацитет на институциите, отговорни за управлението на отпадъците в страната</i>	
	Подобряване на капацитета на общинските администрации за установяване на интегрирани и ефективни системи за управление на отпадъците	<ul style="list-style-type: none"> - броят на извършените проверки и други дейности, свързани с управление на отпадъците спрямо броят на експертите ангажирани с тези дейности в съответната община
9	<i>Участие на обществеността</i>	
	Повишаване на общественото съзнание	<ul style="list-style-type: none"> - проведени информационните кампании - издадени информационни материали